D
973
H37
1907
c. 1

ROBA

JAN HASIŠTEINSKÝ Z LOBKOVIC:

PUTOVÁNÍ K SVATÉMU HROBU.

VYŘAZENO

ZNOVA VYDAL

Dr. FR. MALEČEK

BÝV. ŘEDITEL RAK. UHER. HOSPICE V JERUSALEMĚ.

V PRAZE.

NÁKLADEM J. OTTY.

1907.

Veškerá práva vyhrazena.

— Tiskem „Unie“ v Praze. —

ÚVOD.

Známost zemí cizích, hlavně východních, šířila se častým putováním do svaté země a výpravami křížáckými, jichž se též Čechové četně účastnili. Hned při prvním křižáckém tažení r. 1096 táhl veliký zástup křížáků skrze země české, a připojilo se k němu mnoho Čechů a Moravanů. Roku 1147 zúčastnil se křižáckého tažení sám král český Vladislav II., bratr jeho Jindřich a kníže Spytihněv s velikým počtem předních velmožův českých i branného lidu. Učinili tak hlavně ku nadšenému provolání opata klaravalského, které v Čechách veřejně bylo čteno. Veliká výprava křižácká potkala se s nešťastným výsledkem. Obecná pohroma neminula také zástupův českých; knížecí maršálek Jurik padl v bitvě s mnohými jinými Čechy, kancléř český Bartoloměj octnul se v zajetí tureckém, a nebylo už o něm slyšeti. Vladislav král vrátil se na cestě v Asii, Jerusaléma ani nedošed, a poručiv zástupy své ochraně krále franckého, bral se do Cařihradu, kdež smlouvy přátelské s císařem Ema-

nuelem uzavřel; odtud pak vrátil se Černým mořem přes Kyjev a Krakov do Čech.

Roku 1189—1190 podnikl císař Bedřich novou křižáckou výpravu, které se kníže český Konrad Otto osobně sice nezúčastnil, ale vypraviv znamenitý počet branných lidí, poslal je pod velením knížete Děpolda císaři na pomoc. Bojovníci čeští vynikali udatností, smělostí i vycvičeností v boji nad ostatní. Mnich Ansbertus, který se tohoto tažení zúčastnil, popsal je brzy po nešťastném skončení jeho. Rukopis tohoto popsání chová se nyní na Strahově; v něm mluví Ansbertus na několika místech o Češích, jimž nejobtížnější a nejodvážnější úkoly válečné byly přikazovány.

I v následujících později válečných výpravách do svaté země zúčastňují se mnozí Čechové, ač již ne v takovém počtu, jako dříve. Tak na př. nalézáme výslovnou zmínku o Hynkovi ze Žerotína, rytíři z olomoucké diecése, jenž přijav kříž vypravil se i se zbrojnoši svými do svaté země, začež od papeže Řehoře VIII. byl přijat ve zvláštní ochranu papežovu. Roku 1254 oznámil Alvicus, farář v Heřmani a v Miroticích, papeži, že ztratil čtyři bratry v boji proti nepřátelům církve, začež jemu papež ze zvláštní milosti dovolil, aby obě fary směl podržeti. Ještě r. 1363 nalézáme zprávu, že rytíř moravský Herboldus, řečený Pincerna, se svými lidmi a pod svým vlastním praporem bojoval proti Saracenům, od nichž

i zajat a zraněn, ale opět osvobozen, i na dále k boji proti nim hotov jest.

Ještě dvakráte jednalo se o velkou křižáckou výpravu z Čech, a sice za Přemysla Otakara II. r. 1274 a za Karla IV. r. 1364, avšak nedošlo k tomu.

Dávno již před válkami křižáckými putovalo se do Jerusaléma.

První zmínka činí se v životopisu sv. Vojtěcha, kde se praví, že měl úmysl navštíviti hrob Páně, ale na cestě Italií v kláštеře na hoře kasínské jinak se rozhodl. R. 1090 podnikl pouť k Božímu hrobu pražský kanovník Vznata, jenž téhož roku v říjnu zemřel. Roku 1123 vydali se na pouť do svaté země župan Vznata, jenž téhož roku v říjnu zemřel. Roku 1123 vydali se na pouť do sv. Země župan Dluhomil a Humpert i Gilbert a Jindřich Zdik a jiní s nimi; někteří z nich vrátili se zpět v měsíci listopadu, jiní na cestě zemřeli. Dne 12. února 1124 vydali se na pouť do Jerusaléma Heřman, bratr Vilémův, a Litibor, syn Martinův. R. 1130 opět Menhart, biskup kostela pražského, putoval „na modlení“, jak praví o něm kronikář Kosmas; s ním byla mimo jiné poutníky české též Přibislava, choť Hroznaty, zakladatele kláštera tepelského. Biskup olomoucký Jindřich Zdik, po druhé nastoupil pouť do Jerusaléma r. 1137, a to ve společnosti opata sázavského Silvestra a mnohých pánův českých.

R. 1141 putovali do Jerusaléma Spytihněv, syn knížete Bořivoje, Miroslav a Mukar. Roku 1354 pan Tobiáš z Bechyně podal papeži žádost, aby směl se 30 osobami hrob Boží a jiná místa zámořská navštíviti, a podobnou žádost podal r. 1359 Petr z Rožmberka, probošt Všech svatých v Praze, za Dětřicha z Jindřichova Hradce z řádu menších bratří, aby s jinými šesti osobami na pouť ku hrobu Božímu a k jiným místům zámořským vydati se směl. K oběma těmto suplikám připsáno obyčejně v kanceláři papežské „fiat". (Srov. Tadra, „Kult. styky Čech s cizinou", str. 9. a n.). Doba válek husitských nebyla příznivá poutím do svaté země. Než v 15. století ještě máme poutníka Martina Kabátníka z Litomyšle*), a po něm za rok nastoupil cestu do Palestiny Jan z Lobkovic a na Hasišteině, kterýž ji vykonal od 15. dubna 1493 do 30. října 1494. Text středověký vydala akademie cís. Františka Josefa, novočeský text o sobě dosud nevyšel. Plníme tuto povinnost nyní. Padesát let téměř po Martinu Kabátníkovi a tolikéž před Krištofem Harantem vyvstal v národě českém třetí znamenitý cestovatel palestinský, Oldřich Prefát z Vlkanova. Tento cestopis jest tím zajímavější, poněvadž v něm Prahu a okolí s Jerusalémem a jeho stavbami srovnává.

Vydavatel.

*) Nově vydáno ve Světové knihovně č. 187.

Jana Hasišteinského z Lobkovic

PUTOVÁNÍ K SVATÉMŮ HROBU.

I.

Léta narození božího 1493, ten pondělí po provodní neděli (15. dubna) já Jan z Lobkovic a na Hasisteině vyjel jsem ten den do Chyš čtyři míle, kde jsem se shledal s panem Jetřichem z Guthsteina, tovaryšem svým. Nazejtří v úterý (16. dubna) jeli jsme spolu do Plzně šest mil; ve středu z Plzně na Velhartice tolikéž; ve čtvrtek z Velhartic jeli jsme velmi zlou cestou a přes hory do městečka Cvízle pět mil, kteréž městečko jest pána Degenberku. V pátek jeli jsme do městečka Tekendorfu pět mil, též městečko jest kněze (knížete) Albrechta Mnichovského. V sobotu jeli jsme do Ekenfeldu, městečka šest mil a jest kněze Jiřího Bavorského. V neděli před sv. Jiřím (21. dubna) z Ekenfeldu jeli jsme do Etinku, města tři míle a jest město neveliké, ale v něm domy pěkně vystavené a jest také kněze Jiřího svrchu psaného. Od téhož města čtvrt míle slove v starém Etinku, a jest klášter. Před ním stojí kaplička matky boží, k níž veliká pout jest, a veliké množství lidí z okolních zemí tam na pout chodí, neb velicí divové se tu dějí. Praveno mi v jistotě, že o svátcích velikonočních, tehdáž před tím minulých, na 30.000 lidí poutníkův tu bylo.

V pondělí před sv. Jiřím (22. d.) z Etinku jeli jsme na Štan tři míle odtud, a jest hrad půnův Thorinčarův, kdež jsme zůstali nazejtří v úterý celý den. Ve středu potom jeli jsme do Rosenhaimu čtyři míle a jest též městečko Jiřího kněze Bavorského. Ve čtvrtek na sv. Marka jeli jsme do městečka Virgle šest mil, a též městečko jest také svrchu psaného knížete. Potom v pátek (26. d.) ujevše odtud tři míle, přijeli jsme k mostu, kterýž jde přes řeku nevelikou, a tu se koná panství kněze Jiřího bavorského, a hned z druhé strany mostu počíná se země krále římského, již říkají německy Innthal, jakoby česky řekl „Innské údolí", neb tudy tím údolím teče řeka Inn, po níž má jméno ta celá krajina, kteráž má nad sebou s obou stran velmi vysoké a místy velmi příkré hory. Tím údolím nahoru leží čistá městečka a vsi, v nichž bohatí lidé bydlejí, a krajina čistá mezi těmi horami, děděny a louky, druhde čtvrt míle sšíří, a druhde víc i také méně. Od toho mostu svrchu psaného jedna míle jest městečko dobře veliké krále římského, jmenem Švac, a tu v týchž horách mnoho rudy stříbrné se dobývá a mnoho hutí u téhož městečka, ježto stříbro roztápějí, také několik dráhně set havířův, čistých pacholkův. Tu jsme v témž městečku snídali a posnídavše jeli jsme dále předce 3 míle odtud do Innsbruku, města krále římského, a tu jsme zůstali přes noc. Nazejtří v sobotu

(27. d.) po obědě jeli jsme do Matronu, městečka čtyři míle velikými horami, ale proto nebyla zlá cesta. A tu slove již v Ecke zemi, kteráž také jest krále římského. V neděli potom (28. d.) po mši jeli jsme z Matronu do Štercinku čtyři míle, a jest městečko pěkné, leží podluhovatě, a má pěkně vystavené domy. V pondělí před sv. Jakubem a Filipem (29. d.) jeli jsme do městečka Pravneka sedm mil, nad nímž hrad se nalézá, a hrad i město jest velmi pěkně oboje vystaveno, náležejíc biskupu Brixenskému, jenž jest poddaný krále římského. V úterý (30. d.) jeli jsme po obědě z Pravneku do Riedrdorfu tři míle a též městečko jest hraběte z Šurcu. Ve středu (1. května) jeli jsme z Riedrdorfu asi půl míle dobrou cestou, a potom dali jsme se po pravé ruce do dolu mezi velmi veliké hory. Na půl třetí pak míle od téhož městečka stojí krčma a před ní jest meze mezi hrabstvím ze Šurcu a panstvím benátským, kdež jest začátek jeho. Měli jsme pak týž den velmi zlou cestu a kamenitou, a jeli jsme od té krčmy ještě tři míle ten den až do vsi, jež slove Monet. Ve čtvrtek (2. kv.) jeli jsme z Monetu do vsi řečené Gandeport šest mil velikými horami, cesta byla velmi zlá a kamenitá, a dešť pršel na nás ten celý den bez přestání. V pátek na den sv. Kříže jeli jsme do města řečeného Kunigslau šest mil opět velmi velikými horami a náramně zlou cestou kame-

nitou, a přes celý den v dešti. V sobotu (4. kv.) jeli jsme do města Trevíru tři míle rovnou cestou, ale opět celý den v dešti, a tu jsme leželi. Týž Trevír jest město veliké, má mnoho mlýnův, a jest benátských pánův, a tu se téměř nejvíc všecko mele do Benátek, k chlebu což potřebno. Pak v neděli (5. kv.) po mši a po obědě jeli jsme do Mastris dvě míle. Městečko to jest neveliké a mnoho v něm židův, a tu jsme odpočinuli asi hodinu. Koně své jsme poslali zase zpátkem do Trevíru k hospodáři, aby nám jich dochoval, až do našeho zase vrácení. Potom vsedli jsme na loďku, již vlašsky říkají barka, i plavili jsme se po řece dolů k Benátkám asi na půl míle. Tu jsme vpluli do moře, a odtud dále opět asi dobré půl míle jest do Benátek, kamž ve 22 hodin jsme připluli. I šli jsme do hospody, jež slove „u bílého lva". V pondělí (6. kv.) přišel k nám do hospody naší Augustin, patron galeje poutničí, a tu jsme s ním učinili smlouvu, že nás má vésti do svaté země, a průvodní listy (glejty) opatřiti před pohany tam, abychom bezpečně hrob Boží a jiná svatá místa ohledati mohli, a zase bezpečně až do Benátek nás převésti, a tam i sem jídlem a pitím opatřiti. Za to uvolil se každý z nás dáti 50 dukátův, a té smlouvy mezi námi udělali jsme cedule vyřezané mezi sebou, i vzal týž patron jednu a my druhou. Týž den jeli jsme se projížděť k večeru na

bárce půl míle od Benátek do městečka, řečeného Meron, jež leží v moři na ostrově nevelikém. V témž městečku jest tuším k 70 hospodářův anebo víc a všecko sklenáři, kteří tak náramně čisté tu věci dělají ze skla, pátere, knoflíky a sklenice pozlacené, ježto k víře nepodobno. Těch věcí rozličných vždycky veliké množství jest pro ty, kdož přijedou, chtíce co toho kupovati. V úterý šli jsme ke knížeti Benátskému, jménem Augustin Barbadicus, a smlouvu sepsanou, kterouž jsme s patronem učinili, jemu jsme okázali, prosíce, aby ráčil patronovi rozkázati, aby se k nám měl a zachoval vedle smlouvy té, jakož i my chceme učiniti. Tu hned kníže v naši přítomnosti to učinil, a patronovi to přísně přikázal, tuto smlouvu také hned kázal kancléři svému v registra své kanceláře vepsati. Potom kníže kázal nás všudy voditi po všem tom dvoře svém, do pokojův, kteříž náramně čistě udělány. Tu čisté síně, dvéře a okna čistá veliká, všecko z alabastru, a čistým tesáním, naschvále tesáno, ježto jako řkouc nemůž čistější býti. Půdy pak svrchu vše naschvál čistou řezbou zdělány, a to vše pozlaceno zlatem dukátovým. Ve středu (8. kv.) ohledával jsem dům, jemuž říkají Marsional (arsenal, zbrojnice), ježto páni Benátčané v něm mají svá děla, zbroje rozličné a střelby, kterýžto dům se zamýká, že ne každého tam pouštějí bez vůle úředníkův, kteříž

v témž domě od knížete a pánův usazeni jsou. A jest týž dům velmi veliký v ohradě, v němž jest šest komor dobře dlouhých, některé komory na 60 neb na 70 kročejů zdélí a 20 kročejů neb více zšíří. Tu jest v těch ve všech komorách množství rozličných zbrojí, samostřílův ocelových i tisových mečův a šaršaunův, kopiček, zbroje plechové, lebek, helmikův, mordhakův, šípův, kolovratných samostřílův, hakovnic, ručnic, i vše jiné zbroje množství veliké, coby, jako říkajíc, pomyslit mohl. Tu jsou také v tom domě děla veliká, též také srubnice, houfnice, i tarasnice. Také tu jsou dvě veliká náměstí, každé na čtyři hrany, a v nich voda hluboká, — jež se z moře tam vylila. Všude okolo náměstí jsou domy veliké jako stáje, každý asi třidceti kročejů na šíř, aneb víc a osmdesáti neb devadesáti zdélí. Ty domy jsou všechny cihlami kryté a v každém jsou galeje a návy, totižto veliké lodi, některé již hotové a některé se dodělávají. V témž domu jest množství dělníkův, a praveno mi za jisté, že každý den více než tisíce dělníků v tom domu mívají k dělání takových náv a galejí, jako jsou tesaři, kováři cp; ježto kopička, skřipce dělají, a ledajakés jiné věci. A bylo tu tehdáž dobře na sto bab a žen, ježto šily plachty větrné, jimž oni Vlaši říkají vela, ježto jich ke všem galejím a návám, i jiným menším lodím potřebují. Třetí náměstí takové k též potřebě dělali, ale tehdáž

nebylo ještě hotovo: to bude mnohem větší než tyto oboje na šíř i na dél. Toto všecko jest v jedné ohradě, a brána od moře veliká do téhož domu, vrata pak čistá a velmi okovaná. Když potřeba jaká, tehdy ty galeje anebo návy hotové hned na válcích vystrčí z týchž domův na vodu na ten plac, a tam branou jedou ven na moře, když jim potřebí jest. V pátek po sv. Stanislavu (10. kv.) byl jsem v klášteře sv. Jiří, a tu nám ukazovali svátost hlavu sv. Jiří, a jeho ruku levou se všemi prsty s masem napolo k lokti. Také jsem tu viděl sv. panny Lucie ruku levou, též všecky prsty s masem; svatého Jakuba menšího, apoštola, leb přední s masem; svatého Eustachia hlavu, a leží v témž klášteře sv. Eustachius celý, a také sv. Kosmas a Damian. V sobotu před Božím vstoupením (11. kv.) jel jsem na bárce do kláštera sv. Antonína. Tu nám okázali svátost zejména: Trn jeden z koruny, jíž Pan Kristus korunován; svatého Jana almužníka hlavu a sic jiné dráhně svátosti. V témž klášteře je 8 obrazů z křídy udělaných a vypálených tak mistrně, že na tři kročeje zdají se každému praví, živí býti, a žádný jiný tomu neuvěří, kdož to nevidí, by tak přemistrné dílo ruka člověčí udělati mohla, i sám bych tomu nevěřil, bych to neviděl. Jsou pak tito obrazové: nejprv je tu obraz Pana Krista, jako s kříže sňat, an leží, jakoby měl pravou podušku pod hlavou. Dru-

hý obraz Matky Boží, ana mu pravou ruku svou pod hlavu podložila. A tak týž obraz žalostivě udělán, a s plačtivýma očima, jakoby živý byl, jakoby omdlévala, a omdlévající k zemi padala. Třetí obraz jest sv. Marie Salome, ana Matku Boží drží mezi svýma rukama, aby k zemi nedopadla. Čtvrtý obraz jest svaté Marie Jakobovy, ana stojí a pláče. Pátý obraz jest svaté Máří Magdaleny, ana stojí plačíc a lomíc rukama, a slzy na její tváři se lesknou, rovně co bych hleděl na slzy živého člověka. Šestý obraz jest svatého Jana. Tak jsou tito obrazové mistrně uděláni a barvami malováni, že se zdají každému, jakoby živi byli vší svou postavou. Sedmý obraz jest Nikodéma v šatech vlašských, an poklekl na koleno a má na hlavě brunátný biret otřelý, jakoby starý byl. Pod týmž biretem má bílou roušku, jakož vlašský obyčej jest choditi, a rouchou se opásal, maje za ní zastrčené kleště a kladivo, v ruce pak levé drží tři hřeby. — Tyto věci všecky — šaty, rouchy, kladivo, kleště, hřeby — každé svou hlavu má a postavu, jakž samo v sobě jest, topoříště u kladiva, jakoby z dubového dřeva uděláno bylo. Osmý obraz jest Josefa z Arimatie. Ten také velmi žalostivou má podobu, sukně po vlašském obyčeji z modrého sametu, a jest opásán pasem a tobolkou.

Všecka ta roucha, v něž Kristus obvinut, šlojíře u těch tří Marií, a také otřepení, jako-

by pravdivé bylo. Při těch všech obrazech, při jich tvářích, rukou, prstech, nehtích a žilách, uvnitř v ruce i zevnitř, v ničemž není obmeškáno a zapomenuto; než všecko pokudž živý člověk má a jest. Mnich jeden, ježto mi to ukazoval, pravil mi, že dáno tomu mistru od díla šest set dukátův. V neděli před božím vstoupením (12. kv.) jel jsem na bárce do kláštera sv. Heleny. Po levé ruce jda do kostela, jest kaple, v níž leží tato svatá, a tu jsem její tělo viděl. Leží jí na prsou křížek od kříže Páně Kristova, jenž jest černý a oblý, jako malý prst ztlouští, a jej sv. Helena vždycky za své živnosti dnem i nocí při sobě mívala. Zdéli týž křížek jako pátá část lokte. Sic při jejím těle jest mnoho jiné svatosti. Týž klášter leží na ostrově před městem, a odtud po mši jeli jsme zase k městu. Potom jsme šli do kostela sv. Blažeje, kdež jsou sloužili mši dvojí kněží, jeden vedle obyčeje římského kostela, a druhý dle řeckého. Kněz římský sloužil čtenou mši, řecký ale zpívanou, a žáci též řecky zpívali; při tom pak nepozdvihoval těla božího v oplatku, jako naši kněži činí; než vzal kvašený chléb, a vyřezav z něho kus na čtyři hrany, až dvou prstů zšíří, položil jej na paténu, kteráž byla málo větší, než naši kněži mívají, ale byla hlubší, kalich však byl rovně takový, jako u našich. Potom na způsob našich kněží dal sobě naliti do kalicha víno a vodu, a žehnal nad kalichem

i nad paténou; pak též kusy chleba anebo těla božího zlámav na čtvero, jeden ten kus nechal na korporale, a ostatní kusy vložil do kalicha. Dále vzav korporal s tělem božím v pravou ruku a kalich v levou, obrátil se proti lidu, a říkal nějaká slova řecky, přikryv sobě čelo korporálem, ale tak, že mohla se jemu tvář viděti. Obrátiv se zase k oltáři, a vzav v pravou ruku ten kousek, kterýž ležel na pateně, přijal jej z ruky. Také tehdáž při té mši stál jeden Řek, za samým knězem, a dobře na půl hodiny pořád kříže na sobě dělal, dotýkaje se rukou země a potom čela, a potom od jednoho ramene k druhému. Pak obrátiv se k lidu třikrát řecky něco pověděl; i otázal jsem se jednoho Vlacha latině, který tu přítomen byl, co týž Řek řekl? I pověděl mi, že jest řekl: Odpusťte mně hříšnému. Týž Řek se zase k oltáři obrátil, a tu mu kněz, vzav lžičku stříbrnou, z kalicha tělo a krev boží podal. Obrátiv se zase týž kněz k oltáři, přijal ostatek, což bylo v kalichu zůstalo, a potom rovně též jako naši kněži činí, dal sobě naliti vína na prsty a udělal abluci. Žák pak jeden, který mu pomáhal mše sloužiti, vzav na dřevěnou misku ostatek toho chleba, z něhož byl kněz ten kousek vykrojil k tělu božímu, a kterýž chléb byl zvící jako dobrá veliká žemle, přinesl to jednomu staré-mu Řeku, jenž vzav nůž zřezal a zkrájel týž chléb v malé kousky na touž misku, a potom

týž žák postavil ji na druhém oltáři, blízko u stolu, kde kněz mši sloužil. Mezi tím kněz odstoupiv od svého oltáře, a přikročiv k tomuto druhému, kdež mísa stála s chlebem, říkal nad ním slova řecky, žehnaje a kříže dělaje. Dokonav to, šel opět k prvnímu oltáři, a poříkav cos málo obrátil se k lidem, i udělil požehnání křížem, též jako naši kněži činí. A potom vzav misku tu s chlebem, dával všem Řekům, kdo chtěl a ježto tu byli, mužům i ženám. I tu jsem se opět tázal toho prvního Vlacha, co to znamená? I pověděl mi, že Řekové mají ten a takový obyčej mši sloužiti a tělo Páně lidu obecnému tak dávati. Řekové ti mají se velmi nábožně a s velikou uctivostí při sv. mši, mnohá poklonění činíce proti oltáři, vždy jeden kříž po druhém dělajíce od jednoho ramene přes prsy k druhému, jakož svrchu psáno.

II.

V úterý před Božím vstoupením (14. kv.) po obědě kníže benátské s pány svými a radami jel na galeji Subtil proti markrabíně Mantevské, a byla táž galeje veliká a dobře dlouhá 50 kročejů, a asi 12 kročejů na šíř anebo více. Byla též čistě připravená, svrchu všecka jako na voze, a červeným atlasem přikryta; okolo řezby čisté a pozlacené, a sic místy čistým atlasem a místy čistými tkaný-

mi čalouny a koberci obložena. Na zad v galeji té v konci byly připraveny dvě stolice přikryté čistým zlatohlavem: jedna, ježto knížže benátské sám na ní měl seděti, a na druhé markrabína svrchu psaná. Nad těmi oběma stolicemi opět pěkný zlatohlav připraven a přibit byl. Potom táž galeje byla přivezena k samému knížecímu paláci, a byla připravena lávka, že kníže ze svého palácu sejda hned po ní mohl suchou nohou až do galeje jíti. V ní tu na dél byly postaveny čtvernásob dlouhé stolice, opět vše koberci a čistými čalouny přikryté, kdež na nich paní ty seděti (mohly) měly, kteréž s knížetem proti markrabíně jeti měly. Potom paní ty, jež k tomu byly zřízeny, tu se sjížděly na bárkách, a vsedaly na touž galeji knížecí, jsouce velmi ozdobeny čistými šaty od zlatohlavův, od pěkných aksamitův a klenoty od drahého kamení, perel velikých, a prsteny s drahým kamením. Těch paní bylo na půl druhého sta anebo více; klenotův pak měly na sobě za několikrát drahně sto tisíc zlatých; neb druhá měla toho na sobě za 5 tisíc, druhá za 6, druhá za 10, druhá za 15, a druhá za 20 tisic zlatých, a o (jiné) jedné mi za jisto praveno, že měla za 40 tisíc zlatých na sobě klenotův. Táž galeje měla dvě poschodí, jedno svrchní, ježto kníže a páni, rada jeho, jimž oni říkají centulánové, a paní svrchu psané se svými služebníky na ní se nalézali, a dru-

há půda spodní, v kteréžto byli plavci s vesly, ježto oni jim říkají galeoti. Těch bylo na každé straně 38, a ti galeji vezli a spravovali vesly. Před touž galejí šla jiná loď, kterážto byla přivázána hrubým provazem, a na 20 galeotův, jenž také svými vesly pomáhali knížecí galeje táhnouti.

K té lodi bylo opět na každé straně 8 loděk malých přivázáno, řadem jedna vždy za druhou, a na každé bylo osm neb deset pacholkův, jež všichni táhnouti pomáhali. A tak potom kníže šel ze svého paláce na touž galeji, maje na sobě vedle vlašského jich obyčeje sukni z čistého zlatohlavu, jakovýž do našich zemí ani nepřicházejí, a před ním šli trubači se stříbrnými troubami a pištci; ale trubači byli prosti a dosti málo umělí, jedno prosté trarara. Potom za knížetem přes tu lávku šel jeden pán, kterýž tehdáž byl tu v poselství od krále Neapolského, a za ním opět jiný, jenž byl v poselství od knížete Medulánského. Za těmi šli jsou páni centulánové, rady knížecí a za nimi jich služebníci, a též také někteří z našeho tovaryšstva; neb toho žádnému nebránili, nébrž některým ještě sami ti páni uzřevše je, kázali jim jíti. Neb oni páni Benátčané ten obyčej mají a zachovávají cizincům čest činiti a ukazovati, zvláště znamenitým a urozeným lidem.

Tu potom když kníže v galej vstoupil a

šel pravým prostředkem mezi těmi paními svrchu psanými, kteréž jsou na lavicích čtyřmi řady seděly, každá proti knížeti vstavši, velmi znízka se poklonila. Nato nadřečených 17 lodí počaly jsou táhnouti galeji tu velikou knížecí na dvé se rozdělivši, a těch 76 pacholkův, jež byli na knížecí lodi na spodní půdě pod knížetem také táhli ulicí po velikém kanále dolů. Mimo to bylo sic jiných šest lodí velmi čistě připravených, ježto každá ta loď měla také dvě poschodí, a v každém spodním bylo 12 neb 14 pacholkův. Svrchní pak půda byla každá uvnitř i zevnitř bohatě ozdobená čistými čalouny a koberci, díl i aksamity, damašky i atlasy; že žádného dřeva nemohlo se viděti. Na každé té lodi bylo 8 neb 10 praporcův, druhé pozlacené a některé prosté; na horní pak půdě na každé bylo 20 i 30 lidí pěkně připravených, mimo to také pištci, trubači a bubeníci. Také několik osob bylo se připravilo v larvách, a seděli napřed na lodi, že je každý viděti mohl, kdo se tomu díval, rozličnými způsoby a krojem šaty na sobě majíce: onino jako mniši, onino jako Turci, onino jako pohané, onino jako židé, onino jako Řekové, každý se vedle svého obyčeje připraviv, onino jako baby staré, tak náramně škaredé, že nic potvornějšího a škaredějšího býti nemůž. A bylo při tom na ten den několik drahně tisíc malých loděk, jimž oni bárky říkají, že na některé tři, čtyři i ta-

ké pět sedělo, též v larvách se připravivše druzí z nich, kterýchžto díl před knížecí lodi a díl za ní jelo velmi hustě vedle sebe. Přijev pak kníže ke klášteru Božího těla, ssedl jest ze své galeje s pány těmi a radami svými a šel jest do téhož kláštera, ale paní ty všecky na galeji zůstaly a knížete tu čekaly. Skoro po 2 hodinách přijela jest markrabína na velmi čistě připravené a ozdobené lodi, jakož svrchu o nich psáno, kteroužto kníže proti ní byl vyslal s některými pány svými, na čtyři míle vlašské od města. A za touž lodí jely jiné dvě lodi její, ježto čeleď její a šaty vezly. Tu když přijely k břehu k témuž klášteru, kdež ji kníže čekal, ssedla jest z lodí se svými hraběnkami a pannami, kterých bylo všech ke 30 anebo víc. Také sedli vedle ní někteří hrabata a páni její, v čisté šaty se připravivše a drahých řetězův velikých mnoho na sobě majíce. I byla jest táž markrabína krásná paní, že se nám tak zdálo, kteří jsme tu tehdáž byli, že ji Pán Bůh v ničem nezapomenul, ani v lepotě, ani v kráse. Potom šla jest k témuž klášteru, a kníže s ní potkav se ve dveřích klášterních tu ji velmi ochotně přivítal, a pojavše ji za ruce šli spolu na knížecí galeji. S tím spolu zase jeli k hospodě, kteráž též markrabíně připravena byla, dům velmi čistý, kamž přijevše kněžna sedla se svými, a kníže požehnav ji, také se svými jel na svůj dvůr. Ve středu (15. kv.) po

obědě šli jsme se toulat, abychom se podívali mezi krámy, co prodávají, neb toho času jarmark byl. Tak jdouce z hospody, než jsme placu svatého Marka došli, viděli jsme mnoho čistých věcí prodávati od zápon, prstenův, drahého kamení, perel a rozličných jiných věcí od zlata a stříbra a toho veliké množství. Také jsme viděli tu tehdáž mnoho krásných paní a velmi přípravných, ježto tu ty věci ohledovaly, od jednoho krámu k druhému chodíce. A v tom — zvonili jsou k nešporám u sv. Marka i šli jsme tam. Tu bylo opět množství panen a paní krásných naschvále připravených, a každá vždy jedna druhou držela, čisté klenoty, prsteny a zápony na sobě mající; neb jim tak bylo rozkázáno se připraviti pro svrchu psanou markrabínu, kteráž tu na nešpor přijíti měla, jakož potom s knížetem přišla jest. Tehdáž také páni Benátčané všecky své klenoty v témž kostele sv. Marka na velikém oltáři dali vystavěti, že je každý viděti mohl. Ve čtvrtek (16. kv.) na Boží vstoupení ráno též kníže benátské s markrabínou a s jejími hraběnkami a pannami i paními, jakož s jejími pány a dvořany, kteří s ní byli, a také svými radami jel jest na své galeji ulici od svého domu po velikém kanalu nahoru proti slunci. Asi na tři míle vlašské ujevše, přijeli jsme mezi dva hrady, ježto jeden asi dva hony neb půl druhých od druhého jest, na nichžto páni Benátčané mnoho děl velikých

i malých mají a jich pilně chovají; neb jsou jako brána k Benátkám. Neb všecka kupectví na galejích a na návách, které se vezou do Benátek z Pohan, z Turek, ze slovanských a charvatských zemí, též ze Sicilského království i odjinud od východu slunce, to všechno mezi ty dva hrady do Benátek jeti musí. Tu opět ten den bylo množství na některý drahně tisíc bárek, a což lidí na nich. A když jsme potom tak vyjeli na moře dvoje neb troje hony ven z těch hradův, tu přijel jest patriarcha benátský na své galeji s mnoho kněžstva, a když vstupoval ke knížeti na jeho galeji, nesli jsou před ním kříž pozlacený. A tu potom posvětil moře, říkaje modlitby a žehnaje, jakož tak od starodávna obyčej ten tak činiti mají na den Božího vstoupení.

Kníže benátské pak opět vedle starého obyčeje, kterýž se tak vždycky na týž den činí a zachovává, vzal prsten a pouštěl jej na šňůře uvázaný třikrát do moře, kterýžto prsten praví býti sv. Marka. Na to když jiný prsten vrhl do moře, byl hned veliký křik od lidí, troubení, pískání a bubnování, což znamenalo, že kníže s mořem se zasnubuje. A potom zase obrátivše se k městu a minuvše hrady ty svrchu psané, několikero honů nedaleko po levé ruce šli jsou kníže s markrabínou do kláštera sv. Mikuláše, a tu na mši sv. byli. Potom vsedavše na galeje, zase provodil kníže markrabínu do její hospody, kde jí ho-

stina byla připravena, a byli k tomu úřednící zřízeni, aby v ničemž v jídle ani v pití žádného nedostatku nebylo. Týž den byl jsem u kněze (knížete) Bedřicha Saského S. J. Msti v jeho domu, kterýž mu kníže benátské, dokudž tu byl, dal připraviti, aby tu své obydlí měl. Týž dům ležel ven z města proti moři, a byl náramně čistě vystavený: při něm zahrady rozkošné a v nich rozličná vonná koření; v samém pak domu síň dobře dlouhá, ale nevelmi široká, všecka čistými čalouny a koberci obitá. Na obou stranách té síně byly čtyři komory, též čistě čalouny a koberci obité, do nichž ze síně jíti se mohlo. V každé té komoře bylo lože nádherně ustlané, zrcadla veliká okolo pozlacená, že každé několiknácte zlatých mnoho stálo. Také v každé té komoře komín (kamna) čistě udělány, že každý, kdož toho neví, domníval by se, že jsou z bílého mramoru dělané čisté obrazy, zvířata, a lecjakés potvory, dosti toho, by to zlatník dělal, tak přemistrné dílo jest, ač jest toliko z křídy, to dílo děláno, a sic za 6 neb 7 zlatých koupiti se může, ježto bylo-li by mramorové, nezjednal by toho jednoho komínu ani za sto zlatých. V pátek potom (17. kv.) opět jsme se toulali mezi krámy s nebožtíkem knězem Krištofem, knížetem bavorským, jedno sami dva tu jsme opět ten den, mnoho čistých klenotův a drahých věcí viděli, že zdálo se nám oběma, knížeti a mně, toho všeho více

býti nežli prvé. V neděli (19. kv.) byli jsme u mše v klášteře u sv. panny Lucie, a po mši nám ukázali tělo její celé, jež tu leží v kapli po pravé ruce jdouce do kláštera. Odtud opět dále jsme jeli na bárce do jiného kláštera sv Joba. a sv. Bernardina, jenž jest bosácký, kde nám ukázali celé tělo sv. Lukáše evangelisty a leží v sakristii. V témž klášteře je kaple, v kteréž jest matky Boží obraz, a pravil mi kvardian téhož kláštera, že veliké divy činí. Mají tu také pěknou zahradu, vínem ozdobenou, a mnoho rozličného čistého ovoce. V pondělí a následující dny strojili jsme se k naší cestě, potřeby sobě všelijaké jednajíce. V sobotu před sv. Duchem (25. kv.) byli jsme u mše v klášteře bosáckém, jenž slove u sv. Františka u vinice, a jest klášter velmi pěkně ustavený, a má také čisté zahrady s rozličným ovocem. Odtud opět jeli jsme dále do jiného kláštera, zejména k sv. Kristoforu, kdež na 70 mnichův se nalézá, již mají oděv, totižto kápě i kapleře všecko modré. Tu nám tíž mniši v své sakristii ukázali svátosti, a sice: trn od koruny pána Krista, zub sv. Kristofora a celý hnát od jeho nohy, hlavu sv. panny Barbory, kteréžto celé tělo leží v témž kláštěře. Ale není ta sv. Barbora, o kteréž my zde v našich zemích víme, než jest jiná. A sic nám mnoho svátostí jiných ukázali. Odtud dále na bárce jeli jsme do kláštera jiného, ježto též slove u sv. Františka, a tu jsou mni-

ši v Praze u sv. Jakuba, a jak mi sami pravili, jest jich tu na dvě stě. Kostel jest čistý veliký, jsou v něm v kůru stolice, v kterýchž hodinky zpívají na každé straně trojnásob, a jest dílo náramně čisté štukverkem zdělané, tak že v tom štukverku zdělány jsou loutny, harfy, ptactvo v klecech, a sic lecjakés jiné věci, což všecko jest hladko a čistě usazováno a spojeno, a každá věc má svou barvu a podobenství, tak že každý ten pták nezdá se jinak, než co by živý byl. Při tom však téměř žádného spojení není znáti, než jakoby jedno dřevo bylo. U téhož kláštera jest věž velmi vysoká, že všecky Benátky můž s ní shlednouti, k ní pak vede šnek sklenutý, prostranný a velmi povlovný, že by jím mohl na tu věži na koni nahoru vjeti. V témž klášteře jest mnoho nákladných hrobův, mistrného tesání z kamene, a jiné jsou bohatě pozlaceny. V některých leží knížata benátská, a v některých páni centulánové. Tu v jednom hrobě leží také jeden hejtman benátský, jménem Šattamuje (?), jakoby řekl česky „Suchá kočka“, o kterémž oni praví a velmi rozhlašují, kterak jest byl velmi rozumný a statečný k válkám. A ten jistý dobyl jest pánům benátským a podmanil město Padovu, kteréž jest větší než Benátky, jakož tak o tom všichni praví, a mně se samému také tak býti zdá. Praveno mi též za jisto, že páni Benátčané z téhož města Padovy na clu i daních sto a třiceti

tisíc dukátův užívají. Také ten ohledal jsem klášter Matky Boží, jemuž říkají: Ad Mariam deserui, jenž jest čisté stavení a v něm na 60 mnichův.

III.

V neděli na den sv. Ducha (26. května) byli jsme u mše u sv. Salvátora, a ten den jsme nikam dále z hospody nechodili neb déšť pršel celou noc před tím až do poledne. V pondělí (27. kv.) jeli jsme do kláštera sv. Zachariáše, kdež tento svatý tělesně leží a jest tu na sto jeptišek, jakož mi rozprávěno. Odtud jeli jsme dále k sv. Ondřeji a týž klášter se tehdá nově stavěl velmi čistě; jsou v něm mniši zákona karthouzkého, a tu nám také okazovali mnoho svátostí. Týž den také jelo vpřed kníže benátské obyčejem svrchu psaným proti kněžně Ferarské a kněžně Medulánské, dceři její, kterážto kněžna mladá má kníže Ludvíka Medulánského, vlastního bratra toho knížete, jemuž říkali Galeacius Marie, kterýžto v Meduláně před několikonácte lety v kostele od svých poddaných zabit. Mně pak i jiným zdála se táž galeje knížecí, na níž proti těm kněžnám jel ještě krásněji připravena, nežli když prve proti markrabíně Montevské jezdil a též také jiné lidi, o nichž výše psáno jest, ozdobněji připraveny byly. I bylo také více lidí tehdáž na lodích i na bárkách, nežli prvé, tak, že jsme hádali druzi

jich býti na třikrát sto tisíc, a druzi na čtyřikrát, nepočítajíc těch, kteří se v ulicích a z domův dívali a kterých mi se i jiným zdálo ještě daleko více býti; neb přede všemi domy v té ulici, ježto slove veliký kanál, všudy plno a husto lidí bylo, a též z oken hustě všudy vyhlédali, trénásob i čtvernásob druhde. Kníže byl tehdáž vyslal proti těm kněžnám pány centulány, rady své některé, na jedné veliké lodi, kteráž byla velmi skvostně připravena a ozdobena atlasy i čalouny. A ti páni jeli proti kněžnám na pět mil vlašských od Benátek do městečka, ježto slove vlašsky Malomoko a leží na nevelikém ostrově v moři. Kníže sám ostal na půl cestě od Benátek s jinými v kláštěře sv. Klimenta, a tu těch kněžen čekal. Když se příjezd těch kněžen prodlil, jeli jsme na naši bárce odtud víc než vlašskou míli ke dvěma návám, které stály v moři na kotvách, abychom je ohledali, neb tak velikých ve všech Benátkách nebylo, a pro takovou velikost do přístavu k Benátkám nemohly přivezeny býti. I šli jsme já i s tovaryšem svým na tu větší a ohledali jsme ji. Byla jest ta náva mých 80 kročejů vzdélí, což jsem nejvíce vykročiti mohl; a jedenmezcitma kročejů zšíři, a měla čtyři podlahy. Galeoti nám tu pravili, že na spodní dvě podlahy může vložiti dva tisíce sudův vína, toho se vejde tři anebo čtyři věrtele pražského. Praveno nám víc, že ty návy musili obtěžiti pískem, a že sedm

loket z hloubi u vodě jíti musí, když s ní jedou. Odtud jeli jsme zase s vrchu psanému městečku Malamoko, a rovně tehdáž trefilo se, že kněžny také přijely a přesedaly na lodi, kterou kníže proti nim vyslal. S tím jely předce ke klášteru sv. Klimenta; a tu když přijely, kníže proti nim vyšel, a s nimi se velmi ochotně přivítav na svou galeji je uvedl s jich hraběnkami a pannami, kterýchž k 50 anebo víc bylo. Též také hrabě, páni a rytířstvo, což znamenitějších bylo, s kněžnami na knížecí galeji vsedli; i bylo veliké troubení, bubnování a pískání. Tu potom jely k hospodě do domu knížete Ferarského, kdež pro ně bylo vše čistě připraveno, a úředníci k tomu zřízení, aby jim všecky potřeby jednali, by žádného nedostatku v ničem neměly. I přijev kníže před týž dům, rozžehnav se s kněžnami, i jel na svůj dvůr. Mimo to bylo všude rozkázáno a zřízeno, že ve všech domech v celém městě téměř v každém okně koberce vyvěšeny byly, a též okolo dveří a vrat domových, ano i okna při zemi všecka čistými čalouny a koberci ozdobena a obita byla. Právě tehdáž tu jarmark byl, a kněžny s vrchu psané pobyly tu několik dní, a po městě se toulaly, ohledujíce krámy a co se v nich prodávalo. V úterý potom (28. kv.) kníže zval ty kněžny k obědu a po obědě měli tanec, i pouštěli tam, což bylo cizincův, kdo se dívati chtěli. Ve středu (29. kv.) pouštěli 6

malých loděk o závod na 4 míle vlašské, a musily běžeti skrze město ulicí prostrannou. Na každé té loďce byly 4 ženy, jež ty lodě vesly spravovaly; a která rota na té které loďce nejprv přiběhla k cíli položenému, té dáno 25 zlatých, druhé dáno 15, třetí 10, čtvrté 8 a dvěma ostatním po čtyřech zlatých. A hned opět pouštěli jiné závod ze 6 takových malých loděk, na nichžto na každé bylo (jest) jsou čtyři pacholci, kteří je vesly spravovali. Tu nejprvnější rotě, kteráž k cíli položenému přiběhla, dán šarlat, druhé po ní dán kus damašku, třetí dáno 25 zlatých, a jiným všem posledním a ostatním nedáno nic. To slavné město Benátky skrze svou svornost a jednotu mezi sebou k širému a velikému panství přišlo, majíc pod sebou mnohé ostrovy veliké a znamenité, a na břehu mořském zámky a města veliká a pevná, též také ve vlašské zemi mnoho měst velikých pod se podmanivše je drží, ježto druhá města z těch jsou větší než samy Benátky. Mají také mnoho městeček menších, jimž oni kaštely říkají. Přece však město Benátky jest dobře větší než Praha, staré i nové město. Když kníže jich umře, kohož sobě zvolí z pánův centulánův, ten kníže i pán jejich jest, a tomu všickni všecku poctivost činí jako pánu svému; ale proto nic bez rady pánův centulanův, kteří k radě jeho přidáni jsou, učiniti nesmí. Dává mu se od obce, jakož mě toho zpravili,

4000 zlatých do roka, a když od kterých králův anebo knížat jaké tam poselství přihodí se, kníže je k sobě k obědu zove dle své moci, ale nečiní to na svůj náklad, leč na obecní. V radě když co pilného činiti mají, sejdou se na knížecí dvůr na velikou síň, a tu zasedše stolice jako v kostele bývají, radí se a každý své zdání praví. A bude jich na několik set v radě. I jsem tak zpraven, že když se oč radíce nemohou srovnati, k čemu koli větší strana svolí, by jenom jednou osobou více bylo než na druhé, tedy ta strana obdrží, co na jich úmysle přesláno. Též město Benátky má velmi čistá stavení. Napřed knížecí dvůr jest velmi důkladně vystaven, na něm čisté veliké síně, a těch několik, mnoho sic pěkných pokojů menších, a svrchky v nich vše mistrnou řezbou zdělány a pozlaceny; okna a veřeje u dveří jsou též z bílého mramoru vytesány a pěkným dílem zdělány, dosti toho, by to vše zlatník byl dělal. Kostel sv. Marka u samého knížecího dvoru, uvnitř dosti slíčně udělán, ale po starodávnu a jest tmavý. V témž městě mimo to jsou domy veliké i skvostně vystavené, jakož i mnoho jest tu čistých kostelův a klášterův, nejen v městě, ale i okolo onde i onde na ostrovech. Zdá se mi pak, že v Benátkách a na těch okolních ostrovech blízko příležících, totižto ve čtvrti míle, a o poloumíli, více tu kněží a mnichův jest, než ve všech Čechách z obojí strany; neb jsem

toho jistě zpraven, že jest v Benátkách samých klášterů 76, jiných pak kostelův kromě klášterů jest šedesáte sedm. Obyvatelé téhož města všecko se kupectvím živí a obchodí, jezdíce do Pohan a do Turek po kupectví. Všecko koření též malvazí a jiných mnohých věcí tu sklad se nalézá, a odtud sem do našich zemí dodávají; do Čech, do Polska, i do všech jiných okolních německých krajin, i též taky do Uher a do Rakous. Tíž páni Benátčané mají z toho veliké clo, ježto ve všech městech a městečkách tak jest způsobeno, že každý, kdož co přiveze a neb přinese na trh a to prodati chce, od nejmenšího do největšího clo dáti musí úředníkům k tomu zřízeným. I praveno mi v jistotě, že z panství toho svého, kteréž mají a drží, na každý rok berou a užívají dvacetikrát sto tisíc dukátův. A nemajíce žádné války jako tehdáž, když jsem já tam byl, proto vždy na moři na galejích a návách na několiko drahně tisic lidí žoldneřův měli, a vždycky i podnes mají pro loupežníky mořské, aby silnic hájili, by kupci jich, po kupectví do Pohan a Turek jezdíce, bezpečni byli. Ve čtvrtek (30. kv.) po obědě vyjeli jsme z Benátek na bárkách, chtíce vsedati na galeji, a na naši cestu k Božímu hrobu předce jeti, kterážto galeje na čtyři míle vlašské od hospody naší byla jest vzdálena. Tu jedouce zhledli jsme klášter sv. Mikuláše, kterýž byl nám na ce-

stě, kudy jsme z přístavu jeti měli mezi ty dva hrady, o nichž svrchu zmínka jest. Tu jsme se zpovídali, a mniši téhož kláštera ukazovali nám svatosti, mezi kterýmiž také dva hnáty, pravíce že by byly sv. Prokopa; ale kterak jsou se tam dostali z Čech, a jsou-li pravé, to pán Bůh věz. Potom vsedavše opět na naše bárky, jeli jsme k naší galeji, kteráž ještě míli byla od téhož kláštera, a přijeli jsme na ni rovně o nešporách. V pátek potom (31. M.) stáli jsme na tom místě na kotvách ten celý den, čekajíce patrona našeho, kterýžto k samému večeru přijel, a pak s půlnocí, když měsíc vyšel, zdvihše plátna větrná, jimž oni vlašsky říkají vela, pluli jsme předce s Bohem. V sobotu před sv. Trojici (1. června) pluli jsme celý den, a k tomu půl druhé hodiny na noc, a ostali jsme na moři, uvrhše kotve do moře. V neděli na sv. Trojici (2. č.) přijeli jsme ráno asi dvě hodině na den k městečku řečenému Parenco, kteréž není veliké, jest pánův Benátských, a leží při břehu mořském sto vlašských mil od Benátek. Tu nechavše galeje míli vlašskou od městečka, jeli jsme tam na bárkách. Na cestě proti témuž městečku několikerý hony jest ostrůvek, na němž stojí na vršku klášter sv. Mikuláše, a v něm několik mnichův, kde byli jsme u mše, a pak do městečka jsme se brali, a tu ostali ten den až do večera; v samý pak večer jeli jsme (pak) opět na galeji. Okolo téhož Pa-

rencu jest dobrá krajina a hojná od vína, od obilí a jiných věcí, slove Istria, a byla před časy poddána Řekům; nyní jest pánův Benátských. V pondělí (3. č.) od dvou hodin na den jeli jsme až dvě hodině s poledne, a ujevše 23 mil vlašských od Parenca, musili jsme kotvy uvrci a tu zůstati majíce vítr proti sobě. V úterý (4. č.) když počalo svítati, jedouce nechali jsme jednoho města zbořeného po levé ruce snad 3 neb 4 míle vlašské, kterémužto městu říkají Pola, a jest také pánův Benátských. Bylo někdy před lety veliké město, a ještě jsou lidé v něm, ale nemnoho. Jest v něm i palác velmi veliký a vysoký, kterýžto dobře viděti bylo z galeje, a praví se o něm, že jej stavěl Alexandr Veliký, a že má tak mnoho oken v sobě, jako jest dní do roka. Leží též město 30 mil vl. od Parenca, a praveno mi o tom palácu od některých za jisto, ač jest velmi ke klamu podobno, že se o tom mnohokrát pokoušeli a lámali to kamení, chtíce jim sobě jinde stavěti, jakož pak týž palác všecken z tesaného kamene zdělán jest; cožkoli ale jako dnes toho kamení vylámali a je pryč vezli, že se v noci vždycky všecko ztratilo, a zase na svém místě nazejtří ráno se nalezlo, též vápnem zadělané jako prve, a by toho nebylo, že by jej byly dávno páni Benátčané rozbořili, a tím kamením něco jiného v Benátkách postavili. Ten den jeli jsme přes zátoku, jíž

vlašsky říkají golfo Quernero, a jest přes ni jeti na 60 mil vlašských aneb víc, a potom přejevše týž golf, přijeli jsme k ostrovu, jemuž říkají Zanzago. Ten jsme nechali po pravé ruce a po levé jiný ostrov, jemuž říkají Ozero, ježto jsou obadva pánův Benátských; ale nejsou osazeni, a to proto, že jsou kamenité. A tu uvrhše kotvy, mezi týmiž ostrovy ostali jsme. Ve středu potom ráno (5. č.) jeli jsme k jednomu ostrovu, jemuž říkají Seva, a nechali jsme ho po pravé ruce a slovanské země po levé. Ten celý den byl veliký vítr s deštěm a vlny veliké, že jsou galejí sem i tam vlny házely, že jsme u velikém strachu byli, a druzí, co snědli, to zase vracovali. Tu jsme opět musili kotve metati do moře a tu zůstati při tom ostrovu Sevě. Ve čtvrtek na Boží Tělo (6. č.) byl veliký déšť před světlem (úsvitem), a přestal snad dvě hodiny na den. I pluli jsme předce, a plujíce viděli jsme mnoho delfínův, kteří se u samé galeje přemítali. Delfínové ti jsou ryby mořské, a dvorně si počínají, dělajíce jakoby kozelce přes hlavy. Tak plujíce nechali jsme po pravé ruce asi dvě míle vlašské ostrov, jemuž říkají Meleda. Potom jedouce dále přijeli jsme k městu, jemuž vlašsky říkají Zara a slovenský Zader, a tu asi dvoje hony od téhož města uvrhli jsme kotvy, a zůstali zde přes noc.

IV.

V pátek ráno (7. června) jeli jsme na bárkách do Zadru, a tu jsme byli u mše. Též město jest dobře veliké, skoro jako dvě Žatče aneb větší a jest také pánů benátských. Mluví v něm řecky a vlašsky, ale větší díl slovensky, a jsou okolo toho města ve všech lidé všecko Slované. Leží jako na ostrovu nedaleko od břehu mořského, ježto moře tu zemi oblilo všudy vůkol dobře tak širokou zátokou jako jest Vltava u Prahy. V městě tom jest arcibiskup, mnoho kněží i kostelův, mezi nimiž památný jest onen u sv. Simeona, kde v kapli po levé ruce velikého oltáře týž sv. Simeon, kterýž Syna Božího v chrámě obřezoval, v truhle železné leží, zamčené šesti neb sedmi velikými zámky. Ukazovali nám všem, kteří jsme tu byli, tělo jeho a když truhlu tu otevrou, leží hlavou svou na pravou ruku. Hlava jeho, tvář i nos celé ještě jest, než tvář jest svraskalá a seschlá a nosu málo napřed nemá. Nohy, ruce, prsty, všecko celé, než toliko kůže na nich seschlá. Zubů svrchních žádných nemá, ale spodní všecky a velmi husté. Na pravé ruce má prstenův několik s drahým kamením; v lůně pak leží mu ta čepice (jakož obyčej tehdáž byl dle zákona židovského, kterouž měl na hlavě, když Pána našeho obřezoval. Vedle jeho noh leží dvě stříbrné ruce, (?) v nichžto dvě rozlič-

né svátosti jsou. Okolo jeho hlavy nalézá se obrazův několik stříbrných i pozlacených, druzí jsou pídi zvýší, druzí též menší i větší. Nad ním pak visí veliký řetěz zlatý, tak hádám v třech stech zlatých uherských a v též truhle na šnůrách mnoho čistých prstenův zlatých s drahým kamením i bez kamení, kteréž se tu sv. Simeonu ke cti dávají. Truhla sama jest za oltářem té kaple; ale nad oltářem tím jest čistý hrob stříbrný a pozlacený velmi slušného díla tří loket zdéli, tří lokte zvýší a sedmi čtvrti loket zšíří, i mám za to, že několika drahně tisíci, ledva způsoben a udělán jest. Kněz, který nám to okazoval, pravil mi to v latině o tom hrobu, že jest jej jedna králová uherská dala udělati, ježto město Zader, ku království uherskému příslušelo, než je císař Zikmund pánům benátským v nějaké sumě znamenité zastavil. Týž kněz pravil mi o tom sv. těle, kterak jest se tam dostalo, což se přihodilo před 500 lety, když jsou králi křesťanští někteří s jinými knížaty poslali mnoho lidí do svaté země, chtíce hrobu Božího dobýti, mezi kterýmižto také král uherský své znamenité dva pány s lidmi svými z Uher v tuž jízdu vyslal jest, a když jsou hrobu Božího křesťané dobyli, tu jsou v Jerusalémě, v Betlémě, a sic okolo v té krajině mnoho sv. těl vzali, kdož čeho dosáhl; a tu ti dva páni uherští (vl.) vzali jsou také tehdáž proroka, jehožto hlavu nám tu ukazovali. Tak

potom když ti páni uherští zase domů táhli, stalo se jest, že jeden z dopuštění Božího umřel na cestě, prve než jsou do Zadru přijeli, a ten druhý pán, který živ zůstal, a přijev do téhož města, nechal těch obou dvou těl svatých k věrné ruce u týchž měšťanů Zaderských, a však jich nejmenoval, by to svatá těla byla, než že jsou dvě pohanská těla, pravil. S tím odtud jel pryč domů do Uher. Ale než domů dojel, rozstonal se a také umřel. Na smrtelné však posteli teprv to zjevil, že svatá těla jsou, a jmény jich je jmenoval, jakož i kde v Zadru měšťanům ke schování je odevzdal. Potom králová uherská svrchu dotčená, zvěděvši o tom tělu sv. Simeona, dala ten hrob stříbrný a pozlacený udělati, a jela sama osobně s ním do téhož města Zadru, úmyslu jsoucí, to svaté tělo do něho vložiti a do Uher vézti. A tak když jsou to svaté tělo do hrobu toho stříbrného vložili, a s ním předce jeli, stalo se, že na prvním noclehu se z hrobu ztratilo, a na svém prvnějším místě v Zadru zase se jest nalezlo. Div ten uzřevši králová a uslyševši o přenesení se toho těla svatého, poslali jest ten stříbrný hrob zase do Zadru, aby ke cti sv. Simeonovi v tom kostele byl postaven. Město Zader leží v čistém kraji, jež tu okolo slove Slovansko, a má dosti obilí, vína, mandlí, fikův i jiných rozličných věcí; ale nejde než na dvě míle naše, nebo potom jsou hory ve-

liké a slovou charvátské. Odtud ze Zadru můž v 5 dnech v Turcích býti. V sousedních pak Charvátích Turci veliké škody často činí, a také mnohdy poražení bývají; neb tu velmi čisti a stateční lidé jsou. — Proti tomu městu Zadru na pravé ruce jest ostrov v moři, snad 3 nebo 4 míle vlašské od města, jemuž říkají ostrov sv. Michala, a jest několik mil zšíří a zdélí, a skoro proti městu. Na témž ostrovu leží klášter bosácký založení sv. Michala na vysokém vrchu. Také proti městu přes zátoku, kteráž okolo jde, leží při břehu několik kostelíkův nevelikých. Ten den ohledavše tedy ty věci v Zadru, jeli jsme předce naší cestou, a ujevše snad 5 mil vlašských, vmetali jsme kotvy do moře a zůstali tu mezi tím ostrovem sv. Michala a mezi zemí slovanskou, nebo jsme měli velmi zlý vítr proti sobě. Pravili mi, že týž ostrov má na dvě stě neb na půl druhého vsí v sobě; a že jsou v něm lidé velmi bohatí; i patří též pánům Benátčanům. V sobotu (8. Č.) pluli jsme ráno, a dešť ten den několikráte pršel; také majíce vítr zlý proti sobě, neupluli jsme než 5 mil, a musili jsme kotvy metati a tu zůstati proti kosteliku sv. Klimenta, kterýž od nás byl na levé ruce asi hony sedmery neb osmery. V neděli (9. Č.) když svítalo, a ten den na cestě viděli jsme po pravé ruce druhý pěkný klášter sv. Kozmy a Damiana, stojící na vysokém vrchu sám o sobě jakoby hrad

byl. Jsou v něm černí mniši. Proti témuž klášteru na druhé straně při břehu nám po levé ruce leží městečko zbořené, jemuž říkají Starý Zader, a bylo město velmi veliké, i leží od města Nového Zadru 18 mil vlašských. Praví se, že některý král uherský před časy dobyv ho rozbořil je. Pluli jsme ten den vedle velkých hor, jež slovou Bosenské hory, a kterých jsme nechali po levé ruce. Odtud prý v 5 dnech můž býti v Jajci, jež drží i s hradem král uherský, a jest hlavní město v království Bosenském, jakoby byla Praha v Čechách. To království od starodávna sluší ke království uherskému; ale již jsou je Turci pod se podmanili, že ježto něco málo král uherský tam zámkův má; sic všecko Turci drží. Také jsme viděli ten po levé ruce při břehu mořském hrad na vrchu a město pod ním pánův benátských, jemuž říkají Sebeniko (Šibeník), a pluli jsme od něho 9 neb 10 mil vlašských. Bylo nám ten den mnoho ostrovův po pravé i po levé ruce, mimo kteréžto jsme jeli, a za nimi leží opět dvě pevná města pánův Benátčanův, jednomu říkají Spalato (Split) a druhému Trau (Trogir), ale těch jsme pro ostrovy viděti nemohli. Dále vše ten den jedouce mimo ostrov, nechali jsme ho snad paterých honův po levé ruce, na němž stojí kostelík, dobře veliký, že do něho můž asi na dvě stě aneb na tři sta lidí vjíti, pokudž mi se zdá. Slove ten

kostelík sv. Jana Malvazí, a má to jméno proto, že stavíce jej, vápno všecko malvazím jsou rozdělávali. To se stalo tímto obyčejem: Jeden bohatý kupec z Benátek plul na veliké návě z Kandie s malvazím, několik set sudův ho nakoupiv, neb tu malvazí v Kandii roste, a plova k Benátkům na cestě na den sv. Jana zastižen byl velikým povětřím, tak že místo moci hnal návu k břehu mořskému, kde nalézá se skála podlouhovitá a hřebenitá tři aneb čtyři loket nad vodou zvýší. Když náva takto k té skále se hnala, tedy ten kupec modle se k Bohu a sv. Janu Křtiteli, přislíbil kostelík ten vystavěti a vápno všecko, což k tomu potřebí, malvazím rozdělati. I stalo se, že náva ta, prudkostí větru jsouc hnána a prudkými větry podnášena, právě přes tu skálu po vlnách se přesmekla beze vší škody, jako kůň nějaký přes plot, což bez Božího přispění ovšem státi se nemohlo. Týž kupec hned odtud neodjížděje, vápno kázal voziti, z jiných ostrovů, a tu ten kostelík postavil vedle slibu svého. Také ten den po levé ruce na 8 mil vlašských byl nám ostrov pánův benátských, jemuž říkají Zolta, jest zvící vůkol nad třiceti mil vlašských a velmi hornatý a kamenitý ač lidmi osazený. Na jiném ostrovu, okolo něhož jsme pluli, jest kostelík malý u sv. Archanděla, a při něm poustevník. Potom na jiném ostrůvku po levé nám ruce jest kaple u sv. Peregrina. K samému ve-

čeru popluli jsme k ostrovu, ježto slove Lezina, a tu jest i městečko téhož jména. Tu v přístavu uvrhše kotvy na dvoje hony od městečka, vezli jsme se tam na bárkách a ohledávali jsme je. Na vrchu nad městečkem jest hrad, kterýžto páni Benátčané tehdáž velmi pilně dělali na pevnost, neb Turci odtud nedaleko jsou, ježto jak mi praveno pět aneb šest vlašských mil odtud počítá se do Turek přes moře. Týž ostrov zvíci osmdesáti mil vlašských jest také pánův benátských, a není velmi dobrý, než hornatý a kamenitý, a lidé se v něm nejvíce živí kupectvím. Nad hradem Lezinským nalézá se vrch náramně vysoký a příkrý; svrchu na něm jest kaplička, ježto slove u sv. Mikuláše. Na vrchu tom roste mnoho rozličného dříví a koření vonného. U téhož pak městečka, když jedeš do přístavu, po pravé ruce asi troje hony leží klášteř bosácký a slove Matky Boží, kterýžto ústaven jest almužnami poutníkův a kupcův jezdících do Turek a do Pohan. Také proti tomu městečku jest mnoho ostrovů malých též kamenitých. V pondělí před sv. Vítem (10. června) pluli jsme ráno od Leziny, a byl tam ten celý den velmi veliký vítr a rovně proti nám. Tu vyjedše na moře a najezdivše se celý ten den po moři, museli jsme se vrátiti do toho nadřečeného přístavu a tu zůstati, což bylo v samý večer, když slunce zacházelo. V úterý (11. června) velmi ráno pluli jsme

na bárkách z galeje do téhož kláštera bosáckého svrchu psaného, a tu jsme byli u mše. Díl bosákův z naší galeje také tu mši sloužili, prosíce Pána Boha, aby nám ráčil dobrý vítr dáti. Potom po mši vsedali jsme zase na galeji, a odtud plujíce předce, měli jsme náramně dobrý vítr. Pluli jsme mimo jeden ostrov, jemuž říkají Kurcula, jenž také jest pánův benátských a lidmi osazen, maje zvíci šedesáte mil vlašských vůkol. Na samém břehu leží klášter sv. Mikuláše, potom dále asi tři míle vlašské malé městečko, jemuž jméno jest po tom ostrovu, a jest velmi pevné, a okolo něho zátoka mořská, že všecko jako v moři leží. Pravili mi, že král Neapolský k němu útok pustil před desíti lety, maje před ním na 23 galeji a na 18 náv, a na nich dobře na 12.000 lidí. I stalo se, že v ten čas mnoho mužův z toho městečka doma nebylo, a ženy ten útok samy obránily, tak že králi neapolskému tehdáž mnoho lidí zbily, že s velikou hanbou a škodou odtud jest odjeti musil. Po pravé ruce na té cestě naší byly nám veliké hory a kamenité. Za Kurculi městečkem snad 4 míle vlašské, leží na vysokém vrchu klášter Matky boží, a proti témuž městečku malá kaplička též Matky boží, kde se počíná panství města Dubrovníka, do něhož odtud počítají ještě 75 mil vlašských. Pod těmi horami po levé ruce, kteréž jsou pánů dubravnických, při moři kladou se vinnice a

pole posetá místy obilím, ale proto nemnoho té zelenosti, neb jsou hory náramně kamenité. Ten kraj neboli to pohoří slove Sambučella; tyto pak hory všecky i ta krajina, počnouc od svrchu psaného města, jemuž Pola říkají, až do Dubrovníka, vše slove Dalmacie. Tak ten den plujíce nechali jsme ostrovu jednoho, jemuž říkají Meleda, po pravé ruce, kterýž jest pánův dubravnických a náramně kamenitý, tak že neroste v něm ani víno ani obilí. Po levé ruce byly nám opět tytéž veliké hory bosenské, proti nimž u nadřečeného ostrovu, uvrhše kotve, přes noc jsme ostali. Ve středu (12. č.) hodinu přede dnem pluli jsme odtud, majíce dobrý vítr, a po levé ruce nechali jsme ostrov, nazvaný Demezo, jenž jest velmi hornatý a kamenitý, toliko při samém moři maje fleky neveliké onde i onde, ježto je vykopali, a díl v nich jsou vinnice, díl obilí její. Potom jsme vypluli na moře, že jsme po pravé ruce žádného ostrovu neměli, než po levé byly nám nadřečené hory. Připluli jsme konečně k malému vršku skalnatému na pravé ruce asi 12 mil vlašských od břehu země, na němž jest kostelík sv. Ondřeje a při něm dva poustevníci. Vypravovali mi, co se tu stalo před některými časy a lety dávno, že totiž tu byl jeden mnich poustevníkem, jemuž jedna stará bába skrze čáry byla svíci udělala, kterouž kdyžkoli osvítil, tedy jedna pěkná paní a znamenitá z pro-

tější země bosenské vždycky k němu na ten vršek připlula, až se potom stalo, že bratr též paní to zvěděv o své sestře, tak zjednal, že byla utopena. Ten den o poledni přijeli jsme do přístavu města Dubrovníka, jemuž vlašsky říkají Ragusa, a tu uvrhše kotvy asi dvoje hony od města, na bárkách jeli jsme do téhož města.

V.

Dubravník leží od Leziny 120 mil vlašských. V témž městě jest velmi mnoho čistých kostelův a klášterův, a mají svého arcibiskupa. Zvláště se mi líbil klášter bosácký sv. Františka, čistě udělaný, jenž má pěkné zahrady, a v nichž jsou rozličná ovoce, pomeranče a víno. Také též město má svého knížete, jemuž počestnost všecku ukazují, jakožto pánu svému; ale knížectví jeho netrvá než čtyři neděle, jako zde v Čechách purkmistrovství, a když ten čas vyjde, volí sobě jiné kníže. A však to kníže nesmí nic učiniti bez rady pánů centulánů, kteří mu k radě přidáni jsou. Mají v témž městě nákladně vystavený dům radní, a tu ten každý, kdož knížetem jest, musí býti ve dne i v noci, až vyjde čas čtyř neděl, aby jeho každý tu nalezl, když by jeho potřeboval, a tu mu se dává jísti a píti na obecní náklad. Město Dubravník jest velmi pěkné a hluboké příkopy od země dvé-

násob má okolo sebe, vyzděné tesaným kamením. Je město pak dobře veliké a vysoko klenutými domy zdělané, leží na vysoké skále skoro všecko v moři, a když k městu ke přístavu plovou, jest po levé ruce bašta, a okolo ní příkopy široké a hluboké, tesaným kamenem vyzděné. Bašta ta je veliká jako nějaký hrádek, a pilně ji páni dubrovničtí osazují, čehož se jim pro blízkost turecké země veliká potřeba býti vidí. Osazování této bašty děje se od pánů centulánů, kdežto vždy jeden pod večer na ní jíti musí, a tu ležeti přes celou noc, a potom nazejtří až do západu slunce býti; však nikdy dva dni po sobě. K tomu ustanoví sám kníže vždy jednoho z pánů centulánů, když v samý večer k němu se sejdou, a ten na rozkaz knížecí beze všeho vymlouvání předce jíti musí hned odtud, aniž mu dovolili se v jeho domě staviti, aby co prve rozkázal. Také jda na tu baštu s žádným mluviti ani se zastaviti nesmí, pro bázeň Turkův, aby ta bašta od někoho zrazena nebyla. A ten každý nesmí dříve dolů, leč kníže na jeho místo jiného pošle; v ten čas ale dokud jest nahoře má dosti jídla a pití. Sice okolo města od země jsou všudy bašty pevné z tesaného kamene dělané, a příkopy okolo nich hluboké i široké, jakož napřed o tom pověděno jest. Hned za samými příkopy nad městem jest hora podlouhlá, velmi vysoká a příkrá, z níž teče pramen veliký, a

při něm stojí mlýny vždy jeden po druhém, tak že ta voda v žlabech s jednoho na druhý teče. Město Dubravník jest velmi pevné a nedobytné, dokud jísti a pití mají a dokud se brániti chtějí; nebo úzkost jest mezi tou horou nad městem a příkopy městskými, že u něho s vojskem žádného položení není, jedna dvě cesty jdou k němu pobočně z turecké země. Také mi jistě praveno, že císař turecký toho města velmi požívá; neb mu napřed dávají 15 tisíc zlatých daně, a to proto, že jsou všude bezpečni po jeho panství všickni kupci z téhož města, když po svých kupectvích jezdí. Sedláci turečtí skoro každý den tu bývají s obilím, na trh na oslech je nosíce, a tu zase kupujíce, což jim třeba jest. Také více císař turecký téhož města požívá, neb před městem jest domeček, a tu dubravničtí mají svého úředníka, kterýž od Turkův, cožkoli tu v městě koupí, z toho clo vybírá. Při tom však úředníku jsou dva písaři přiděleni, jeden jich pánův dubravnických, a druhý císařův, že všecko popisují, co zejména každý den od toho cla vezmou, a potom se o to dělí. I praveno mi zajistě, že se dostává každému z nich na jisto díl na 14 tisíc zlatých, a druhdy víc. Tak ohledavše ten den částku města, jeli jsme zase na naši galeji. Ve čtvrtek ráno (13. č.) vezli jsme se na bárkách ke mši do kostela Matky Boží. Odtud jsme poslali ke knížeti, prosíce jej, aby nám kázal

svátosti (ohledati) okázati, kteréž v témž kostele tu v kapli se nalézají; načež kníže rozkázal jest a poslal některé z rad svých k nám, jež by nám je okazovali. Tu nám kněžími napřed ukázán kus veliký kříže pána Krista, jako na půl lokte zdélí, na dva prsty zšíří a dobře prst ztluští ve stříbře pozlacený. Potom nám okázali truhlici křišťálovou, snad lokte zdélí, a půl lokte na výš, v níž byla roucha bílá a hrubá, jakoby cvilink po bílém groši byl, a pravil nám, že jsou to ta roucha, v něž byla panna Maria synáčka svého obvinula, když jej obětovala do chrámu vedle obyčeje zákona starého. Přitom nám také pravili zajisto duchovní i světští, kteří tu s námi byli, že táž roucha v truhlici sama se časem svým rozvijí různo, a sama se zase v hromadu svinou. Více nám ukázali hlavu sv. Blažeje a jeho hnáty, vše v stříbře okováno a pozlaceno. Sv. Blažeje tělo leží tu celé v témž městě, kterýžto svatý jest jich Dubravničan patron i dědic, jako sv. Václav nás Čechův. Také v truhle té, kdež ty svátosti jsou, jest mnoho jiných okovaných v stříbře. Když jsme to ohledali, přihodilo se, že jdouce k hospodě zase já a moji tovaryši, brali jsme se mimo samé kníže, an sedí s některými radami svými před tím dvorem, kdež své obydlí měl, a tu přistoupivše před něho, byli jsme velmi pěkně a ochotně přivítáni, načež jsme jemu od nás všech dali poděkování vlašsky

že nám dal ty svátosti ohledati. Tu potom kázal se nás ptáti, z které země jsme a my jemu dali pověděti, že jsme Čechové a poddaní pána našeho, jenž jest král český a uherský. Potom pojal nás do svého dvorce, a šli jsme s ním do jednoho pokoje, a tu jsme s ním seděli. I kázal ledacos se na mne ptáti jednomu Vlachu z rady své, kterýž latině uměl, o králi pánu našem, i o čem mi bylo vědomo, to jsem pravil. Potom jsme s týmž knížetem šli do jiného pokoje a tu nám učinil kolací vedle obyčeje vlašského. Stůl byl sice pěkně přikryt, ale nadál jsem se hojnějšímu jídlu; nebylo nic jiného než konfekty a jakés pegáčky jako preclíky, a k tomu malvazi. Když jsme konečně požehnali téhož knížete, poslal jest s námi dva pány z rad svých skrze město, kteří nás provodili až k moři, kdež nám byl dal kníže připraviti sám svou bárku s koberci k dovežení nás na galeji. Za námi pak poslal několik lahví velikých opletených s malvazím, k tomu konfektův, několik krabic svící voskových bílých a lecjakés jiné věci. My pak přišedše k moři a požehnavše týchž pánů s námi vyslaných, pluli jsme ke galeji naší. A tu hned potom vyjeli jsme z přístavu Dubrovnického a nechali jsme po pravé ruce snad vlašskou míli ostrov, jemuž říkají Ročka, na němž klášter stojí. Toho dne měli jsme výborný vítr a po levé ruce byly nám stále hory veliké, vše k Dal-

macii náležející. To království Dalmácie s práva více přísluší ke království uherskému, ale větší díl ho turecký císař drží, což na zemi jest, a což při moři, to páni Benátčané. — Má ta krajina vinnice i obili v podhoří tom, kteréž se táhne od Dubrovníku až snad 60 neb 70 mil vlašských patříc vždy ještě pánům dubrovnickým; potom ale hned počíná země, jíž říkají Albania, a kterou i s některými místy při břehu mořském drží císař turecký. Benátčané drží tu také některá místa při témž břehu mořském, jako: Budna, Kotar, Antivari, Duligno, Duraco a j. Město Duraco jest dosti veliké a leží jedno 18 mil vlašských od Skutera, jenž jest hrad a město velmi pěkné a pevné na ostrovu ustavené. Císař turecký starý, tohoto nynějšího otec, dlouhý čas, jako jsem zpraven, jeho dobýval a několikrát k němu hnáti dal, ale nikoli jeho dobýti nemohl; neb pravé divy, co jsou v něm stateční lidé byli, jenž mnoho tisíc Turků zbili, když k městu hnali, tak že císař s hanbou musil od nich odtrhnouti. Potom ale po některém času smlouvou toho všeho ostrovu města i hradu témuž císaři postoupili jsou Benátčané na ten způsob, aby kupci jejich po všech zemích do určeného času a do jmenovitých let obchody své v kupectví bezpečně vésti mohli. Při tom však postupování vedle smlouvy mohli jsou ti všickni obyvatelé města Skadru tu při svých statcích zůstati, a císař jich měl

při jich víře nechati; ale nechtěl žádný znich tu déle býti; a všichni táhli do Benátek všech statkův svých, krom co sebou nésti mohli, se odváživše pro víru křesťanskou. Tu páni Benátčané pro takovouto stálost u víře, a že se Turkům tak statečně bránili v obležení, dali jim živnost jinou v Benátkách, onomu víc, onomu míň, každému vedle stavu jeho. V pátek 14. června měli jsme dobrý vítr, a plujíce nechali jsme po levé ruce země, jíž říkají Albania, a byli jsme od ní asi 40 mil vlašských. Tu leží při břehu mořském jeden hrad na vrchu a pod ním město dobře veliké jemuž říkají Valona. Týž zámek jest císaře tureckého, a má tu při něm mnoho lodí, jimž říkají subtile — galeje a futly, a jak mne zpravili, vždycky víc jich přidělávati dává. Tehdáž jsme také nechali po levé ruce ostrov, jenž slove Sazemo, jenž byl rovně mezi námi a svrchu psaným zámkem Valonou. Týž ostrov také drží Turci, a nezdá se mi, by byl osazen lidmi, pokud jsem viděti mohl. Také týž den po pravé ruce neviděli jsme než vše moře, a pluli jsme tu celou noc předce, majíce dobrý vítr. V sobotu na den sv. Víta 15. června) byl maličký větřík, že jsme velmi lehutky jeli, a po pravé ruce asi okolo 60 mil vlašských od nás viděli jsme hory dobře veliké, které náležejí ku království neapolskému. Po levé ruce asi též 10 mil vlašských byly nám týž den hory veliké, jimž říkají

Eimera a nejsou ostrovy, než celá země velmi hornatá a kamenitá, pokudž jsme viděli, i náleží k zemi císaře tureckého. Táž krajina Eimera jest 100 mil vlašských vůkol, a 60 mil zšíří; lidé pak v té krajině jsou sami svoji páni, a nechtí býti žádnému poddaní nazývajíce se Albanerové. Mají v též zemi mnoho vsí, mnoho dobytka, obilí a vína. Jsem také zpraven, že nemůže k nim žádný do jich kraje, než velmi úzkými cestami skrze veliké skály. A když se čeho obávají, tehdy ty cesty a klouzy osazují a brání jich, že žádný k nim nemůže. Tíž lidé a obyvatelé té krajiny komuž mohou co vzíti, všem napořád berou, ať křesťan, žid aneb pohan, a nejvíce císaři tureckému a jeho poddaným překážejí, berouce jim, co mohou; neb mu přisedí a s ním mezují, že k němu suchou nohou do jeho země mohou. Praveno mi za jisté, že ten rok přede mnou, než jsem já tam byl, pro jich takové krádeže a loupeže císař turecký byl se na ně velmi silně sebral, chtě do jich krajin těmi úzkými cestami; ale oni zvěděvše o tom, osadili je, a prostě moci je jemu obránili, že k ním nemohl, a některý tisíc drahně lidu jemu zbili, že s velikou škodou a hanbou odtrhnouti musil od nich. V témž kraji Eimera tento obyčej a způsob ti obyvatelé zachovávají, jakož v Čechách pohříchu také obyčejno, že věří, kdo chce, jak chce, a tak ti Albánci mnoho rozličných

věr mezi sebou mají. Také kdožkoli v Křesťanech, v Turcích neb pohanech jakoužkoli největší nešlechetnost spáchav, k ním se uteče, ten tu má nebezpečí, dokud jest živ, bezevší výpovědi. I mají plnou svobodu všem okolním sousedům bráti, co jim libo, je loupiti a mordovati, aniž proto se někdo tresce. Také dělají mezi sebou falešnou zlatou a též jinou minci, na rozličné rázy, a jsou toho svrchovaní mistři nad jiné. Týž den byly nám po pravé ruce hned blíže, hned dále mnohé ostrovy, mezi nimiž nejhlavnější ostrov Korfon. Jest také pánův benátských, vůkol zvící obnáší tři sta mil vlašských, a jest velmi dobrý a úrodný od obilí, vína, fíkův, mandlí, dřevěného oleje, čehož všeho má dostatek. Osazen jest lidmi dobře bohatými, a má mnoho vsí a klášterův. Plujíce viděli jsme při břehu mořském v témž ostrovu kostelík malý sv. Kateřiny asi jednu míli vlašskou od nás. Potom dále pluli jsme nedaleko mimo městečko pusté a zbořené, jemuž říkají Kazopo. Tu mi praveno opustlo jest tím, že proti němu nedaleko ve skále v moři saň své obydlí mající chodila do něho, lidi brala a jedla, až všichni vyhynuli. Tuž skálu viděl jsem i díru do ní velikou. S druhé strany přes moře pod horami těmi Eimera, jakož o nich napřed pověděno, jest druhé město dobře veliké, kteréž také zdaleka viděl jsem, jež slove Šupato, a to zkrze tu saň také spustlo,

že jenom stavení a zdi ještě veliké má. U svrchu psaného městečka Kazopa na témž ostrově Korfonském leží nedaleko od moře klášter Matky Boží, v němž jsou mniši Řekové, a praví se, že veliké se tu divy dějí. Toto vzláště jeden div jest, že lampa, kteráž hoří před obrazem, ač jest neveliká, když ji napraví olejem a knotem, celý rok hoří, že netřeba na ní nic opravovati, ani co oleje přilévati. To mi pravil za jisto náš patron Augustin Kantorin, ano i více, jak to slyšel nejednou, že před časy za starodávna táž lampa beze všeho dálšího opravování jest hořívala sedm let pořád; ale že lidi nyní horší jsou v světě, než tehdáž byli, proto tak dlouho, jak jindy že již nechce hořeti. Dále plujíce viděli jsme pod těmi horami Eimera město, jemuž říkají Butníro, a jest dobře veliké i také pevné, a oblilo se zátokou mořskou. V městě tom náležejícím panům Benátčanům bydlí všecko Řekové, a císař turecký často o ně se pokoušel, chtěje ho rád dobýti; než hnav několikrát k němu, nic prospěti nemohl, ale velikou škodu vzal a mnoho lidí mu zbito. Týž den asi dvě hodiny na noc připluli jsme do přístavu města Korfonu, kteréž má jméno po ostrovu, a tu uvrhše kotvy, ostali jsme na galeji.

VI.

V neděli 16. června pluli jsme ráno na bárkách do města Korfonu, a tu jsme byli u mše v kostele sv. Voršily. Město samo v sobě není veliké, ale má veliká předměstí. Pravil mi patron náš, že z téhož města v hodině, když potřeba, muž vyjíti 20.000 lidu branného. Jsou tu dva hrady, oba na dobře vysokých skalách, jeden prostřed města a druhý v rohu nad mořem; oba však hrady i město leží v moři, že sotva 4 díl, jako šije k ostrovu táhne, kterážto se pilně za mne předělávala baštami a hlubokými příkopy, vše vyzdenými z tesaného kamene. V městě i před městem jest mnoho kostelův, díl jich vedle římského kostela, a díl vedle obyčeje řeckého. Mluví se tu řecky a také vlašsky, řecký však jazyk jest obyčejnější. Ostrov ten jest dobrý a hojný od obilí, vína, fiků a mandlí, co patří pánům benátským. Před časy náležel prý nějakému znamenitému pánu řeckému, kterýž, když umřel, nechal po sobě dvé synů a ženy, která měla věno na témž panství. Potom když z dopuštění božího také synové ti oba zemřeli, prodala táž paní panství to pánům Benátčanům za sto tisic zlatých uherských aneb dukátův. Tak mi to vypravoval patron náš, ale opět od jiných lidí jsem jinak slyšel, a sice, že byli dva bratři páni toho, a že se spolu vždy vadili, až Benátčané

jednomu z nich proti druhému pomáhali, že odtud vyhnán a vytištěn jest. Potom toho druhého také, počítavše sobě na něj veliké dluhy za to, co jsou naložili a utratili jemu pomáhajíce, přinutili jsou bezděky smluviti se s nimi a panství jim postoupiti, za něž i za spravedlnost jeho dali mu, co chtěli, ano sotva třetinu obnášelo. Týž den dvě hodiny spoledne pluli jsme z přístavu téhož města naši cestou vedle téhož ostrovu Korfonského, nechavše ho po pravé ruce. Potom po levé ruce byli nám opět hory velmi vysoké, podle nichžto pluli jsme celou noc majíce dobrý vítr k cestě naši. V pondělí (17. č.) připluli jsme na veliké moře, že jsme neviděli na pravo nic jiného než vodu a nebe, a na levo byli nám dva ostrovy, jednomu jméno Pakasu (Paro) druhému Malý Pakasu (Antiparo); a jsou oba Korfonských. Potom dále týž den plujíce nechali jsme po levé ruce jeden veliký ostrov, jemuž říkají Sankta Maria (St. Maura), a jiný jenž slove Gefronia (Gefalonia), zůstal nám po pravé ruce, a má vůkol 100 mil vlašských. Oba tyto ostrovy jsou císaře tureckého. Tak dále pluli jsme celou noc, ale nevelmi, neb byl velmi maličký vítr. V úterý potom byly nám na levo hory turecké (Peloponnez); plavba byla špatná, nebo neměli jsme dobrého větru. Asi dvě hodiny na noc připluli jsme k ostrovu Zante, a tu nedaleko uvrhše kotvy, zůstali jsme přes noc.

Ve středu (19. č.) pluli jsme podle téhož ostrova, jenž jest 60 mil vlašských zdélí a pánům benátským náleží. Na levo týž den byly nám na vždy země císaře tureckého, a viděli jsme ten den při moři dva hrady. Jednomu říkají kastel Turnezo (Tornese), a leží na vrchu s městem, od téhož jsme pluli 8 mil vlašských. Druhý hrad slove Belvedere, jenž také leží na vrchu nad mořem, a pluli jsme od něho na 16 mil vlašských. Vzdálen jest 60 mil vl. od města Modonu, o němž doleji psáti se bude. Ve čtvrtek (20. č.) nechali jsme po levé ruce ostrovu jednoho Benátckého, jemuž říkají Prodamo, a po též straně byla nám Morea, země císaře tureckého, ač i zde mají páni Benátčané zámek, kterýž slove Zumiluo, a zdá se býti pevný, neb leží na dobře vysokém vrchu, zdáli 12 mil od Modonu, a jest okolo něho dobrá a hojná krajina od obilí a vína. Pod týmž hradem jest bašta asi dvoje hony neb troje, velmi pevná, že na týž hrad nemůže se nikoli než skrze tu baštu. Blízko břehu viděli jsme též kostelík sv. Mikuláše. Na noc připluli jsme do přístavu Modonského, kdež jsme ostali. V pátek potom ráno (21. června) pluli jsme do Modonu, jež jest město pevné a leží ze tří stran v moři. Čtvrtá strana od země jest velmi předělána, neb jsou tu trénásob příkopy vyzděné a velmi vysoké, a v každém jsou dobře vyzděné bašty s okny pobočnými, kde

mnoho děl se nalézá, vše to zděláno pevně z tesaného kamene. Také mají mnoho čistých děl velikých i malých mezi branami, na branách i všudy, kdež potřebí jest. Střechy domů jsou velmi nízké a cihlou kryté. V témž městě větší díl jsou Řekové, majíce svého arcibiskupa vedle své víry, a jest i druhý biskup tu vedle naší víry římské. Modon náleží pánům benátským a mají zde své hejtmany, rozené Benátčany, jímž ve všem musí se zpravovati obyvatelé; nebo ač tu větší díl Řekův však proti Vlachům nejvíce vládnou. Bydlí tu také mnoho Židův, Azbanasův (Albanezův), i Cikánův, a mají před městem domky malé velmi špatné. Ti všichni živí se kupectvím aneb řemeslem, jak kdo může. Tíž Azbanasové mají zlou víru, že nejsou ani praví křesťané, ani židé, ani turci, než každé té víry některou část, co se jim zdá drží. Okolo jest dobrá a hojná krajina od vína a obilí, také tu fíky, mandle, limany, pomoranče a rozličné ovoce. Ale víno, kteréž tu roste, jest náramně silné, jakoby je ochmelil, a protivné píti, kdož mu nepřivykl, že jsme musili k němu polovici vody přilévati. Blízko téhož města dělají sůl, a to tím obyčejem, že uděláno místo čisté, rovné, jako po stole, do něhož nevelikými příkopy pouští se voda mořská, kteráž potom skrze horkost sluneční tak vyschne, že sůl pozůstane, kteréž netřeba vařiti. Z města Modonu počítají ještě

300 mil vlašských do Kandie. V sobotu (22. června, dvě hodiny na den vypluli jsme z přístavu Modonského, majíce dobrý vítr a vlašskou míli, odtud po levé ruce leží v moři skála, na níž malý kostelík sv. Bernardina. Po pravé ruce byl nám ostrov velmi kamenitý, jmenem Sapiencia, jenž jest Modonských; ale pokud jsem jej viděl, nezdá se mi, by co užitečný byl, by co na něm rostlo. Jest tu však kostelík malý Matky Boží, a na levo snad míli od Modonu leží krajina dobrá, snad dvou mil vlašských a tolikéž na šíř, jíž říkají Ingriza, kdež hojnost vína, obilí, pomerančů a j. roste. Potom plujíce dále byl nám na pravo, sotva dva hony ostrov Karoerero (Kabréra), asi dvou mil vlašských zdélí, jenž jest také pánů Benátských, avšak velmi hornatý a skalnatý. Týž den zůstala nám na levo země Morea, které větší díl patří císaři tureckému; než i tu mají Benátčané na břehu mořském na vrchu město nazvané Korona, od něhož pluli jsme asi 20 mil vlas. Praveno mi, že jest velmi předělané a pevně dobrými baštami a příkopy, jakož jim toho potřebí pro sousedy Turky, kteří hned jsou na blízku okolo města, a každý den tam téměř na trh chodí, když schůzi má císař turecký s Benátčany. Také při témž moři leží zbořený hrad, jemuž říkají Bracedemogine (?), kterýž byl někdy Benátčanů, ale přejav jej smlouvou císař turecký, dal jej zbořiti. Dále leží po též ruce veliká skalnatá

a hornatá země, táhnoucí se okolo zátoky mořské veliké, jíž oni golf říkají, kdež turečtí loupežnici svá stanoviště mívají a odtud škody činívají. Potom byl nám na levo ostrov Cerigo, jenž jest pokud mi se zdálo asi 6 mil vlašských zdélí. Tu mi pravili, že je to týž ostrov, odkud unesl Paris krásnou Helenu. Dále připluli jsme k jednomu vršku malému skalnatému, jemuž říkají Ovo, jenž byl mezi námi a svrchu psaným ostrovem Cerigo. Tu ačkoli majíce dobrý a vyborný vítr, nemohli jsme od toho vršku asi po dvě hodiny, vždycky okolo něho se točíce s galeji, že jsme se tomu všichni divili. I pověděl mi patron náš, že již jedenmezcitmakrát plul s poutníky do sv. země, a že se mu to vždycky přihodilo, by měl nejlepší vítr. Potom dále pluli jsme ještě okolo jiného ostrova skalnatého, a tak šla cesta naše odtud širým mořem při výborném větru, až do půl noci, kdež potom se utišilo a my státi museli. V neděli (28. června) připluli jsme k ostrovu Kandii a tu jsme podle země pluli naší cestou, jsouce ještě na 60 mil vlašských vzdáleny od města Kandie. Večer obrátil se vítr proti nám, avšak jsme proto předce celou noc sem i tam podle ostrovu dále pluli. V pondělí na den sv. Jana Křtitele byl vítr zlý proti nám, že jsme se opět točili s galeji na moři, a předce naší cestou nemohli. V úterý potom ráno (25. č.) viděli jsme v témž ostrovu Kandii vrch vel

mi vysoký a příkrý, a na něm svrchu kostelík malý, jenž slove u sv. Pavla a leží na 5 anebo 6 mil vlašských od města Kandie. Praveno mi, že sv. Pavel hlásaje víru křesťanskou na ostrově, jemuž se tehdá Kréta říkalo, na ten vrch utekl, když Řekové chtěli jej zabíti. Ostrov Kandia má vůkol sebe, 700 mil vlašských, i ačkoliv jsou v něm veliké hory, jest proto výborná země a náramně úrodná. Horko zde v letě nad míru veliké, avšak viděli jsme předce téhož času v ní, an na horách vysokých sníh leží.

Zvěře tu rozličné hojnost, jako jelenů, srn divokých, sviní, korytánských kozlů, kamziků a zajiců. Také tu dosti všelikého ptactva, a koroptví zdejší, jež jsem viděl i jedl, jsou větší málo než naše, ale nezdáli se býti tak chutné, a pysky i nohy mají červené. Praveno mi též najisto, že na celém ostrovu není žádného škodlivého zvířete, ani vlka, ani lišky, ani rysa, ani medvěda, aniž jakých hadů a štírů a neb jiných jedovatých věcí. Hojnost tu obilí a vína, jež malvazí jest, a sem do všech zemí okolních se veze a dodává, ač jiného vína není, by tu rostlo. Mimo to roste zde taky cukr a rozličné dobré ovoce, pomeranče, limouny a j. velmi výborné a sladké. Viděti zde i veliké lesy dříví cypřišového, že obyvatelé téměř všecka stavení z něho dělají a stavějí. I jest tak hojná Kandie, jak mi patron pravil, že jest

v ní krajina jedna asi 30 mil vl. vůkol, kdeby se obilí i dvakrát do roka rodilo, jakož jsou toho i zkusili, ale, že páni Benátčané nechtí jí dáti osaditi, bojíce se, by obyvatelé zbohatnouce, celý ostrov sobě nepodmanili, a jim, pánům svým se nezprotivili, jako Švýcaři knížatům rakouským. V témž ostrově jsou čtyři města. Hlavní a ze všech největší jest Kandia, majíc jméno po ostrovu; druhému městu říkají Retimo, třetímu Kanea a čtvrtému Sitia (Setia). Také zpraven jsem, že tu jest na sto kostelův a na několik tisíc městeček a vsí v kterýchžto druhých po pěti i po šesti stech hospodářův se nalézá, ano v druhých (po pěti i po šesti) i po osmi stech. Mají všichni náramně mnoho dobytka, že mnoho sýra a másla dělají a to lacino jest. Za dávných časů, dokud ostrov ten slul Kréta, bylo prý tu sedm království a sedm králů korunovaných. Vpluli jsme do přístavu mezi dvě úzké věže, od kterýchžto obou zeď vysoká přizděna až k samému městu a tu kotvy jsme uvrhli. Když se obávají nepřátel, tehdy od jedné věže k druhé přetáhnou řetěz, že žádný do přístavu nemůže vniknouti, ani jim jakou škodu učiniti. Odtud jeli jsme na bárkách do města a navštívili nejprve kostel sv. Marka, potom klášter bosácký u sv. Františka, kde jsme u mše byli, a pak jsme šli do hospody. To město Kandia nemá žádného rynku, než leží ulice od jedné brány

k druhé, a jest dobře dlouhé. Od moře vyjdouce jest všecko k vrchu až k druhé bráně. Má veliká předměstí, kdež i židé na tři sta domů mají, ale žádný týž žid nesmí lichvařiti, než živí se kupectvím a jinými řemesly. V městě jsou někde čistě zdělané domy, ale všecko beze střech a krovův, jakoby vyhořely byly; mají však půdy svrchu na domech z trámův a prken, polité vápnem, že to náramně se speklo a na nich jest slito, aby voda dešťová po žlabech pryč jíti mohla. Mimo tu jednu ulici prostrannou jiné všecky jsou úzké, nedlážděné a velmi nečisté. Též město leží skoro polovici v moři, a což leží proti zemi, to obdělávali velmi pilně velikými baštami z tesaného kamene i také zděmi tlustými, ale za mne ještě nebyly příkopy ani zdi dokonány. Také připomenouti musím, že toho času nalezli jsme tu dosti zralého vína v hroznech. — Jda od moře proti kostelu svrchu psanému sv. Marka spatřuješ po pravé ruce čistý dům knížete z Kandie, kdež i radu mívá. Týž knížete jest pravý Benátčan, usazený od knížete, a pánův benátských, ale knížetství a panování jeho netrvá déle než čtyrmezcitma měsíců, po vypršení kteréhož času kníže benátské a páni Benátčané pošle jiného na to místo, komuž se jim zdá. K radě knížete přidání jsou nejtman a sic čtyři centulánové, vše rození Benátčané, bez kterýchžto rady a vědomí kníže nic učiniti ani jednati nesmí. Mimo tyto

má však kníže i jiné měšťany, tu usedlé ke své radě přidané. Při hlavním kostele sv. Tita jest arcibiskup a mnoho kanovníků, ale nezdá mi se, pokud jsem porozuměl, by bohatí byli. A tak i jiných osm biskupů, pod téhož arcibiskupa náležejících, všecko jsou chudí. V městě mluví se vlašsky, ale větší díl řecky, a sedláci a jiní obyvatelé v témž ostrovu všecko Řekové jsou. Patron náš zpravil mne o tom, kterak týž ostrov Kandia k panství benátskému dostal se jest, což přihodilo se, když císař konstantinopolitanský, byv vyhnán od svých poddaných a jiných pomocníků jejich, žádal za pomoc krále francského a pánů Benátčanů, kteřížto sebravše se silně s množstvím galejí a lodí, jemu na pomoc táhli, a moci jej v panství jeho svrchu psané zase uvedli. Týž císař potom chtěje krále francského a je pány Benátčany za jich práce a náklady obdařiti, dal jest králi mnoho čistých klenotův od zlata, perel a drahého kamení; jim pánům Benátčanům dal ale dědičný ten svůj ostrov Kandii, kterýž drží až podnes. Ony pak klenoty také pánům Benátčanům se dostaly, nebo král francký, nemaje čím platiti žoldneřům, prodal je do Benátek, kdež jsem jich po dvakráte viděl. Potom po několika letech chtěl se týž ostrov celý zprotiviti Benátčanům, ale oni zvěděvši to před časem, přitáhli s velikou mocí a takové zlo předešli, kteří pak tu věc jednali, a bouřili

proti nim, ty stínati dali. Dále uradivše se s knížetem svým na tom zůstali, že 70 pánů centulánů v Benátkách rozených a usedlých vyslali do Kandie (ale žádný však nebyl z nich přítel přirozený druhého) a všecky hrady, tvrze, městečka i vsi mezi ně rozdělili, pokud každý z nich co držeti a užívati by měl. Tak podnes držíce dědičně všecko to zboží a panství, nic z toho neplatí pánům Benátčanům než toliko každému jest usouzeno počet jizdních a pěších míti a držeti, s těmi aby byl hotov, kdykoli potřeba jest, a jemu rozkázáno bude. Umře-li pak který z nich, tehdy syn jeho a dědic musí hned do Benátek přijeti ku přijetí od knížete a pánů lena, a tu musí přísahu učiniti, že zachovati chce ve všem věrnost a poddanost proti nim, jakožto pánům svým. Tím způsobem páni Benátčané nemají žádného zboží v tom celém ostrovu kromě ta čtyři města svrchu psaná, v kterémžto každém mají úředníky své, ježto clo vybírají ode všeho, což se koli na trh přináší, a toho cla užívají, jakož zpraven jsem, mnoho drahně tisíc dukátův. Ve středu (26. č.) byli jsme opět v klášteře bosáckém u sv. Františka, jenž jest čisté a veliké stavení. Tu nám ukazovali svátosti, zejména kus kříže Pána našeho, sv. Vavřince hnát, sv. Františka zub, sv. Štěpána leb, sv. Bernardina pás z provazu, jako bosáci se opásají, sv. Šimonise kost z ruky. Což ohledavše pluli jsme zase na galeji.

VII.

Ve čtvrtek (27. č.) když počalo svítati, pluli jsme z přístavu od Kandie, a dále asi 8 mil vl. byl nám po levé ruce jiný ostrov jménem Standia. Jest velmi hornatý a kamenitý, že na něm nic užitečného neroste, ani obilí, ani víno, ač jest, jak mi praveno, 100 mil vl. zdélí, a 50 neb 60 zšíří. Konec toho ostrovu pluli jsme několik honů nedaleko mimo skalku, na níž jest kostelík sv. Remigia. Tu bydlí jeden poustevník Řek, a zpraven jsem, že jest tu 50 let, a že nikdy ven nevyjížděl, než jiní Řekové, měšťané z Kandie města, potřeb od jídla a pití mu posílají. Dále po též levé ruce byla nám skalka malá, asi jednoho honu, již říkají Falkonero, kteroužto minuvše, neviděli jsme než vodu a nebe, až potom k večeru spatřili jsme v levo ostrov Santorin, jak se mi zdálo, neveliký. Touž noc majíce výborně dobrý vítr, nechali jsme po levé ruce těchto ostrovů, zejména: Stampatie, Piskopie, Reseria (Risari), Jali, Patmos a j., ale nemohli jsme jich viděti, neb noc byla, ale ve dne bychom je viděli. Na tomž ostrově Patmos jest klášter, v němž na 60 mnichův Řekův živě, a odtud na půl míle vlašské jest díra do skály, neb jeskyně, kdežto sv. Jan evangelista spisoval knihy, jímž říkají Zjevení. A jest v skále jako stolice, na kteréž sedávaje psával. Také mi praveno za

jisto od hodnověrných lidí mnoho o tom ostrovu, co se stalo i za paměti některých, že císař turecký ten, kterýž Konstantinopole dobyl, přitáhl s drahně lidmi na Patmos, a pobral co tu nalezl, i ty mnichy v kláštеře svrchu psaném se vším, co jsou měli. Ale když jest chtěl přec zase domů odtud táhnouti, strhl se veliký vítr, že nesměl se o to ohroziti ani pokusiti, boje se aby se všichni neztopili. Takový vítr, když dlouho pořád trval, počalo se nedostávati špíže témuž císaři i všem jeho poddaným, kteříž tu s ním byli, kdyby se bylo prodlelo, byli by hladem umřeli. Tehdy císař zavolav k sobě mnichův těch z kláštera svrchu psaného a jiných vězňů zjímaných, mluvil jim, aby prosili Boha svého o dobrý vítr, aby se zase ve zdraví domů navrátiti mohl, že je chce všecky propustiti. I vzavše mnichové ti i ostatní zajatí opětné přiřknutí a slib od císaře, klekli jsou na svá kolena, a Boha s velikou snaživostí a pilností prosili, aby ráčil císaři dáti dobrý vítr a je prosty i prázdny učinil. Což když se bylo stalo, že vítr dobrý a povlovný témuž císaři k jeho domů vrácení se obrátil, kázal je ihned všecky propustiti z vězení a to všechno jim vrátiti což jim pobral. Od té doby nedopustil žádnému svému jim překážeti, ale dával týmž mnichům veliké pomoci a almužny každý rok až do své smrti. Touž noc byly nám tyto ostrovy po pravé ruce: Piana, Škroffa, a tři

malé insule jímž říkají Porezilete. V pátek (28. č.) byly nám na levo ostrovy Lero, Kalnymo, Kristiana, Simia; a na pravo ostrov jménem Škarpata (Škarpenton), kterýž jest pánův benátských. Dále plovouce, měli jsme po pravé ruce tyto tři ostrovy: Kasso, Massara, Karki. Všecky tři jsou mistra Rodýzského. Na ostrovu tom Karki jest hrad a při něm kostelík sv. Mikuláše, jejž mistr Rodýzský osazen má, a mimo to drahně jiných vsí; i praveno mi opět od patrona našeho a mnohých jiných hodnověrných lidí, že obyvatelé zdejší, ačkoliv mají zbroje a jiných věcí od železa, jako radlice, čertadla, motyky, kratce, toho nikdy opraviti aneb kováři dáti otříti nepotřebuji, ale jest tak trvalé, že toho nikdá neubývá, jakž jest z prvu uděláno, a tudy sedláci a obyvatelé mají takovou zbroj, ježto jich prapradědův byla. Také kdo na tom ostrovu co ukradne, nemůže toho přec unésti, a tak též koupí-li kdo který dobytek, nedá se hnáti, dokudž ho nezaplatí. Týž den po poledni byl nám po levé ruce hrad mistra Rodýzského jenž slove u sv. Petra, ale nemohli jsme ho viděti pro jiné ostrovy. I praveno mi od jednoho dobrého urozeného člověka, kterýž zákonu toho byl, jakož jest mistr Rodýzský, a na tom zámku býval, čehož mi i jiní hodnověrní lidé dosvědčovali, že u téhož hradu sv. Petra ležicího na břehu tureckém mají psy veliké, jež jako ponocní při zámku v noci

běhají v poloumíli aneb dále, a kdykoliv najdou kterého Turka, aneb že by na jeho stopu přišli, tehdy honí po té stopě, jako ohaři po jelenu, a dohoníce se jeho, hned roztrhají, že se jim obrániti nemůže. A ráno když den, přiběhnouce k tomu hradu, zase čekají, že se jim dá každému kousek chleba. Najdou-li ale tito psi ostražiti kteréhož koli křesťana vězně, ježto do Turek byl jat a utekl, tomu žádnému nic neudělají, než radují se k němu, jakoby jich známý byl, a jdouce před ním ukazují mu cestu k témuž hradu. Týž hrad leží sto mil vl. od Rodýzu na břehu mořském, a nemá žádného příslušenství, než mistr rodýzský ten jej zásobuje a svými lidmi což může nejlepšími osazuje. Týž den o polední pluli jsme vedle ostrova Rodýzského na 6 neb 7 mil vl., v podobné dálce s levé strany byly nám hory turecké a země, jíž tu říkají Karia. Hory však nejsou tak vysoké jako tak prvé napřed, než jsou velmi kamenité a skalnaté, a nezdá mi se, by se co na nich rodilo. — Ostrov Rodýz, jenž jest zvící vůkol 200 mil vl. jest velmi kamenitý a hornatý, a není velmi hojný, ani na obilí, ani na víno; neboť všecko obilí a víno, což se tu urodí, nestačilo by za dva měsíce obyvatelům zdejším, pročež z Kandie, obilí i jiné potřeby na lodích plaví a kupují. Nalézají se tu zvířata, jimž říkají danělíkové, málo větší než srny a k nim podobná, než mají obšírné ocasy; také jsou tu

korytánští kozlové a dosti zajicův. Kuroptve jsou větší nežli zdejší naše, a mají pysky i nohy červené. Viděl jsem tu též ptáky veliké, jako tetřev, ale mají maličkou hlavičku jako jeřábek, jenom že kde tento má za ušima červené místečko, tu oni maji bílé. Peří mají podobné k tetřevici, ale temnější šerosti, na prstech pak fléčky bílé jako jestřáb. Šest nebo 7 mil, než jsme do města Rodýzu přijeli, viděli jsme na velikém vrchu kostel, jenž slove u panny Marie de Fakerna, k němuž veliká pouť se koná, a jest tu několik kněží křižovníků zákona rodýzského. Týž den asi dvě hodiny před večerem připluli jsme do přístavu k Rodýzu městu, i uvrhše kotvy pluli jsme tam někteří i na bárkách. V sobotu v den sv. Petra a Pavla byli jsme u mše ve farním kostele Matky Boží, potom šli jsme do kostela sv. Jana Křtitele, jenž leží u samého hradu, kde dvorem jest mistr rodýzský. Ohledavše kostel a jdouce k hospodě viděli jsme čistě ustavený veliký dům, jemuž říkají infirmeria, a jejž asi před desíti léty znovu ustavěl jest mistr rodýzský, jménem pan Petr Duboison z Francouz rodem, čistý pán a válečný proti Turkům. Vrata do něho jsou veliká, a jest po několika stupních kamenných k němu jíti sic má i druhá vrata do ulice, kteráž od hradu jde do města, a jest dobře dlouhá, s obou stran při domech dlážděná všecka tesaným kamenem, a kvadrátím v prostředku pak

drobným kamenem. Týž dům jest staven všecek z tesaného kamene, a uvnitř jest rovně na čtyři hrany. Zespod jest v něm ochoz vůkol sklenutý, a po kameném schodu vejdeš na jiný opět čistě zdělaný ochoz, kdež kolem můžeš choditi. Okna veliká a široká všudy vůkol, a tak hustě okno vedle okna, že málo zdí mezi nimi viděti. Uvnitř všecko čistě zmalováno, a všudy vůkol komora vedle komory s ustlaným ložem neb dvěma v kterýchžto poutníci, plující na pout k Božímu hrobu, nocleh míti mohou, neb hospod dobrých tu není. Mezi týmiž komorami stojí čistá kaple. Svrchní však ochoz není kamenem sklenut, než má hrubé trámy a prkna, a svrchu na to půda vápnem litá jest, která tak zběžitě připravena, že voda dešťová všecka pryč zběhne. V témž domu jest také čistá studnice a velmi dobrá voda k pití, kterouž i do spodního a svrchního ochozu vážiti mohou. Z hořejšího toho ochozu jde se do pěkné zahrady, odrované kolem vinným revím, že jako pod sklepy chodíš, kdež i rozličná najdeš ovoce, totižto granátová jablka, pomoranče, fíky a j. Také tu jest připravená čistá kašna z tesaného kamene vedle studnice, z nížto se váží voda, a dále z kašny nabíranou vodou podpouští se všecko to ovoce v celé zahradě, neb v té krajině velmi zřídka dešť prší, a veliká horka jsou, by se tak nepodpouštělo vodou, všecko by uschlo. Do domu

toho každý člověk a křesťan, kteréhož koli řádu, buď nízkého neb vysokého, roznemůže-li se a žádá-li toho pro bůh, hned přijat a opatřen jest každý lékařstvím a jinými potřebami, totižto jídlem, pitím a ložními šaty. Jestli kdo znamenitý, tedy pokoj zvláštní dám mu jest, pakli sic kdo lehčejší, ten uloží se na síň dobře dlouhou, kdežto jsou lože dvojnásob ustlána, a na některých leží nemocní. Při každém loži tom čistými bílými prostěradly ustlaném jest červená koltra ze sukna, a u každého toho lože dveřce ven na pavláčku vedou, že nemocný, když mu se zdá, ven na povětří vyjíti může, a tu hned také záchod má. V témž domě jest i kuchyně veliká a v ní kuchařův několik, ježto týmž nemocným jísti dělají. Ostatně tak jest zřízeno, že každý nemocný má pacholka, jenž ho hlídá a jemu posluhuje, což mu potřebí. Přes den dvakráte přihlédají k nemocným dva lékaři přísežní, ráno jednou a večer podruhé. Ti ohledají stav nemocného, co mu potřebí, hned napíší na ceduli a posílají do apoteky, nadané od téhož mistra, kde úředníci k tomu zřízení hned to připravují, by sebe více státi mělo, a za takové jakkoliv drahé lékařství nemocnému netřeba nic dáti. Dále tíž doktoři napíší ceduli jaká krmě a pokud kterému má se dávati, a úředníci na to usazení musí to tak zříditi, pokud doktoři psali a ukázali. Tyto věci bývají poručeny třem, jednomu křižovníku a dvěma písařům,

teří k tomu všichni přísežní jsou. Také sem tehdáž viděl, když nemocným jísti dávali a stříbrných miskách; jedli pak stříbrnými ícemi a pili ze stříbrných šálkův. Dá-li který emocný schovati tam peníze, aneb což jiného á, tomu, když se zhojí, dají všecko zase, a etřeba mu nic dáti z toho, leč chce-li z dobré ůle, tomu pacholku, který ho hlídal. Pakli o maje hotového odkáže kterému příteli své- u, v kteréž koli zemi buď, tehdy to ti úřed- íci dají sepsati všecko a k tomu jméno a last jeho přiloží. Potom Bůh-li-by jej ne- choval při životě, když poutníci přijedou a druhý rok, tedy se ptají, jestli kdo z té a země a oznámí jim, aby domův přijdouce hlásili přátelům jeho, že jest umřel a jim to a toto odkázal, by proto poslali; a tu dyž pošlí, bude jim všecko dáno. Rodýz ěsto za sv. Pavla slulo Kolosses, jako sv. avel psal ke Kolossenským epištolu. Hrad Rodýzu proti městu není nic pevný, ani má terých příkopův, a leží v rohu města. Ale roti zemi má hluboké široké příkopy, druh- y dvénásob a druhdy trénásob, v nichžto noho králíkův viděl jsem, jež mistr týž za ýbornou zvěřinu jídá. Všecko tlusté a vy- lěné tesaným kamenem jsou zdi a věže té- ož hradu, kdež vysoký ten mistr jest dvorem, nž nejvyšší má správu nad tím vším záko- em s bílým křížem, ku kterémuž také pán trakonický přináleží. Tehdáž, když jsem já

tam byl, měl jest na svém dvoře na 400 d
brých urozených lidí, kteří též kříž nesli, jak
on; ale nejsou kněží, než toliko zákon te
mají a křížem jsou ozdobeni. Jsou pak me
nimi lidé rozličného jazyka; jakožto Fra
couzi, Hispáni, Vlaši, Kateloni, i z těchto oko
ních zemí německých, mezi kterýmiž jed
jsou rada téhož vysokého mistra, jiní zas
dvořané a k službě jeho ustanovení. Po n
kolikaleté službě potom sobě ještě vyslouž
že týž vysoký mistr dá mu úřad a kome
dorfství v té zemi, odkud který rodem je
ježto ten každý svou živnost, dokud živ je
dosti míti bude. Týž mistr dává všem jí
a píti, ale což mi zpravili, dosti špatně, a n
více kozí maso na jeho dvoře jídají. Ta
dvořané ti mají koně i mezky, na který
jezdí na projížďku, na lovy a na myslivo
s jestřáby; neb mají dosti zajícův a těch zvíř
ježto jim danělíkové říkají.

VIII.

Mistr rodýzský má mnohé galeje, návy
fusty. Když s Turky stání nemá, tehdy r
káže stu nebo dvěma neb třem stům svý
dvořanův, přidada jim něco jiných lidí, j
potřeba se býti vidí, vsedati na ty galeje
návy a plouti k tureckým horám, kteréž js

.2 neb 13 mil od Rodýzu. Tu potom nalez-
ıou-li plujíce kterou tureckou lodí, a mo-
ıou-li s ní býti, že se jí dohoní, tu vezmou
s Turky; pakli nenajdou na moři nic, tehdy
ysednouce na zemi vsi turecké tu příležitě
yberou, a naberouce vězňův i dobytka, i což
iného najdou, s tím vsedají na lodě a zase
lomův táhnou. Z kořistí takových dají mistru
líl a svou polovici vězňův prodají. Ti musí
ak dělati jako oslové, což jim káži ti, kdož
e koupí, a což je velikých pacholkův a sil-
ých mezi nimi, ty ukují na poutech a ře-
ězích za nohy, že kdy potřeba vesly lodi
ézti a zpravovati, oni do úpadu práci tu ko-
ıati musejí. Zde zůstávají potom tak dlouho,
ž přátelé jich, jiní Turci je vyplatí některou
ımou dukátův, a druhý několik let tam zů-
tane, než o něm zvědí, u veliké bídě a psotě,
e ani šatův nemá, a při chlebě a vodě zů-
tává. A však nedají mu do vůle, ani toho
hleba, jemuž oni říkají biskolt (suchary) a
terý tak tvrdý jest, že jej vodou rozmáčeti
nusí. Viděl jsem jich na jedné návě na sto
kovaných, ale byli větším dílem křesťané,
druzí koupení a druzí vyprošení od kola, od
ibenice, ježto smrti zasloužili, a ti, dokud
sou živí, vyproštění nadíti se nemohou, ale
hovají se jako jiná hovada. S Turky, do-
kud já jsem tam byl, mistr rodýzský měl stání
ıa zemi, než kde spolu se na moři setkali
Rodýzští s Turky, kdo s koho mohl býti, ten

toho vzal. S králem žoldánem, kterýž Jerusa
lém drží, stání nemají, než připlujíce k jeh
zemi a ven z lodí svých vysedouce, což blízk
u moře vesnic, ty vytepou, a poberouce vězn
i dobytek, zase domův jedou. Ale mají k t
zemi jeho podál snad na 700 mil vlašských
dobře. Před hradem mistrovským jest koste
sv. Jana Křtitele, kterýž toho zákona s kří
žem dědic jest. Tělo téhož kostela není kle
nuto, než kůr jest klenut, a jest v něm kři
žovníkův drahně téhož zákona, jenž v něm
všecky hodiny zpívají. V kůru po pravé ruc
udělána jest nová kaple, kde časem svým
mistr u mše bývá. Pod hradem má mistr tý
v příkopech jeleny, laně a daněle a dále přec
těmi příkopy má ohradu obezděnou, a v n
chová pštrosy a rozličná v našich zemích ne
obyčejná ptactva. Viděl jsem tu několik sle
pic z Indie, jež jsou zvíci jako tetřevice, ma
jíce malou hlavičku a svrchu korunku jak
páv. Peří ze šera do modra padá, a jest si
čisté barvy. Troje hony od hradu proti západu
slunce při břehu mořském leží kostelík neve
liký sv. Antonína, nově zdělaný od téhož
mistra rodýzského. Tu leží pěkná zahrada
kterouž navštíviv jsem viděl, že jedno vín
bylo zralé, druhé nezralé větší než hrách, třet
teprv kvetlo, i z toho jest podobné, že vín
třikrát dozrává v té zahradě, jakž mi praveno
jednou o sv. Marketě, druhé o sv. Bartolo
měji, třetí k sv. Václavu. Pro veliké hork

podpouštějí víno i jiné vzácné ovoce váženou ze studnice vodou dvakráte přes den, ráno a večer. Město Rodýz jest náramně pevné, ale ještě nebylo dokonce dokonáno, neb mistr velmi je pevně dělá, že každý den na 400 dělníkův tehdáž dělalo, jedni na příkopech, jedni zdili, jedni kámen (dělali) tesali, a nevěřím, když se dodělá, by pevnější město mohlo býti. Též město leží polovici v moři a má čisté široké přístavy, mezi nimiž jsou jako hráze ze skály samorostlé, a však opravované kamením velikým, kteréž naváželi a vyrovnávali, a každá ta hráze dobře na dvacet kročejů. Také jest i jiná hráze, od městských zdí po levé ruce do moře sahající, rovně skalnatá a vyrovnaná jako jiné. Nad ní jsou tři vížky okrouhlé a na každé větrné mlýny; za těmi pak věžemi jest kostelík malý sv. Mikuláše, všecek z tesaného kamene a zklenutý, i byl rok nebo dvě leta nově udělán před tím, než jsem tam byl. Od téhož kostelíka asi dva hony dále do moře jest skála okrouhlá nevysoká, rovně na konci té hráze, a na ní jest udělána věž okrouhlá všecka z tesaného kamene. Okolo ní jest parkán dobře tlustou zdí zdělaný, v kterémž jsem tam uvnitř byl, a shledal jsem všecko, ale na té věži jsem nebyl. V témž parkáně ležela velmi dlouhá děla, čtyři čtvrtnice a tarasnice, a okna jsou veliká, kudy mohli stříleti, když nepřátelé lodi chtěli přistaviti k té věži. Mezi touž věží

a kostelíkem napřed psaným jest také přístav zvláštní, kde moře se vylilo jako cípem k městu o půl druhých honův zšíří. Ploveš-li pak na druhé straně k městu, jest opět po levé ruce jiná hráz, takovýmž obyčejem zdělána jako první, ježto jde do moře od města asi za troje hony zdélí. Na konci v moři jest opět věž dobře vysoká s tlustou zdí a parkánem, a mezi tím, totiž, po té celé hrázi, stojí 13 věžek okrouhlých, nevysokých s větrnými mlýny, neb tam žádných vod tekutých není. Mezi těma dvěma hrázemi (touto zde zmíněnou a onou, kde věže sv. Mikuláše) jest ještě jedna kratší asi na hony zdéli a na konci stojí opět čistá věž vysoká, čtverhranná, a z tesaného kamene udělaná. Svrchu na ní v každém rohu jest arkýř též z kusoví. Mezi tou věží a městem jest zeď vysoká po té vší hrázi až k městu přidělaná. A tu jest ten vnitřní přístav, kdež s loďmi přistávají u samé brány téhož města. Rodýz má hradbu okolo sebe veskrz z tesaného kamene a dobře vysokou, 16 noh mých ztlouštky, po nížto stojí 40 dobře vysokých a uvnitř zklenutých věží, jedna od druhé asi půl honův. Jsou všechny z tesaného kamene a nemají žádné střechy na sobě, než každá má svrchu okolo sebe okolek na krakštajnech, jako podsebití, že na věži stoje mezi tím okolkem o potřebu kamením dolů bíti a házeti se může. Mezi témiž věžemi na té vší (městské) zdi není žádného

podsebití, ani střechy než prosté stěny. Okolo téhož města jsou příkopy hluboké, někde dvénásob, aneb trénásob vyzděné, všecko kusovím zdělané a dobře široké. Mezi příkopy jsou valy opět vysoké a tlusté, z té prsti z příkopův navezené, a v nich jsou zdělána okna, ježto z velikých děl bořicích v potřebu střílеti se může. Tyto valy jsou obezděny všecky také tesaným kamenem. Pod těmi pak valy a příkopy jest z města pod zemí zklenuto, a okna všudy v každém příkopě, ježto se jimi pobočně z děl menších, z hakovnic a ručnic střílеti může a útoku brániti, kdyby do těch příkopův nepřátelé vpadli. Stalo se leta božího narození 1480, měsíce máje den třimezcitmý, že císař turecký, jehož jméno bylo, Mohamed, kterýžto velmi válečný pán byl, a mnoho křesťanstva za svého věku pod se podmanil, ježto nejsa nasycen lakomstvím přitáhl s velikou mocí lodí, galejí a náv k městu Rodýzu, maje na týchž lodích asi na 40.000 lidu vybraného, a 14 velikých bořicích pušek a koulí k nim veliké množství. I oblehl město na dvé na souši a též na moři, složil tu děla svá na tré, zejména: u kostelíka sv. Antonína 4 pušky aneb děla, z kterýchž to dal bíti přes zátoku mořskou k věži svrchu psané sv. Mikuláše, odtud od moře k vrchu asi dvoje hony měl opět 3 pušky, z kterýchžto k hradu bil; a na třetím místě proti východu slunce měl 7 pušek aneb děl velikých, z kterýchžto

střílel k městské zdi. S největší však pilností dal stříleti k věži sv. Mikuláše v tu naději, kdyby ji dobyl, že by po hrázi, k městu vedoucí lepší měl přístup, ježto město tam od moře žádných příkopův nemá. A když tu věži zbil svrchu asi jednoho ponebí zvýší, kdež svrchní braň na ní nejlepší byla, umyslil sobě k ní útokem hnáti i vybral k tomu okolo 2000, anebo více lidí svých, což měl nejlepších na veliké galeji. Také připravil z dříví most, aby připlujíce k té věži, tím lepší přístup k útoku měli; neb skal několik kročejů všudy jest vůkol, že k samé přístupu není s žádnou lodí. Když tedy Turci připluli asi hony od svrchu psané věže, tu způsobem Boha všemohoucího který věrných svých v nouzi neopouští, táž galeje se všemi, kdož jsou na ní byli, potopila se, že nejmenšího znamení z ní není viděno. A tak týž císař turecký, když se to po jeho vůli nestalo, vida to, tím pilněji kázal jest k městu bíti na tom místě, kdež těch 7 děl bylo. A pravil mi to sám puškař mistra rodýzského, kterýž v obležení tom byl, že jest z týchž děl několik a 80krát za den udeřil, a město tehdáž nemělo tak mnoho příkopův okolo sebe, jako nyní, než byla jediná zeď a jediný příkop nevelmi hluboký. Když ale tato zeď zbita byla z děl, asi za hony neb půl druhých, mistra rodýzského čeleď a měšťané v tom času bořili jsou domy v městě a dělali jsou uvnitř

jinou a novou zeď, asi tří lidí zvýší, a před ní malý příkopec, o kterémžto dílu Turci nevěděli. Byla však sice špatná zeď i s příkopy přec jen dobrá, neb jim chvíle k lepšímu dílu od Turkův dána nebyla; a tak potom na den sv. Pantaleona ráno na úsvitě s velikými křiky, troubením a bubnováním útok puštěn jest. Než Bůh sám jest bojoval za křesťany; neb hrad a město veliká ohrada jest, a málo lidí bylo, aby útoku všude bránili. Mistr rodýzský tak prve zřídil, že každý věděl místo svého útoku, kde nalezen má býti a šturmu brániti. A kdež byla zeď městská nejvíce zbita, tu mistr se 36 dvořany svými sám osobně proti náramné moci se bránil; ale jsou tito všichni krom mistra samého a 6ti jiných na zdech zbiti, rytířsky přístupu bráníce. V tom jeden mouřenín Turek mistra rodýzského kopím uhodil a v hrdlo ranil, že se zdi dolů spadl do města; v tom i jiný mouřenín křesťan mistrův služebník, vida, co se pánu stalo, pilnost měl se pomstíti, i zacílil na téhož Turka, až jej kopím probodl a zabil. Potom když se již křesťanům zle počalo vésti, a Turkův na zeď lezoucích vždy přibývalo, ráčil Bůh zřejmě svůj div ukázati a strach na Turky dáti, což tímto způsobem se dálo: Panny a paní v témž městě obývající s dětmi, vzavše korouhev, na nížto bylo boží umučení malováno, a nesouce s sebou víno a chléb pro posilu bojovníkům, šly ulicí rovně proti tomu

mostu, kdež Turci útok činili, a jež na zdech u těch zbitých byli. Tu na Turky skrze boží způsob veliký strach přišel jest; že uzřevše ty panny a paní, měli je za oděnce, a tak tím strachem zpátky mezi své se zdi padali a utíkali, porážejíce své, kteříž za nimi byli. A ti zadní vidouce předních na útěku, také utíkati nemeškali, všichni jako omámení a oslepení jsouce. Praveno mi za jisté ještě tehdáž, že ti Turci, kteří při tom útoku zde byli, podnes jináč nevěří, než že všecko oděnci byli, a z toho svésti nikterak se nedají. Po tom útoku, císař turecký vida svou všecku práci a náklad na darmo býti, kterouž byl naložil, mnoho let se k tomu stroje s velikými útratami, a již tři tu měsíce leže a s pilností dobývaje, ale žádného prospěchu v tom nemaje ani znaje, než všecku škodu svou; nedal jest posud více z děl bíti a tak po tom úkolu ležel jest tu u vojště svém dle své cti, až do pátého dne aby někdo neřekl, kdyby byl prospěšně hned po tom dobývání pryč táhl, že hanebně utíkal. Po vyjití těchto pěti dnů, vsedav s ostatkem lidmi svými na galeje a na návy, plul jest do země své domů, a jakož jistotně zpraven jsem, nechal odchodného, co mu zbito, a což se jich ztopilo u věže sv. Mikuláše, na patnácte tisíc aneb víc v těch třech měsících. Udeřeno pak a stříleno z pušek velikých šest tisíckrát a pět a šedesátkrát, jakož podnes ty koule z děl, kdož

tam příjde, viděti může napřed když z přístavu jdeš do města v bráně dvěma řadami, any leží dobře dlouze, pak v hradu mezi příkopy, když chceš jíti k tomu kostelíku sv. Antonína, a též v městě onde i onde, mimo ty co v městské zdi střelené vězí, a díl také v moři. Koule ty náramně z tvrdého kamene jsou dělány. Po tom čase, když turecký císař pryč odtáhl, mistr rodýzský dal slíti děla veliká k těm koulím, jež tam vstřelili, a dvě leží ve dvoře tu na hradě; jedno jest třiceti a šesti pídí malých zdélí, a druhé dvaceti osmi, a sic jiné dvě kratší, kteréž jsem viděl. Za některý potom čas týž císař turecký maje své poselství u mistra Rodýzského o některou svou potřebu jinou, žádal jest mezi jiným na mistru, aby ty koule jemu prodal, kteréž tam před Rodýzem leže vstřílel, že mu chce za každou, buď malá nebo veliká, deset dukátův dáti, ale mistr rodýzský na to zase mu vzkázal, aby ještě jednou přitáhl k Rodýzu, že mu je chce darmo poslati v takovém poselství, jako je byl přijal. Týž mistr rodýzský na tom místě, kdež raněn jsa upadl dolů s městské zdi, vystavěl klášter neveliký, ale pěkně zdělaný ve jménu sv. Pantaleona, a dal sobě v něm udělati hrob, ježto chce tu ležeti po smrti. Také dal z kamene čistě vytesati nade dveřmi téhož kláštera celý příběh toho útoku i svého ranění. V témž klášteře žije deset bosákův. V neděli (30. Č.) byli jsme u mše

před hradem v kostele sv. 'Jana, a tu nám ukazovali tyto svátosti: Kus kříže pána Krista na píď zdélí aneb víc a dva kousky přes ten větší asi prstu malého zšíří; peníz ten, za nějž Pán náš prodán židům; pravou ruku sv. Jana po loket, u nížto jedině palec s dvěma prsty vedle něho, kam ostatní dva prsty děly se, neuměli mně pověděti; sv. Vavřince a Blažeje ruku, a potom hnát ruky sv. Štěpána. Tu také ležel kříž mosazný, jenž pravili mi býti z té měděnice, z níž Pán myl nohy apoštolům po své poslední večeři, a pravil mi jeden křižovník za jisto, kdož má zimnici a z něho se napije, že ji hned zbude. Ukázali nám mimo to i jiných mnoho svátostí v stříbře okovaných, i také roh od jednorožce dobře dlouhý. — Potom ohledavše ty věci, jeli jsme na bárkách zase na galeji. O poledni vyjeli jsme z přístavu rodýzského, majíce výborný vítr k naší cestě, a pluli jsme 40 mil vlašských, pořád podle rodýzského ostrovu, kdež potom se končí. Po levé ruce byly nám hory turecké, jimž říkají Natolia, a na těch horách leží město zbořené, při moři Patera jménem, v němž narodil se sv. Mikuláš. Dále plujíce ten den neviděli jsme na pravo než moře, a na levo hory turecké, jež „Sedm hlav" slovou. Při nich leží ostrov neveliký, na němž hrad krále Neapolského, jménem v Kastelloruzo, kde král ten má vždy něco galejí a náv, i musí jej pilně osazovati pro

Turky, neb s nimi v blízkém sousedství jest. Hrad ten, ač podál jsme pluli, dobře bylo viděti. Dále odtud mezi turecké ty hory vylila se zátoka, na jejímžto konci leží město zbořené, o kterémž praví, že jest bylo 8 mil vl. zdéli a tolikéž zšíři, a říkali mu Kabakus. Viděli jsme ve vodě zdi s okny z tesaného kamene, a praví se, že to město se propadlo. Při těch dále jiné jest město pusté a zbořené, jemuž říkají Mírra, kde sv. Mikuláš byl biskupem. Opět dále viděti město Finika též pusté a zbořené, jak mnohé zdi ukazují. V pondělí (1. července) pluli jsme za některý čas podle vysokých hor; potom dále nic jsme neviděli z obou stran než moře. V úterý majíce vítr dobrý a neveliký, pluli jsme přes golf neb zátoku mořskou, jdoucí od země císaře tureckého. Zátoce té říkají Golfosantalie, jakoby řekl golf sv. Heleny. Někdy za dávných let, jak mi praveno bylo, mnoho lodí s lidmi se tu topívalo, což trvalo až do času, když císař Konstantin dobyl Jerusaléma a okolních zemí. Tu potom máti téhož císaře sv. Helena, připlujíc k božímu hrobu, přinutila židy k tomu, že jsou jí musili kříž, kopí i ty hřeby, jimiž Pán náš přibit byl, dáti, a když ty věci obdržela a vezla s sebou domů, tu plujíc přes tu zátoku a slyšíc o častém na ní topení lidí, uvrhla jest jeden ten hřeb do moře, od kteréhož času takové škody potom přestaly. Také mi praveno, že táž sv. Hele-

na dala z jednoho hřebu udělati, udidlo synu svému Kostantinovi, kterýžto císař, kdykoliv měl míti boj, a se bíti s nepřáteli svými, pojímal koně svého v to udidlo, a potom pokaždé vítězil a nepřátely porážel: Udidlo to podnes visí v hlavním kostele v Medioláně, a lampa před ním hoří dnem i nocí. Jiný hřeb mají ve Francii, jak mi praveno od některých znamenitých pánův odtamtud, jenž s námi tu na galeji byli. Jiný jsem též viděl v Týru v hlavním kostele arcibiskupském, kus takového hřebu ukazují též v Norimberce, a jiný na Karlštejně zde v Čechách. Řečeno mi, že takových hřebů mělo šest býti, a to takto, když jsou pána Krista na kříž třemi přibili hřeby, zdály se jim býti slabými, pročež vytáhše je, jinými hrubšími přibili. Zdali však tomu tak, Bůh sám ví, já toho nejistím.

IX.

Ve středu (3. července) připluli jsme v poledne k ostrovu Cypru, jenž má zvící vůkol 700 mil vl. Nemnoho let před tím, než jsem já tam byl, měli jsou Cyperští svého krále, kterémužto páni Benátčané dali za manželku jednu městskou pannu, přijavše ji jako za svou dceru, a dali pro ni 200.000 dukátův. S ní splodil ten král jediného syna, ale na neštěstí i on i syn za jeden den jsou umřeli

a v jednom hrobu jsou pochováni. Zvěděvše pak páni Benátčané smrt téhož krále, nemeškali jsou poslati galeje a návy své, a na nich na 40.000 lidí anebo víc, jimiž zmocnili se hlavního města Nikosie a potom všeho království. Královou tu vzavše sebou do Benátek, učinili kníže a páni Benátčané s ní smlouvu, že ji sstoupili jednoho zámku na zemi do jejího života, jenž jsem viděl na své cestě k domovu, a praveno mi, že má dobré důchody a poplatky od peněz i jiných věcí. K tomu jí přivádějí každý rok 10.000 dukátův. Také jsem viděl sám tu královou, ana u okna stojí v domu svém v městečku Meroně, jež leží asi dvě míle vl. od Benátek na ostrově. Týž den jedouce podle téhož ostrova viděli jsme po levé ruce při moři ležící město, jemuž říkají Baffa. Bylo před lety dávnými město veliké, a nyní jest větší díl zbořen. Ostrov ten proti polední něco hornatý jest, ale úrodný a hojný od obilí, od vína i jiného všelijakého ovoce, víno v hroznech jest velmi sladké, ale domácí jest velmi silné a protivné píti, kdož mu nepřivykne, neb všecko na smole je kladou, že náramně smrdí. Roste tu také cukr v zahradách, podobně jako třtiny rybničné, a sadí měsíce máje co česnek kousky z téhož třtí, a když se ujme, roste, až v měsíci říjnu je požnou. V těch třtinách jest uvnitř cukr jako ve bzu v trubičkách, kteréžto zřežíce potom v malé kousky, dáví a

lisují co víno. Šťávu pak vyteklou, zpočátku černou a kalnou, vaří v panvích, a když vře, pěnují dolů to škaredé. Tak bude z toho cukr ten první černý, jenž převařují několikráte, aby zbělel, a jest potom lepší, ale také dražší, neb ho ubude. Zvěře tu jest dosti, jelenův, divokých sviní, daňků, srn, kamzikův, divokých kozlův a j. Hadů zde mnoho a jsou náramně jedovatí. Maso v té insuli všelijaké velmi jest nezdravé, že hned z požívání jeho ráda zimnice se strhne. Slepice, tyť jsou dosti dobré a náramně tlusté. Horko tu jest veliké, a k tomu vody nejsou velmi dobré. Sůl tu dělají čistou bílou, že ji netřeba vařiti, než uděláno jest místo v rovni při samém moři, do něhož mořské vody napustí, pokud se jim zdá, kterážto voda velikým horkem vyschne a sůl se udělá. Týž ostrov cyperský, ač hojný jest od mnoha věcí, má předce také své nedostatky, a to hlavní zlé v sobě, že každý rok aneb konečně ve dvou letech, vždy v něm veliké zemětřesení bývá, až se v městech kostely i domy boří. Druhý nedostatek — žádný bos nechoď po západu slunce, neb hned zimnici máš. Také neležíš-li pod střechou a přeprchne-li rosa na tě, jest jakoby tě horkým varem skropil; pakli ležíš pod střechou, tehdy štěnice i vši veliké, jimž oni říkají vši Faraonovy, tak tě opatří, že pryskýře na tobě naskáčí. Na tomž ostrově cyperském, jakož mi praveno, bylo za dáv-

ných let patnácte měst velikých, a již nyní nejsou než 4 města. První slove Nikosia, ježto králové Cyperští dvorem tu bývali, a tu v témž městě mají arcibiskupa; druhé slove Famagusta, třetí Kernus (Kerina), čtvrté Baffa, a v těch třech městech jest v každém biskup. V Cypru narodila se sv. Kateřina v městě řečeném Konstancia, ale jest již zbořeno a pusto. Nedaleko odtud, kdež tu sůl svrchu psanou dělají, leží na vrchu klášter, v němž jsou mniši Řekové, a praveno mi, že tu visel v povětří, nejsa k ničemuž přivázán, ten kříž dobrého lotra, kterýž visel vedle Pána našeho na pravici. Však asi přede třemi lety, než jsem já tam byl, zemětřesení větší díl toho kláštera obořil se jest. Týž den asi 4 hodiny na noc připluli jsme k zbořenému městu, jemuž říkají Misso, od něhož asi čtveři hony uvrhli jsme kotvy do moře, a tu zůstali přes noc. Město toto bylo někdy veliké, ale jest zbořeno od některého krále anglického před několika sty lety, čehož příčina byla následující: Přihodilo se, že téhož krále anglického bratra dcera plula na pout k božímu hrobu, majíc s sebou četnou čeleď, panny a paní některé rady a jiné znamenité osoby. Tu připluvše k městu Missu a nakoupivše potřeb k jídlu a k pití ubírali se předce svou cestou. Byl pak toho času na Cypru král mladý, nemající ženy, a ten uslyšev po odjezdu té panny o její veliké kráse, poručil jest s pilností tu v Missu

šetřiti dnem i noci kdyby kdykoliv připlula, aby mu dali znáti bez meškání, jakož se i po některém čase stalo, že táž panna, plující zase domů, usedla, chtějící sobě potřeb nakoupiti dáti. V tom když ta věc králi se oznámila, nemeškaje přijel hned z Nikosie, kdež dvorem byl, sem do Missu, a přišed k té panně do její hospody, napřed ochotně a přátelsky ji přivítal, potom počestnost velikou jí učinil ten večer, což nejlépe mohl. Nazejtří když ta panna chtěla přec svou cestou plouti do své vlasti, tu týž král velikou a snažnou prosbu učinil, prose ji, aby mu v tom k vůli byla a s ním do Nikosie jela, kteréž město několik mil vl. odtud jest vzdálené. I bránila tomu ctná panna ta dosti dlouho, neb jí to srdce snad čilo, co ji potkati má, konečně předce, ač proti vší své mysli, poradivši se s těmi pány a rady svými, sobě na tu cestu od otce svého přidanými, k tomu svolila jest, a s tím králem do města Nikosie jela se vší svou čeledi. Když tam přijela, tu teprv král mnohem a daleko více ctil jídlem ji a pitím, a jsa pro její velikou krásu nesmírnou milostí k ní zapálen, žádal jest na ní při takovém kvasu, aby mu manželský stav slíbila. Panna ta však moudrou řečí jeho odbyla, odpověď mu davši, že se jí toho učiniti nehodí, žádným obyčejem bez vůle pana otce svého. On však maje tuto odpověď proto nepřestal vedle prvního svého úmyslu vždy na svém předse-

vzetí státi, a naposledy vida, že v tom žádného nemá prospěchu, umyslil sobě jinou nešlechetnost, kterouž také vykonal. Když totiž na noc ta dobrá a ctná panna spát šla, a sama na svém loži v komoře opodál od svých panen ležela, tu týž král uzřev svou chvíli a maje klíče od té komory, noční dobou všel k té panně a skutek s ní učinil, snad přes její vůli, ježto spala, nadějíc se býti bezpečnou přede všemi úklady. Nazejtří táž jistá již jsoucí paní, jako moudrá toho, což se jí stalo, žádnému nepověděla, tajíc před pannami a paními svými příhody té, než dobře smutna a žalostivá jsoucí, odtud zase do Missu jela, a tu všedši na loď svou, předce zase k domovu plula. Tak potom když se do vlasti navrátila, s velikou žalostí a pláčem toužila té nešlechetnosti učiněné sobě od krále cyperského otci svému, kterýžto uslyšev žalobu velikou její, vzal jest ji v srdce své, a hned nemeškaje jel k bratru svému, králi anglickému, a žaloval mu té nešlechetné příhody, kteráž se dceři stala. Tu potom oba bratři se uradivše tajně, spolu na tom zůstali, že všem svým poddaným strojiti se kázali, a způsobivše sobě na 200 galejí se 40 neb 50 tisíci lidu vybraného výpravu přichystali. Nabravše pak z království svého špíže i jiných potřeb sebou, a vsedavše na ty lodě, táhli jsou k Cypru a majíce vždycky dobrý a k své cestě vhodný vítr, beze všeho protivenství mořského v krát-

kém čase proti obyčeji, tak dalekou cestu odbyli, a k ostrovu, než se jich kdo nadál, připluli. Té doby král anglický sedav svými s lodi, táhl přímo k Nikosii, a což mu měst na cestě bylo, těch dobýval a je bořiti kázal, až dostav se k sídlu královskému také je dobyl. Zde všecky obyvatelé velel napořád bíti, mezi nimiž byl ten král nešlechetný, jenž za své činy takový odplatek vzal a pomsty neušel. Při té příležitosti město Nikosia bylo zbořeno i ačkoliv ta města později zdělána byla, předce ne všecka a také nejsou tak veliká, jako prve. Za těch pak posledních let skrze zemětřesení velmi se boří a dokonce pustnou. Nyní v témž království cyperském kníže a páni Benátčané mají na pětmezcitma hejtmanův, kteří poplatky a cla jim vybírají po vší té zemi. Ve čtvrtek (4. července) skupovali jsme sobě potřeby v Missu k další cestě. V pátek (5. července) pluli jsme ráno od Missu, majíce dobrý vítr, brzo pak dostavše se na vysoké moře, neviděli jsme nic jiného, než nebe a vodu za ten celý den, až asi tři hodiny před večerem uzřeli jsme svatou zemi. Tu nedaleko od moře na vrchu viděn byl klášter jako hrad, a zbílený jakoby byl znovu zdělán. Praveno mi, že jest týž klášter staven ke cti Panně Marii, a že jsou tu mniši, jimž říkají Karmelité, kterýž zákon tuto se počal. Král žoldán a jeho předkové téhož kláštera nikdy zbořiti nedali; nýbrž vždy na

něm střechy opravují, aby se zdi nebořily. Tak plující nechali jsme sv. země po levé ruce, a v témž místě zdá se mi, že jest dobrá země, aniž jsou hory veliké. Při moři viděli jsme na břehu město, jemuž dějí Cesarea, a zdá se býti dobře veliké, majíc jméno po Cesaru, římském císaři, kterýž je vystavěl. Potom dobyv toho města po umučení Krista pána císař Konstantin, je zbořil, i ačkoli je zase zděláno, není však tak dobré, jako prve bylo, ani tak veliké. Potom plujíce dále (bylo asi dvě hodiny na noc) viděli jsme ohňův drahně při břehu svaté země; neb pohané ten obyčej mají, když jaké galeje neb lodi na moři uzří, že sobě návěstí těmi ohni dávají, a hned všichni z toho okolí jízdecky i pěšky k tomu břehu mořskému táhnou, aby zvěděli, kdo jest. Stává se, že časem Rodýzští neb Kateláni a jiní loupežníci mořští škody činí, zkradouce je v noci svými loďmi, a když vsi okolo vyberou a lidi v nich zjímají, pryč zase táhnou. Když takové připlují, a oni pohané o nich zvědí, tehdy jim to brání, pokudž mohou, aby se jim škoda nestala. Pakli jsou lodi poutnické aneb kupecké, tehdy pustí na bárce několik osob k břehu, a ty glejtu loděm žádají, načež pohané dají tu věc znáti panu hejtmanu, kterémuž v tomo okolí poručeno, a on dá od sebe i od žoldána glejt, ale drží druhdy ty své glejty, jakž chtí. V sobotu (6. července) asi dvě hodiny na den

připluli jsme k svaté zemi proti městu Jaffa, ježto někdy bylo veliké a znamenité město, ale již není jednoho domu, kromě dvou věží stojících na břehu, na stráni, každá asi desíti later zvýší. Tu u samého břehu jsou dva veliké sklepy, ježto poutníci v nich léhají, čekajíce oslův, na nichž do Jerusaléma jeti mají. Tu asi míli vl. od břehu uvrhli jsme kotvy; neb nikdež jinde poutníci se svými loděmi nestávají, než tu u Jaffy, a odtud nejpříměji vede cesta do Jerusaléma. V tom viděli hned na břehu na koních běhati pohany a také druhé pěšky okolo těch dvou věží, ježto jsou vždy osazeny. Máť tu žoldán svého úředníka s několika pěšími na stráži, kteří jakž lodi na moři uhlídají, hned dávají znamení, z hakovnic střílejíce, aby se sbíhal lid k týmž věžem. — Praví se, že město Jaffa od císaře Konstantina bylo zbořeno, a že od času jest pusto až do dneška. Tu potom stojíce na kotvách, začali jsme, kdož uměl, vedle obyčeje starodávného zpívati: Te Deum laudamus, a patron poslal jest hned na bárce svého písaře a tlumočníka, jež s sebou z Rodýzu proto naschvále vzal, že uměl, vlašsky, řecky, a pohansky. A tu ti dva připluvše opověděli patrona a žádali jeho jménem, aby nám všem poutníkům glejty dány byly. Však pohané ti, kteří tu byli, neměli k tomu moci, a protož ti dva naši svrchu psaní, najavše sobě koně, jeli do města Ramy 12 mil vl. od moře, a

odtud jim opět dále ukázáno do Gazaru (Ghara?) k tomu pánu, kterýž tu na místě krále vládna moc má poutníky glejtovati. Gazar je to město, jako Samson podtrhl na se sloup s nepřáteli svými. Tak jsme tu na moři jich vrácení a glejtu čekati musili. V neděli (7. července) a následující dni přinášeli nám pohané na velbloudích a na oslech špíže na břeh mořský, a prodávali tu chléb, slepice, hrušky, dýně, víno v hroznech, granátová jablka a j.; my pak posílali na bárkách k nim, kupujíce sobě, což každý chtěl ke své potřebě, ale žádný z nás znamenitějších poutníkův nesměl tam k nim bez gleitu. Ve středu (10. července) nás asi na dvacet vsedavše na bárku, pluli jsme proti polední čtvery neb patery hony od břehu k jedné skalce, která jest v moři a slove skalka sv. Petra, na nížto on často odpočíval ryby lově v moři, neb jest tu byl bytem v Jaffě a usedlý rybář, prve než byl učedníkem. Ukazovali nám také dům, kdež bydlel, zdi zbořené, a táž skalka byla v moři 4 míle vl. od galeje naši. Následující dni stáli jsme pořád na galeji, a bylo nám volno na břeh dojížděti a kupovati sobě potřeby od jídla, jichž tu dosti bylo, a také jiné koupě lecjakés, od perel drahého kamení, rubíny, safíry, turkasy a j. Nemocní poutníci obdrželi také glejt, a davše se tam převezti na bárkách, byli tu v těch sklepích pod věžemi až do nás všech příchodu. Ve středu

(17. července) dvě hodiny na den přijeli pán z Gazaru, pán z Rámy a Abrahim, žoldánův písař, a jak mi pravili, veliký milostník majíce na půl druhého sta koní a odění všecko v bílých hazukách. Každý měl na hlavě červený klobouk červcem navlačovaný. S sebou vedli něco a šedesáte velbloudův, kteříž jim špíže, stany a jiné potřeby nesli. A rozbivše bílé stany, kterých několik a dvaceti bylo, položili se okolo těch dvou věží. V tom hned opět přišel z Jerusaléma starší kláštera bosáckého, jemuž oni vikář říkají, maje s sebou druhého bosáka a ti převezše se na galeji podali patronovi glejt od pána z Gazaru. Potom týž vikář s patronem radu měvše a vsednouce oba spolu na bárku, pluli k břehu k těm pánům pohanským, troubíce hlučně, ježto patron některé služebníky a trubače vzal s sebou.

X.

V čtvrtek (18. července) ráno, když slunce bylo vyšlo, patron poslal pro nás svého komorníka na galeji, abychom všichni pluli k Jaffě, že glejt bezpečný máme. Tak vsedavše na bárky, pluli jsme tam, a tu hned na břehu čekali nás vikář svrchu psaný a písař patronův. Za těmi dvěma jsme hned všickni musili jíti u vrch na horu asi hony, i tu nás při-

vedli k stanu podotčeného pána z Gazaru, kdež jsme stáli vně před stanem, jenž byl otevřen, že jsme tam všickni svobodně hleděti mohli. Tu týž pán vedle obyčeje pohanského seděl na koberci sám na zemi, a za ním byla stolice koltrou hedbávnou přikrytá, že na ně hřbetem spolehnouti mohl. Po pravé ruce asi na dva kročeje od něho seděli též na zemi na kobercích pán z Rámy, jemuž jméno Abrahim Krasso, a vedle něho Abrahim písař krále žoldána, po levé ruce dobře dále než tito dva sedělo jiných pohanův sedm, podobných mužův ostarožných, jež byli rady pána z Gazaru, a ti všickni také seděli na zemi na kobercích. Patron náš stál také v tom stanu, a za chvíli kázali i vikáři i písaři patronovi tam vstoupiti, a každý sedl na zemi na koberce i patronovi kázali sednouti. V stanu i okolo stanu stáli služebníci, jimž oni říkají Mamelukové, podobni a zmužilí pacholci druzí. Potom tázal se vikář každého z poutníkův, že mu musel pověděti jméno otce svého a mateře i také své, a vikář to pověděl na hlas. Na to pán z Ramy a písař královský Abrahim oba svou rukou ta jména popisovali, což činil i patron náš se svým písařem. Po takovém zapsání jdou poutníci (jakož i my) zase dolů k moři, do těch dvou sklepů, a tu každý sobě místo oblíbí, kdež přes noc ležeti má, neb tu nejméně dva neb tři dni pobýti musí všickni poutníci. Potom patron náš poslal pánu z Gazaru dary,

zejména čisté koflíky sklenné a sklenice, jakož je sem do Čech z Benátek také nosí, jimž někteří zde říkají a mnějí je býti za křišťálové, dále měděné svícny, mísy hliněné polévané, neb oni pohané to velmi oblibují, a takových věcí ve své zemi dělati neumějí. Mimo to mu poslal několik jestřábův, neb tito ptáci se tu nehnízdí, aniž tu jakých mají, leč kteří se ze Slovan a nebo Chorvát na galejích a návách tam přivážejí. Tito jestřábi jsou v Pohanech velmi drazí, tak že za druhý jestřáb dají dvaceti dukátův a jestli veliký a pěkný, i také třicet. Večer šli jsme se toulat mezi pohanské stany a ohledávali jsme jich koně, jedni mezi nimi byli pěkné a druhé jakž takž. Měli též pohané s sebou drahně velbloudův, na nichž věci od jídla, husy, kůr a jiné potřeby s sebou nesli. Přihnali s sebou také kozy k jídlu, a jsou rovně jako zdejší, než toliko uši mají veliké, ježto jim dolů visí jako ohařům. Ovce pak a berani, jež tu byli, měli ocasy široké na půl druhé neb na dvě dlaně zšíři, jako bobrový ocas. Tu jsme se divili tomu pánu z Gazaru, když jedl, sedě na zemi na koberci, a měl dvanáct neb 13 krmí čistě připravených, by pak v Čechách bylo, nemohlo lépe býti; mísy byly vrchovaté a všecko cukrem posypáno. V pátek (19. červ.) teprv v samý večer patron náš smluvil se s pánem z Gazaru a s Abrahimem žoldánovým písařem stra-

nu glejtu, a musil za každého z nás poutníkův dáti 12 dukátův zlatých benátských. Po učinění té smlouvy jel pryč pán z Gazaru v půl noci, zanechav tu s podotčeným Abrahimem asi čtyřicet svých dvořanův, jimž pohané Mameluci říkají, aby nás do Jerusaléma vyprovodili. V sobotu (20. č.) před polednem přivedli jsou nám tu k Jaffě osly, na kterýchž jsme jeli k Jerusalému. Tu jsme šli všichni, což nás bylo asi dvoje hony od těch sklepův, a pak kázali nám na hovádka ta vsedati. Mně se byl dostal mezek dobrý, tuhý na nohy, a jako řkouc bez klísky. Pan Jedřich z Guthsteina jel na kobyle, a jiní všickni z tovaryšstva na oslech. Tak jsme se ubírali k městu, jemuž říkají Rama, ježto leží 12 mil vl. od Jaffy. Mezi tímto městem a mořem jest čistý a dobrý kraj, a však jest mnoho úlehlí nezdělaných a dědin nezoraných. Komu však by se událo touto krajinou jeti, má se každý varovati zdejších studnic, neb jsou v nich vody náramně nezdravé, tak že ze dvacíti jeden není, kdo je koliv pil, by od nich velmi nemocen nebyl, a jakož mi patron náš pravil, málo se jich zhojí a mnozí zemrou. Ten den celý bylo velmi veliké horko. Když jsme potom asi čtyři hodiny před večerem přijížděli k Ramě, nedali nám města toho dojeti víc než hony, i museli jsme ssedati s oslův dolů a pěšky jíti; neb pohané ten obyčej mají, že křesťanům do svých měst jeti nedají a zvláště

ve dne, ale stalo-li by se, hned kamením házejí. V městě nedaleko brány jest špitál, obezděný vůkol vysokou zdí, jenž založil na svůj náklad dobré a slavné paměti pan Filip, osvícené kníže Burgundské, vyžádav si k tomu na žoldánovi zvláštním poselstvím povolení, aby v něm poutníci k božímu hrobu putující odpočinutí a nocleh míti mohli. Dříve totiž, jak mi praveno, mívali tu poutníci velikou úzkost, že na ulici větší díl jich lehati musil, ano i vodu k pití a k vaření velmi draze od pohanů jsou kupovali. Přede dveřmi téhož špitálu stojí vikář z Jerusaléma zákona bosáckého, a čta naše jména, pouštěl jednoho po druhém. Vnitř zase stáli svrchu psaný pán z Rámy a Abrahim písař, a čtli nás každého, což nás bylo, aby od každé osoby vedle úmluvy 12 zl. dáno bylo. Po tom sečtení oba ven vyšli, a patron náš postavil svého vrátného u vrat, by žádného nepouštěl k nám, leč koho by kázal, a tu já se svou rotou šli jsme do sklepu vykázaného nám po levé ruce. Hned blízko tu jest cisterna, že z ní všickni poutníci k své potřebě dosti vody mají, ježto by ji dosti draze platiti musili. V témž špitálu napřed jest plac na čtyři hrany, a všude vůkol sklepy, v kterých poutníci léhají. Dále od vrat jest i druhý plac, a opět sklepy. Ač nás bylo více než 200 osob, předce jsme všickni v těch sklepích dosti prostranství měli k ležení a k své potřebě, každá rota spolu. Špitál

týž mají v držení bratři bosáci s hory Sion, a zamykají jej, že žádný pohan bez jich vůle tam jíti nemůže. Bydlí tu také jistá rota křesťanů, jež modří slovou, ale nejsou praví křesťané. Ti potom a jiní pohané nosili nám rozličné potřeby k jídlu: slepice vařené a pečené, koblihy lecjakés, a ovoce rozličné a jablka jadrná, hrušky, sladké slívy a výborné dýně. Také víno v hroznech přechutné nám přinášeli, červené, bílé, ježto druhé veliké jahody mělo jako slívy, druhé zas žluté a podlouhlé a náramně sladké. Také sic mnoho věcí krámních tu prodávali, a pacholata pohanská lecjakés trní a věnce z něho nosili i lecjakés dřívičko malé, pravíce to býti svaté věci, a tak ještě ledacos, ježto za nic nestálo, chtíce za to peníze míti, i cenili to dosti draho, majíce nás křesťany za tak hloupé, že jim za to dáme co oni káží. Město Rama bylo za starodávna veliké, ale jest zbořeno od Tita Vespasiana, že ho není desátý díl jako bylo, a není nic pevné, — všudy můž do něho. V městě i okolo jest mnoho dříví, na němž daktylové rostou rovně jako hrozeň vinný, že jich mnoho v hromadě, jakoby klobouky přivěsil na součí toho dřeva. V neděli (21. č.) ráno dvě hodiny přede dnem vikář z Jerusaléma bosák sloužil mši v kapli téhož špitálu, a po mši kázal latině, dávaje poutníkům v tom naučení, kterak se míti a radovati mají; napřed aby každý na-

božným a pokorným srdcem želeje svých hříchův místa svatá navštěvoval; aby každý měl silnou a dokonalou víru beze vší pochybnosti o všech odpustcích, kteréž k tomu kterému svatému místu dány byly, každému zvláště; potom také pověděl, abychme všichni byli trpěliví ve všem protivenství buď skutkem neb řečí, když by se co takového komu z nás od pohanů stalo, abychom to vše mile pro pána Boha trpěli. Také nám pověděl, kdybychom chtěli bojovati pro některou křivdu a o to se vaditi s pohany, že bychom nic nezískali, než že by skrze jednoho z nás, který by co takového učinil, hned pohané řekli, že jsme glejt zrušili a všichni jiní poutníci zlým by toho užiti mohli, přijdouce k veliké nesnázi pro jednoho. Doložil též, že každý z nás jest v kletbě, kterýž koli na tu pout jel bez povolení otce svatého papeže; ale když přijedeme bohdá do Jerusaléma, že nám ukázáni a dáni zpovědníci, kteříž budou míti moc nás každého od toho rozhřešiti. Konečně napomenul nás, měl-li by proti druhému jaký hněv anebo zlou vůli; ten aby každý druhému odpustil, a to všecko ze srdce dokonale vypustil. Takové kázání pověděl též jiný kněz vlašsky pro Vlachy, též francouzsky to pověděno, a též potom naposledy německy, aby každý poutník tomu vyrozuměti mohl. V tom šli jsme všickni ven, z téhož špitálu před vrata, a tu nás čekali s osly, na něžto vsedavše jeli jsme k sv. Jiří

do Lýdie, jež jest ves, ležící dvě míle vl. od Ramy, někdy ale bylo město. Tu byl někdy čistý kostel ke cti sv. Jiří, vystavený z tesaného kamene, ale již jest zbořen, jeden kůr ještě stojí, a jest u něho v domku malém kněz Řek, kterýž v témž kostele vedle obyčeje řeckého mši sloužívá. V témž kůru jest udělán z tesaného kamene jako oltář, a v něm jest díra, že každý může tam dobře vlézti, a tu jest kámen čtverhranný z bílého mramoru, asi tři čtvrti lokte zdéli a zšíři. I praveno mi, že na tom kameni sv. Jiří klečel, když jsou mu hlavu sťali. Město Lydia, byvši někdy veliké dobyto a zbořeno jest skrze Tita Vespasiana. Potom vsedavše na osly, jeli jsme zase do Ramy. V pondělí (22. č.) dvě hodiny před světlem vikář bosák svrchu psaný sloužil nám mši, a po něm jiní dva bosáci, že ty všecky mše dokonali dobře před sluncem. A to musí proto ráno sloužiti, poněvadž pohané, jakž brzo počíná svítati, hned přijdou, nesouce lecjaké potřeby od jídla, jakož svrchu psáno, a tu tlukou bez přestání, a jakž by jim brzo neotevřeli, i dvéře by jim vysekali. Tu vejdouce do špitálu, vadí se, rují se a křičí při tom, co by se vztekli. Ten den celý tu opět v Ramě zůstali jsme, a to z té příčiny, že pán ten a hejtman z Ramy, kterýž nám měl vedle úřadu svého zjednati osly, nechtěl toho učiniti, až mu patron za jeho práci 63 dukátův vyplatil, pak

jest teprv poslal pro osly, jež jsou nám v samý večer přivedli. I kázali nám hned strojiti se, a my všedše ze špitálu, brali jsme se před bránu městskou na jakýs vršek, a tu jsme teprv vsedati směli. V městě pacholata a ženy pohanky házely na nás kamením, a proto několik poutníkův ranily. Tak jsme potom jeli asi 7 mil vl.; vyšel měsíc, a my se tu pustili v hory veliké, ubírajíce se velmi zlou a kamenitou cestou, ježto nelze horší, a to trvalo na 10 mil vl. K svitu jedouce měli jsme vždy ještě zlou cestu, a tu ještě 8 mil vl. do Jerusaléma se počítalo. Na těch všech horách a vrších neviděli jsme žádného dříví velikého, než chrastiny nízké a v dolech onde i onde dříví olivové, a dříví to, ježto na něm chléb sv. Jana roste. Ode jitra bylo náramně ten den horko, a nevěřím z nás ze všech, co nás tu bylo, by který zpraviti měl přísahou, že jest neustál. Já mohu říci, že co jsem živ se více neunavil; neb sedlo, na němž jsem seděl, bylo vyložené slamou a srstí spolu, že bylo na každé straně půl lokte ztlouští; přes ně pak byl provaz, a na každé straně místo střmenův prkénko na provázku. I ustál jsem se tak, že nemohl jsem s svého mezka slézti, ani nohy zdvihnouti bez pomoci, tak mně bolelo v rozkrocích. V úterý (23. č.) dvě hodiny před polednem přijevše tak všickni k Jerusalému a ssedavše s mezkův a oslův asi dvoje hony od města, šli jsme pěšky a velmi

pracně po vstání do města. Přišedše před ten chrám, kdež boží hrob jest, nalezli jsme jej zavřený, a však ve dveřích díry jsou dobře veliké, že každý tam hleděti mohl. Tu každý spěl některý páteř, pokudž mu se zdálo, a potom všickni šli jsme do špitálu, kterýž pro poutníky udělán jest, aby tu v něm nocleh měli, kdož jinde pro nedostatek hospod míti nemohou. I jest ten špitál čistě udělaný a dobře dlouhý i široký. Bylo pak tu každému z nás ukázáno místo, jednomu vedle druhého, asi dvou loket na šíř, a tu položená rohože pletená z víchoví s vrchu s kobercem, poduškou malou koženou, kdež každý ležeti měl. Ty všecky věci bosáci z kláštera hory Sion poutníkům půjčují, aby měli na čem odpočívati. Tu sedše na zemi jedl každý, což jest měl a s sebou přinesl. Já pak se svou rotou poslali jsme, aby nám někde optali hospodu, kteroužto když nám opatřili u jednoho pohana po levé ruce u brány, kudy se chodí do kláštera na horu Sion, bez odkladu tam jsme se ubírali. Ve středu (24. č.) ráno před úsvitem zbudili nás bosáci, a již před sluncem byli jsme v klášteře na hoře Sion. I ačkoliv se jmenuje hora Sion, však přece, vyjda z města málo výš po několika stupních kamenných, jdeš rovně až k samému klášteru, kterýžto není veliký počítaje jedno na 28 mnichův bosákův. Cesta velmi kamenitá vede k němu asi troje hony od města. Tu byli

jsme u mše, a jakž brzo kněz Tělo Boží zdvihl povolali nás všechny, abychom nemeškali a šli ohledávat míst svatých. I vstoupiv quardian bosák, na stupně před klášterem, ukazoval nám ta některá místa, dávaje spolu výklad latinsky a vlašsky, jiní pak mniši francouzsky a německy. Napřed nám ukázáno místo asi na půl honův vzdáli, kdež panna Maria 14 let po vstoupení Kristově na nebe dům svůj a obydlí měla, a kde také umřela. Na znamení toho leží tam kámen veliký tesaný. Dvanácte kročejů dále jest místo, kdež sv. Jan před Matkou Boží mši sloužíval. Jiné tu jest místo, jež nám také okázali, kde sv. Matěj od apoštolův na místo Jidáše byl zvolen. Později na tom místě, kdež stával dům Matky Boží, dala sv. Helena za svého věku čistý klášter ke cti panně Marii udělati, ale pohané jej zbořili ze základů. Asi deset kročejů ode zdí kláštera proti městu jest kámen veliký, na němž pán Kristus stával káže učedníkům svým. Nedaleko odtud druhý veliký jest kámen, na němž panna Maria sedíc poslouchala kázání syna svého. Opět odtud asi půl honův proti městu jest místo, kdež pán Kristus apoštoly rozeslal, aby kázali čtení po všem světě, jakož o tom psáno v zákoně. Když jsme dále šli proti východu slunce na půl druhých honův, ukázali nám to místo, kdež po smrti panny Marie nesouce apoštolé její svaté tělo k hrobu přepadeni byli od židův, kteříž to přiběhše,

chtěli máry s tělem převrátiti, ale nemohli; neboť který se z nich mar chytil a dotekl, hned ochrnul. Jdouce něco k západu velmi zlou, kamenitou a příkrou cestou, viděli jsme to pole hrnčířské, kteréž koupeno za těch 30 stříbrných, za něž Kristus prodán byl. Pole to leží při stráni, jest velmi kamenité a má dobrých 16 kročejů zdéli, tolikéž zšíři. Dále půl honův v též stráni jest díra, kde někteří apoštolé po jetí mistra svého se byli schovali, židův se bojíce. Odtud davše se opět k východu, přišli jsme do údolí Silve. Tu roste dřevo veliké odděláno a obezděno jsouc vůkol kamením do pasu zvýši, na památku, že zde sv. Isaiáše pilou dřevěnou napoly přetřeli. V témž dolu uprostřed mezi městem a klášterem jest studnice, mající veliký pramen, jenž z ní plyne a slove latině, „Silve natatoria“ česky „Koupadlo Silve“. Viděli jsme, an pohanky tu praly šatstvo své. Tu kázal Pán Kristus slepému od přirození, aby se skoupal, což když učinil, prozřel jest. Od koupadla toho šli jsme málo k vrchu, kdež ve skále nalézá se čistá studnice, k níž vede dolů 18 stupňův, a zde prý Panna Maria prala plenky majíc syna svého v chrámu obětovati. Odtud šli jsme v pravo přes důl k hoře Olivetské, kdež nám ukazovali díru ve skále, kdež se byl schoval sv. Jakub menší pro strach židovský, a blízko při tom jest hrob Absolonův, okrouhlý jako vížka a jakby z jednoho kamene udělaný.

XI.

Téhož dne (24. července), šli jsme k hoře olivetské, velmi zlou a kamenitou cestou, i byla nám s obou stran až na vrch zeď ze suchého kamene zdělaná. Tu na poly té cesty jest kámen, kde matka Boží, po vstoupení Páně na nebe, každý den chodíc tato místa navštěvovat obyčejně odpočívala jest. — Dále k svrchu jest skalka, kdež Pán náš učedníky své páteří učil. Jdouce opět dále přelezli jsme přes tu zídku u cesty a navštívili jsme kostel zbořený a neveliký, založený ke cti sv. Marku. Málo výš jdouce přišli jsme na vrch hory olivetské, a tu po pravé ruce vedle cesty byl nám malý kostelík sv. Pelagie, kteráž byvši veliká hříšnice, potom se kála hříchův svých tu v jeskyni, již jsem také v témž kostele ohledal. Drží jej nyní pohané ke svým modlitbám, a když jich tu mnoho bývá, tehdy neradi pouštějí do něho křesťanův. Podále přišli jsme opět k jinému kostelu, jenž sv. Helena dala vystavěti všecek z tesaného kamene, ale již téměř všecky sklepy svrchu se obořily. Tu před kostelem sedělo několik pohanův mamelukův, vyslaných od Abrahima písaře, kteří nás tam malými dveřci uvedli. Málo kročejův na pravo jest kaplička okrouhlá, osmihranná, zvíci vůkol mých 18 sáhův udělaná pěkně z tesaného kamene, a tak i zklenutá, nemající žádného okna, než

dvéře malé, kudyž se tam chodí, a kudy i něco světla tam jde, když jsou otevřeny. Ač tu i několik lamp hoří, měl přece každý z nás poutníkův svou svíci, že jsme všecko dobře viděti mohli. V prostředku této kapličky jest místo, kdež pán Kristus u přítomnosti svých apoštolův na nebe vstoupil, a leží tu kámen z bílého mramoru, snad loket zdéli a zšíři, v němž vytesána jest i šlápěje pravé nohy. Kostel a kapli tuto drží v své moci jedni zlí křesťané, jimž říkají Origiani. Jdouce dále proti východu slunce, přišli jsme k rohu zdi zdělané okolo jedné vinnice, kdež jak se praví, ukázav se anděl Marii Panně, dal prý jí ratolest olivovou a zvěstoval jí hodinu času smrti její. Asi dvoje hony odtud ukázali nám dům veliký, čtverhranný, kamž ale pohané žádného křesťana nepouštějí, a slove Galilea; jest ale rozdílná od oné ve svatém čtení zmíněné, jež jest tři neb čtyři dni pouti od Jerusaléma. Dále jdouce dolů na levo proti městu asi hony viděli jsme na skalku, na níž sedě Pán plakal nad Jerusalémem a oznámil učedníkům zkažení a zboření téhož města. Podále jest i jiná skalka, při níž spali apoštolé tři, když pán Ježíš se modlil před smrtí svou, a deset kročejů odtud ukazují místo na rohu zídky, kdež Petr Malchovi ucho uťal, jakož i něco dále to místo, kdež Kristus jat a svázán byl od židův. Potom tou svrchu psanou cestou přišli jsme na příční cestu,

kteráž vede přes důl Jozafat pod město. Údolí Jozafat leží rovně mezi Jerusalémem a horou olivetskou, a jest místy velmi úzké. Přicházejíce k městu, viděli jsme nad sebou bránu, jíž říkají zlatá, kterouž Ježíš v květnou neděli jel do Jerusaléma; nyní však jest zavřena. Mniši nám pravili, že každý, kdož na tu bránu pohledí, jakési odpustky obdrží. Dále jdouce navštívili jsme kapli Matky Boží. Jest do země jíti 38 stupňův kamenných až ke dveřím, dále pak ode dveří 16 stupňův. Tu jsou hrobové sv. Anny, sv. Joachyma a Matky Boží. Kaple ta jest malá a tmavá, bez oken, že jsme světlo s sebou míti museli. Po levé ruce u kaple jest studnice, a velmi dobrá voda z ní píti. Vyšedše odtud přišli jsme k můstku, jenž vede přes potok Cedron; tehdáž byl za mne vyschlý, a jakž mi praveno, neteče tudy žádná voda, leč dešť s přívalem spadne. Tyto všecky věci ohledavše, vstoupili jsme opět do města branou sv. Štěpána, proto tak nazvanou, že tudy byl vyveden na své ukamenování, jakož nám za branou dříve i místo to ukazovali. Tu nejprve viděli jsme kostel matky Boží, jejž sv. Helena dala vystavěti na tom místě, kde byl dům Joachimův. v němž se Maria narodila. Nyní kostel ten pohané mají a modlí se v něm dle svého obyčeje, nepouštějíce tam žádného křesťana. Touž ulicí jdouce, přišli jsme k domu Pilátovu, jenž leží na rohu, ale tehdáž byl zavřen, že jsme

tam nemohli. Na pravo jde jiná ulice k vrchu, kudy se přijde k domu, v němž Herodes bydlil. Viděl jsem stavení to dobře, ale nebyl jsem v něm; neboť v něm nyní pán Jerusalémský, hejtman žoldánův. Přes ulici tu jest také zdělán sklep, zděný jako pavláčka, a tu jsou dva kameny vezděny z bílého mramoru místo obradla, každý lokte delší a širší, ježto mohou se dobře viděti. Praví se, že na jednom stál Kristus a na druhém Pilát, jej odsuzuje. Jiný něco výše kostelík jest vystavěn na památku, že na tom vršku matka Boží stála, když syna jejího na smrt vedli. Dále ukázáno nám místo, kde Šimon Cyrenejský pomohl Kristu kříž nésti, i dům sv. Veroniky, před nímž utřev Pán tváři svou, a vtisknuv ji do roucha zase podal, kteréž jsa v Římě jsem viděl. Druzí praví také, že by to pravé roucho bylo, jež jest na Karlšteyně, a že tam se dostalo působením krále Karla slavné paměti, kterýž vypůjčiv si v Římě od papeže pravé roucho, dal sobě dle toho namalovati jiné, a potom že to pravé schoval, ono pak malované, nad míru podobné prvnímu, že papeži vrátil. Viděl jsem i toto na Karlšteyně a Bůh milý ví nejlépe, které pravé jest. Dále jsme přišli před dům, v němž sv. Máři Magdaléna bydlela, a jiný dům jsme též viděli, přezděný přes ulici, že jsme pod ním předce šli, jenž byl toho bohatce, ježto nechtěl dáti Lazarovi z drobtův se stolu svého. Pak jsme se dostali

i ke sklepům, pod nimiž jsou i kuchyně obecné, ježto v nich najdeš všech potřeb k jídlu, kdož co chce, a mimo to i jiné krámské věci a ovoce. Též apotéky pod těmi sklepy se nalézají. Asi dvě hodiny před večerem vrátili jsme se do své hospody, načež patron náš poslal k nám, abychom se strojili jíti do chrámu božího hrobu. I šli jsme, připravivše se. Před chrámem na prostranném placu stálo mnoho pohanův, žen i mužův, i také někteří bludní křesťané, jež s námi se u víře nesrovnávají, o nichžto později něco povím. U dveří chrámových seděl onen Abrahim písař s několika mameluky a po levé ruce náš patron, i pouštěje nás do chrámu, četli jsou každého jménem. Když jsme tam vešli, a nejposléze i patron, zamkli dvéře za námi. Tu potom šli jsme všichni za bosáky a kněžími rozličných zákonův, kteří z těchto okolních zemí, s námi tam na pout připluli, přímo před kapličku, v které hrob boží jest, modlíce se a zpívajíce s mnichy Salve regina. Odtud šli jsme do kaple matky Boží, a jest po pěti stupních kamenných do ní vstoupiti. Mimo hlavní oltář uprostřed jsou zde ještě dva menší po stranách. Tu dozpívavše, poslouchali jsme čisté a nábožné kázání, jež bosák jeden latině učinil. Na to nám ukazovali památnosti této kaple, předně kus kříže na menším levém oltáři, jenž jest ve stříbře okovaný a pozlacený. Jest před ním mřížka struněná, ale

můž skrze ni dobře viděti. Na pravé straně velikého oltáře jest ve zdi díra čtverhranná jako okno, a tu za mříží dřevěnou ne hustou stojí kus toho sloupu, u kteréhož Pán Kristus byl bičován. I mohli jsme tam svobodně rukou sáhnouti a jeho se dotknouti. Sloup týž jest narudlý z takového mramoru, jako i zde v Čechách bývá: tuším, že jest asi pět čtvrtí lokte zvýši a půl druhého lokte na tloušť vůkol. Pravili nám, když sv. Helena, doptavši se všech tří křížů a nalezši je uprostřed této kaple, ráda byla by zvěděla, který jest Kristův a který lotrův, tu že přihodilo se, že tudy nesli k hrobu mrtvé tělo, jež tato svatá kázala pokládati na ty kříže. Když položeno jest na kříž Kristův, hned ten mrtvý oživl a vstal, čímž pravý kříž byl poznán. Odtud šli jsme všichni v procesí k jiné kapličce, jíž říkají žalář Kristův. Zde jest díra ve skále, a oltář pod ním jest místo to, kde pán Kristus seděl svázaný před svým ukřižováním. Potom navštívili jsme i jiné kaple: jednu, kde židé losovali a hráli o sukni Kristovu; druhou tak nazvanou kapli sv. Heleny, v níž za svého živobytí mše slýchávala; třetí, v níž pod oltářem za mříží kámen okrouhlý se nalézá, na němž Kristus seděl, když posmíván byl a korunován; čtvrtou, do níž se jde po 16 stupních nahoru, a zde jest hora Kalvarie. Tu nám učinil opět bosák kázání obšírné, vychvaluje toto místo jako mezi všemi nejsvě-

tější, a připomínaje nám horlivě smrt spasitele našeho, a co při tom dělo se, vše pěknou řečí, že z nás málo jich bylo, by neplakali. Týž bosák potom i vlašsky vše to opětoval, a jiní dva kněží, jeden franzouzsky a druhý německy. Ale ten po německu všelijak to pletl a daleko chyboval, že toho tak všecko nepravil, jako onen v latině. Na téže Hoře Kalvarii leží kámen z bílého mramoru na tom místě, kde stál kříž Kristův, a tak s obou stran také díry v zemi znamenány jsou kamennými okrouhlými sloupci, v nichž stály kříže obou lotrů. Mezi místem kříže Kristova a toho zlého lotra jest rozpuklina ve skále, jdoucí hluboko do země, že by v ní člověk dobře ležeti mohl. Toto místo svaté před několika lety drželi bosáci, ale již skrze dary a přímluvu krále georgianského jim odňato jest a dáno té rotě georgianské, že jim nyní vládnou. Odtud sešedše zase dolů, od stupňů schodových asi 17 kročejů přišli jsme k místu tomu, kdež pán Kristus byv s kříže sňat matce své v lůno jest položen. Místo to jest se zemí zarovnáno, není na něm ani okolo žádného oltáře, než vydlážděno jest mramorovými kusy, jako pěst zvíci a drží je Jakobité, rota zlých křesťanův. Dále šli jsme ku kapličce Božího hrobu, jež jest odtud 30 kročejův, a když nám ji potom otevřeli, chodili jsme do ní po dvou, po třech najednou. A tu každý z nás spěl tam, některý páteř, šli jsme ven, a jiní tam. Kaplička

ta jest okrouhlá, vůkol mých 20 sáhův, a všecka bílým hladkým mramorem všude obdělána a zklenutá, nemajíc žádného okna. Když se do ní vchází, přední dvéře jsou větší a širší, jako sic u komor bývají, dřevěné a hrubým stukverkem vykládané; za nimi jest sklípek málo prostranný, že nejvýš 12 osob v něm státi může, a tu leží kámen čtverhranný, na půl lokte ztlouští, na němž anděl seděl, když Marie ke hrobu jest přišla. Potom jsou druhé dvéře, asi dvou loket zvýši a sedm čtvrtí lokte na šíř, jimiž sehna se dále jíti můžeš, do druhé kapličky ještě menší, že jedva tu státi možno 6ti lidem. Hned po pravé ruce vedle těch dveří jest oltář z bílého mramoru hladce pulerovaný, pod nímž teprv nalézá se pravý hrob Boží. Nad oltářem (leží) hoří 11 lamp. Jindy i tento pravý hrob Boží poutníkům okazovali; leč tito berouce s sebou nože a dýky, ulamovali sobě kusy veliké, co se každému zdálo; proto takové ukazování potom přestalo, sic by Boží hrob již dávno byli roznesli, že by tu nic nezůstalo. Kdož tedy hrob ten chce viděti, musí k tomu zvláštní dovolení míti od kvardiana z hory Sion, kterýž tím vládna, má klíče od toho, v čemž ale zřídka jen a málokterým hostům se propůjčuje. Bosák, který nás vodil, pravil mi, že před 5 lety byl uvnitř s kvardiánem, a takto mi svaté to místo vypsal, poukázav na kámen, přikrývající vchod, jímž se po několika

stupních tam sstupuje: Nejprve jest mříže železná, která se zamyká, a teprv za ní jest hrob tesaný v měkké skále, jako jest opuka, zšíři asi půl druhého lokte, a dlouhý jako ten oltář navrch, totiž půl třetího lokte a málo více. Tak ohledavše tato místa, spali jsme jedni, a druzí se toulali a ohledávali chrám uvnitř, i také místa těch rot zlých křesťanův, dívajíce se jim a poslouchajíce, kterým obyčejem a řádem modlitby své vedou. Když bylo o půlnoci, hned počali poutníci bosáci a jiní kněži mše sloužiti jeden po druhém na rozličných těch oltářích a také někde stoly přistavili a připravili. Sv. Helena často psaná všecka místa, o kterýchž tu praveno, jedním tím chrámem obdělati dala, že všecka jako v jedné jsou ohradě, a týž chrám jest všecek z tesaného kamene a sklenut. Po pravé ruce dveří jest věž dobře vysoká, čtverhranná, též z tesaného kamene, a krov svrchu na ní všecek sklenut. V chrámu samém jsou mramorové sloupy, vysoké, tlusté a pulerované, na nichž všecko to stavení jest zpodpíráno. Rovně nad kapličkou hrobu Božího jest ve sklepení chrámu díra veliká, okrouhlá, asi 4 sáhův, kudy světlo do chrámu jde, neb sic oken nemá žádných. Místa svatá zde jsou na 7 rot rozličných křesťanův, mimo bosáky s hory Sion, rozdělena, jak o tom níže se ještě zmíním.

XII.

Ve čtvrtek (23. července) dvě hodiny na den přijda Abrahim písař, odemknul chrám a nás vypustil. I šli každý z nás poutníkův do své hospody, kdež jsme odpočinuli až do nešporní chvíle, a tu potom vzkázal nám patron náš, abychme se strojili do kláštera hory sionské, že odtud půjdem do Betléma, kterýž leží od Jerusaléma pět mil vlašských proti západu. Jeli jsme na oslech velmi kamenitou cestou, a na půl cestě ukazovali nám bosáci to místo, kdež se zastavila ta hvězda (!) ukazující cestu svatým třem králům. Dále po levé ruce viděli jsme též vršek, kde se narodil a sídlo měl prorok Eliáš, a též po pravé ruce ukazovali nám to místo, na němž vzav anděl Abakuka nesl jej do Babylona, i kde stával dům patriarchy Jakoba, z něhož na vršku jsou některé zdi zbořené, i hrob Rachele vedle samé cesty, jenž jest okrouhlý jako vížka, a svrchu přikryt kamenem na podobu poloviční koule. Asi hodinu před večerem přijeli jsme do Betléma a ssedavše před chrámem s oslův, šli jsme tam, ježto pohané průvodčí seděli u dveří kostelních, a čtouce opět jednoho po druhém tam nás vpouštěli malými dveřci, že se z nás každý, jda tam sehnouti musel, a tu nás potom zamkli. Kostel a klášter ten vystavený ke cti panně Marii od sv. Heleny, je velmi čistý, že jsem na té vší cestě od Benátek

pěknějšího nikdež neviděl. Bosáků tu při něm vždy 8. Jest pak týž klášter zdéli mých 77 kročejů a 38 zšíři a není zklenut jedno nad oltářem velikým, vedle něhož dva jiné oltáře s každé strany se nalézají. Kostel má 50 sloupův mramorových, zvýši nejméně 15 loket a ztloušti vůkol na mé půl deváté pídi, jež stojí čtyřmi řadami, z každé strany dvěma a dlážděn jest všecek bílým mramorem hladce puleřovaným, že se jako zrcadlo leskne. Kusy dlažebního mramoru jsou tři i čtyři lokte zšíři a tolikéž zdéli. V kůru okolo všech tří oltářů jsou stěny všecky takovýmž mramorem vykládané a čistě spojené. Potom v poluhodiny po našem tam vjití vyšli bosáci z ochozu v processí a šli s korouhvemi před námi, vedouce nás ke dveřům a schodem dolův 16 stupňův do sklepa, v němž jediné okno. Kročejův 18 ode schodů na pravo jest jeskyně vytesaná, a v ní hrob sv. Jeronýma z bílého mramoru udělaný. Tu týž svatý za svého života mnoho let maje prý tu své obydlí, vykládal zákon starý i nový do řeči latinské. Něco málo kročejův odtud po levé ruce jest i jiná malá jeskyně a v ní hrob sv. Eusebia, učednika Jeronýmova. Leč tito svatí mnohá léta po svém úmrtí tu leževše, již do Říma jsou přeneseni. Vyšedše pak odtud a stoupivše opět do kostela, sešli jsme pod kůrem kostelním po 15 stupních do jiné kaple, kdež stojí oltář na místě tom, na němž pán Kristus

se narodil, a dále 5 stupňův doleji jest jeskyně ve skále vytesaná, a tu stály jsou ony jesličky, kteréžto místo znamenáno jest bílým hladkým mramorem. To a mnohé jiné ohledavše, šli jsme z kostela do ochozu, a tu jsme jedli, co jsme kdo měli. U večer samý kvardián kláštera, již prve se mnou seznámiv se v Jerusalémě, přišed ke mně pověděl, že chce o půl noci přijíti, mne vzbuditi, a něco zvláštního mi ukázati, jakož tak potom učinil, a zbudiv mne, vedl samého čtvrtého dobře hluboko schodem jakýms dolův. Tu mi ukázal pohřeb těch nevinných děťátek, jež Herodes dal usmrtiti. Potom přede dnem byli jsme v kostele na mších. V pátek (26. č.) ráno tloukli jsou pohané na dvéře kostelní, dávajíce znamení, abychme se strojili, a vyšedše vsedli na osly, a provázeni jsouce od kvardiána z Betléma, jeli jsme in montana Judeae. Na cestě mi pravil bosák jeden z kláštera betlémského, že některý žoldán, předek tohoto, třikráte poslal dělníky do Betléma, aby týž klášter obořili, chtěje sobě těmi sloupy a jiným čistým kamením něco jiného vystavěti. A však přišedše tam dělníci, a chtíce bořiti ochrnuli všickni, že žádný rukou hnouti nemohl, a tak od té doby žádný žoldán se o to nepokusil, by to chtěl bořiti. Také mi týž bosák pravil za jisto, že jednou též dělníky had veliký rozehnal, vyřítiv se na ně z cisterny, kteráž jest blíže toho místa, kdež jsou se svatí tři králové k oběti

strojili. Na cestě nám ukazovali místo, kdež andělé pastýřům zvěstovali narození Páně, a potom uchýlivše se s cesty, asi čtveři neb patery hony, přišli jsme ke dvěma kaplím, na vršku stojícím, kteréž dala sv. Helena vystavěti, neb zde byl dům Zachariáše, otce sv. Jana Křtitele. Obě tyto kaple jsou však obořené a bez střechy. Opět přišli jsme k jinému kostelu, též zbořenému, že jenom kůr a některý sklep stojí, jenž zdělán byl ke cti sv. Jana, ale pohané mají v něm nyní obydlí svá, a chovají v nich oslův, telat a krav; buď Bohu žel! nač jest tomu božímu domu přišlo. Odtud jeli jsme vše k vrchu dlouho a zlou cestou, ježto horší býti nemůž, ke kostelu sv. Kříže, jenž leží při stráni. Na témž místě, jak praví, rostlo dřevo to, z něhož kříž udělán, na němž Pán byl ukřižován. Ohledavše vše, což památného v tomto kostele, obrátili jsme se opět k Jerusalému, majíce před sebou ještě asi vlašskou míli. Vrátivše se potom o poledni do města, byl na hospodě celý náš oběd polévka z oukropu s olejem, chléb a víno v hroznech. Pod večer byli jsme opět ve chrámě božího hrobu, a tu jsme všecka ta svatá místa, jako prve navštěvovali. Před samou tou kapličkou hrobu božího zlí křesťané někteří, jimž říkají latině christiani de cinctura, prodávali šamlaty, tkaniny, drahé kamení, páteře a perly. O půl noci bratr jeden zákona bosáckého, člověk osmdesáti let v stáří, jenž

tu na hoře Sion přes padesáte let přebýval, pasoval poutniky na rytířství, kdož chtěl rytířem hrobu božího býti. Po těch věcech šli jsme také od kaple do kůru, a tu nám ukázali bosáci kámen, v němž v prostředku jest díra, pravíce, že tu jest prostředek světa, což dle mého rozumu může dobře býti i také nebýti. Já však uloživ se na tento prostředek světa, spal jsem na něm asi dvě hodiny, než počali mniši mše sloužiti. V sobotu (27. č.) dvě hodiny na den pustili nás z chrámu, i šli jsme každý do své hospody, a tu ten den zůstali, až v samý večer poslal k nám patron, abychom si ráno přivstali do kláštera na horu Sion, a že ten den u bosákův jísti budeme. V neděli 28. Č. dobře před sluncem šli jsme do kláštera svrchu psaného, a když bylo po mších ukazovali nám svatá místa v kostele, napřed veliký oltář, že na tom místě Kristus s učedníky svými v zelený čtvrtek večeřel, pak to místo, kde velikonoční beránek pečen byl, a jiné, kde Pán učedníkům nohy umýval. Na to šli jsme do kaple seslání Ducha svatého, ale již jest zbořena, a tak i jiná památná místa tu jsme ohledali. Když jsme pak přišli do konventu, kde obydlí bosáci mají, posadili nás všecky za dlouhý stůl, a mniši nám sloužili jídlem a pitím, nosíce nám. Po obědě na žádost mou poslal s námi kvardián betlémský jednoho bratra, aby nám okázal ještě jiná místa, na kterýchž

jsme ještě nebyli. Vedl nás nejprve, asi na
půl druhých honův od kláštera do domu Kai-
fášova malými dveřci, a tu viděli jsme všecka
ta místa do jednoho, jak ze svatého čtení
známa jsou, a též kámen ten, jímž hrob Páně
byl přivalen, jenž jest delší mého sáhu a
dva lokte zšíři, ale jest vůkol mnoho od
něho uraženo. Odtud vyšedše as půl dru-
hých honův proti Jerusalému, přišli jsme ke
kostelíku, jenž vystaven jest na tom místě,
kde stával dům Annáše biskupa. Tu na blíz-
ku roste oliva, o níž nám bosák za jisto pra-
vil, že již za časů Kristových tu byla, a že
nemá zahynouti až do skonání světa. Dobře
máš, milý ty bosáku! — Týž kostelík maji
ve své moci Suriani. Týž den před večerem
někteří z nás poutníkův, sebravše se, šli jsme
ohledat dův Pilátův. Nedaleko vrat po pravé
ruce jest pokoj čtverhranný, zbořený svrchu
kde Pán Ježíš stál před Pilátem. Za vpu-
štění pak do toho domu musel každý z ná-
dáti hospodáři benátský peníz, marketa ře-
čený. Tehdáž jsme se také zastavili před ko-
stelíkem, vystaveným na tom místě, kde panna
Maria se narodila, a hleděli jsme dírami skrze
dvéře do něho; neb pohané tam nepouštějí
žádného křesťana, než sami říkají modlitby
v něm. U večer požádali jsme patrona, aby
nám zjednal osly, jež by nás čekali na hoře
Sion. V pondělí (29. července) šli jsme, kdy
byl den, do kláštera hory Sion, a téhož dne

navštěvovali jsme v průvodu dvou bosáků mnohá pamětihodná místa, která jsme byli před tím viděli, i která jsme ještě neviděli. Tak jeli jsme cestou dolů pod město Jerusalém, an nám bylo po levé ruce, dostali jsme se ke zdi z tesaného kamene dobře vysoké, za nížto viděti chrám olovem přikrytý, do něhož Maria ve svém dětinství od rodičův dána byla, a tu 14 let své obydlí měla. Dále za touž zdí jest i Šalamounův chrám, ale nemůže se odtud viděti, než s hůry olivetské uzříš je obadva. Žádný však žid ani křesťan nesmí do nich vstoupiti: pakli by všetečně toho učinil, hrdlo své ztratí, aneb víry zapříti musí. Tento však chrám není Šalamounem zdělaný, ale jest již třetí neb čtvrtý po něm, a nazývá se tak, že na tom místě stojí, kde první pravdivý stával. Dali jsme se potom přes důl Jozafat, mimo hrob Absolonův a horu olivetskou k Bethanii. Na cestě viděl jsem starou zeď, kdež byl dům Jidáše Iškariotského, a také dřevo, na němž se byl oběsil. Bethania, kde bylo sídlo Šimona i malomocného (a jsou ještě zdi zbořené) leží dvě vlašské míle od Jerusaléma. Tu sesednouce s oslův, šli jsme pěšky stezkou dolů do vsi, kteráž jest asi hony od těch zdí, a když jsme přešli dvůr jednoho sedláka pohana, vstoupili jsme do kaple, společné křesťanům i pohanům, v níž nalézá se hrob sv. Lazara, udělaný z bílého hladkého mramoru. Viděl jsem tu

též onu jeskyni, ve které sv. Máří Magdaléna 7 let po vstoupení Páně ve dne i v noci byla, kajíc se ustavičně svých hříchův. Výše pak na kopci asi patery neb šestery hony odtud jsou zbořené zdi, a tu bývalo sídlo též svaté hříšnice, prve nežli svět opustila. Půl druhých honův odtud proti východu slunce bydlela sestra její Marta, kdež Ježíš často s učedníky býval. Na cestě k Jerusalému přijeli jsme opět k zbořeným zdem, a tu stávala Betfage známá ze čtení svatého. Dále jedouce přes horu Olivetskou navštívili jsme skoro všecka ta místa, o nichžto již výše psáno, a také kostelík sv. Pelagie, do něhož nás prve pustiti nechtěli; nyní však peníze vzavše to učinili. Kostelík ten jest neveliký a malý. Sejda po 11 stupních a jda rovně, přijdeš k té jeskyni, kdež na pravé straně hrob jest sv. Pelagie; ale neleží v něm, a kam by přenesena byla, toho jsem se vyptati nemohl. Jiná tu jest jeskyně ve skále vytesaná, kdež tato svatá 12 let dnem i nocí trávila kajíc se hříchů svých. Kostelík ten sami pohané v své moci mají. Tak toho dne ohlédnuvše se ještě jednou a naposledy na oltáře olivetské odebrali jsme se do Jerusaléma a do naší hospody.

XIII.

V úterý (30. července). Ráno byli jsme u mše na hoře Sion, potom ohledávali jsme ještě některá svatá místa tu na blízku. Vracejíce se k hospodě naší cestou asi dvoje hony od kláštera, zastavili jsme se v kostele sv. Jakuba, jenž stojí na témž místě, kde týž svatý sťat byl. — Ten den po nešporech poslal patron, abychom se strojili do chrámu Božího hrobu, kdež jsme tu poslední noc ztrávili na modlitbách, navštěvujíce s processí všecka ta svatá místa, jakož napřed o nich psáno. Město Jerusalém i všecku zemi okolní drží žoldán egyptský; byloť někdy veliké město, ale nyní jest mnoho zbořeno a pusto, přece však vedle zdání mého jest ještě tak veliké v ohradě své, kromě předměstí jako dvě Žatči. Leží na stráni u velikých a kamenitých horách, však není nic k pevnosti uděláno, a bylo by lehké dobytí křesťanům, by chtěli, ale dobudouce, pokud můj rozum stačuje, těžce by je obdržeti mohli proti žoldánovi; neboť ležíc několik mil podál od moře těžce je spížovati, a v čas obležení neměli by se kam utéci křesťané. Okolo města v týchž horách drahně jest dříví olivového, z něhož dřevěný olej se dobývá. Také drahně vinic tu nalézá se, a jedl jsem výborné sladké víno v hroznech tu jsa. V témž městě mají dosti masa volového i skopového, a také velbloudy tepou a jedí. Slepic a kuřat

tu dosti. Však není v něm lacino, zvláště chléb draze se kupuje neb všecko obilí z okolních dobrých krajův na velbloudech a oslech nésti musí, vozův nemajíce, a byť i měli, málo by jim pro zlé cesty prospěti mohly. Sluší také věděti, že v témž chrámu hrobu Božího obývají osmery křesťané, ježto se tak jmenují, ale nejsou praví křesťané, krom bosáků; neb těch ostatních každá rota některé bludné kusy drží proti obecné víře: Jsou zejména tito: První mají naši víru obecní, druzí jsou Řekové, třetí Georgiáni, čtvrtí Jakobité, pátí Suriáni, šestí Indiáni, sedmí Armíni a osmí Maronité. 1. Víra římská: Též víry jsou v chrámě bosáci ježto vždycky ve dne i v noci dva tam obydlí svá mají, kdež jedí i léhají hned vedle kaple Matky Boží. Jest taková zřízenost u nich, že quardián kláštera Sionského je opatřuje jídlem a pitím, ponechávaje tam těch dvou na některý čas, než by zase s jinými se střídali, což pokaždé věděti dává úředníku žoldánovu, kterýž tyto tam vpustiv, ony vypustiv, hned zase chrám zamkne. Tak zpraven jsem od samého kvardiána, jest prý žoldán na bosáky velmi laskav a nedopustí jim zlého činiti. Tak též i správce nejznamenitější žoldánův nad nimi velmi tůze drží a nedá jim v ničem ublížiti. Řečeno mi, že jednou přišed do kláštera hejtman jeden žoldánův, pobral bosákům jídlo, což byli sobě navařili: ale když pán ten, kterému jsou poručeni, při-

jel do Jerusaléma, a oni mu ty věci žalovali, že jest člověka toho napřed upral kyjem, a hned z toho hejtmanství sadil. Král žoldán ve své zemi nemá žádných jiných zákonův mnichy, než bosáky, a ti tu mají několik klášterův, totiž v Jerusalémě, v Betlémě a pod horou Sinai, a nedávají žoldánovi žádné dani ani od svých klášterův, ani od těch míst, kteréž v chrámě drží, ježto jiné ty roty daně dávati musí, pokud se smluví s úředníky žoldánovými. Bosáci v chrámě mají tato místa: kapličku hrobu božího, kapli matky boží, jeden oltář na hoře Kalvárii, kdež nikdo jiný kromě nich mše sloužiti nesmí, a oltář sv. Kříže. Pálí všeho lamp jedenácte.

2. Víra řecká. Řekové ve mnohých kusech u víře s námi se nesrovnávají. Napřed drží, že duch sv. pochází toliko od Otce, a ne od Syna; pak věří, že kněz nemůž těla božího posvětiti v oplatku, než toliko v chlebě kvašeném, jakéhož i Kristus užíval, rozdávaje učedníkům svým. Také nevěří, by čí duše hned po smrti šla buď do nebe, neb do pekla, než mají za to, že jest v jednom místě, kde žádné radosti ani žalosti nemá, ani jaké muky trpí, leč teprv po soudném dni, kdo dobře činil, že bude přisouzen do nebe, a kdo zle ten do pekla. V sobotu jídají maso vedle obyčeje svého. Kněží jich mají ženy, a kterému žena umře, tehdy jiné pojíti nemůž. Mše slouží v ornátech jako naši, ale posvěcený kvašený

chléb nepozdvihují. Pleši nemají, než brady dlouhé. Na oltářích jich všudy obecně matka boží s děťátkem i také sic jiní svatí vmalováni se nalézají. Děti své křtí též jako my. Otci svatému, papeži, nechtí poddáni a poslušni býti, pravíce, že on i my všichni, jenž jeho posloucháme v kletbě jsme, proto že nedržíme též jako oni, ježto oni prý pravou víru mají. Také mezi sebou mají patriarchy, arcibiskupy a biskupy, kteří též mohou ženy míti, týmž obyčejem jako jich kněži. Ve svých kostelích neb na svých oltářích neradi dopouštějí kněžím našim sloužiti mše, pravíce, že jsou v kletbě i s námi. Drží tato svatá místa: V chrámě kůr a veliký oltář, kapli žaláře Páně, horu Kalvarii společně, u sv. Heleny a t. d. a pálí tu 9 lamp.

3. Víra georgianská: Tito srovnávají se u víře větší díl s Řeky, slouží mši v řeckých kostelích, a na jich oltářích, a podobně opak Řekové činí. Bývalo tu sic ještě jedna rota, jimž říkají Nestoriani, mající v chrámě též některá místa; ale těch již není tu obyčejno, než zdali jsou místa Georgiánův, a přicházejíce časem, musí za to, že pohané do chrámu je pustí, peníze dávati, též jako křesťané. Týmž Georgiánům jsou vlastní tato svatá místa: Hora Kalvarie společná, místo kde kříž nalezen, kaple pod Kalvarií, a jsou v ní hrobové, kde pochováni jsou někteří králové a knížata křesťanská, ježto tu v Jerusalémě ze

mřeli, dokudž křesťané Boží hrob a svatou zemí v své moci drželi. Na těchto i jiných svatých místech páli 13 lamp.

4. Víra jakobitská. Ti mají víru zmatečnou, že díl drží jako křesťané, a díl jako židé, křtíce se jako my u vodě a po křtu obřezují se jako židé, a mimo to světí neděli i sobotu. Také po židovsku žádného masa svinského nejedí. Ostatně mají mezi sebou biskupy, ježto jim kněží světí, na oltářích viděti obrazy matky boží s děťátkem, a kněží slouží v ornátech jako naši, leč tělo boží posvěcují v kvašeném chlebě jako Řekové a Georgiani. Drží to místo, kde pán Kristus s kříže sňat byl, a vzláštní kapli mají přizděnou k té, kdež hrob boží jest. Tu vedle obyčeje svého zpívají a se modlí, i také obydlí tu mají.

5. Víra surianská. Vírou svou srovnávají se ve mnohých kusech s Jakobity, ale sami mezi sebou mají biskupy, ježto jim kněží světí. Drží kapli sv. Heleny, a mají sic ve hlavním chrámě po levé ruce mezi sloupy mramorovými rovně proti Jakobitům kapli, v níž obývají a mše slouží vedle obyčeje svého.

6. Víra indiánská. Ti podobně větší díl s Jakobity a Suriany se srovnávají, dávají sobě krom toho horkým železem po křtu páliti znamení na tváři. Svých biskupův nemají, než biskupi Surianů a Jakobitů světí jim kněží. Mají tu dvě kaple ve svém držení a páli 4 lampy.

7. Víra arminská: Armínové v některých kusech srovnávají se zcela s naší vírou, jako na př. ve křtu, v svěcení těla božího v oplatku, ve vyznání kostela římského. Také klekají při mšech našich kněží, a při tom velmi počestně a nábožně se chovají. Které by však bludné kusy ve své víře měli, bosák, průvodčí můj, neuměl mne dokonce zpraviti. Však biskupy a kněze mají zvláštní mezi sebou. Místa svatého nedrží tu žádného, než mají kapli, jdouc do chrámu po levé ruce blízko ode dveří, a tu též bydlí a svaté služby Bohu činí. Mívali jsou dříve od mnoha let horu Kalvárii, leč r. 1475 odjal jim žoldán to svaté místo, dal Georgianům na prosby a skrze dary krále jejich. Pálí však 4 lampy.

8. Víra maronitská. Ti se též s naší vírou srovnávají ve mnohých kusech, avšak též některé kusy bludné mají, kterýchž také nemohl jsem zeptati, ale pozoroval jsem, že všecku počestnost činí a nábožně se mají při mšech našich, klekajíce, když kněží tělo boží zdvíhají. Nemají mezi sebou žádných biskupův ani kněží, než jsou všecko lajkové. Také žádného svatého místa nedržíce, mají toliko kapli vedle oné matky boží, a tu mají i své obydlí i modlitby tu říkají. Pálí 5 lamp.

Ze všech těch rot nejurputnější jsou na bosáky Řekové a Georgiani, hanějíce církev naši nejvíce proto, že to drží, jakoby duch sv.

od otce i syna pocházel, ježto slovo „i syna“ zbytečný jest přídavek, a proto že jsme do kletby dáni. Naproti tomu Armini a Maronité na naši stranu jsou nejlaskavější, prosíce Boha za to, aby křesťané opět hrobu božího dobyli. Ve středu (31. července) vypustili nás z chrámu dvě hodiny na den. Na cestě ukazovali nám někteří ti zlí křesťané dva kameny, mluvíce cosi do nebe ukazujíce, ale neměli jsme sebou žádného tlumočníka, by nás toho zpravil, co míní. Týž den o poledni šli jsme do kláštera hory Sion, a tu na blízku ještě jednou a naposledy svatá místa jsme ohledali. Bosáci nás ctili chlebem a vínem a dali nám obojího do syta. Tu pobyvše asi dvě hodiny a potom rozžehnavše se s kněžími těmi, hodinu před nešporem vsedali jsme na osly a jeli jsme k Rámě městu, kamž jsme přijeli o půl noci a do špitálu se odebrali. Ve čtvrtek a v pátek (1. a 2. srpna), zůstali jsme v Rámě, kdež věci od jídla, chléb, kůr, vejce, i všeliké ovoce daleko jest lacinější, než v Jerusalémě, jedině voda jest tu horší. Hejtman v Rámě, jménem Abrahim Krasso, maje nám vedle úřadu svého osly zjednati až do Jaffy k moři, nechtěl toho učiniti, chtěje od nás poutníků také něco požiti. I poslal mezi nás služebníky své, kteří nám hrozili, že vyberouce některé z nás, chtí pryč nésti, a k žoldánovi do Alkayru (Kahiry) poslati. Chtěl-li tedy patron pryč s námi, musil

témuž Abrahimovi 60 zlatých dáti a přísahal mi patron, že přese všecky smlouvy učiněné s pánem z Gazaru, od něhož jsme měli glejt, musil dáti přes to všecko na 1000 zlatých, a že ještě více míti chtěli. Týž Abrahim Krasso poslal patronovi našemu kožich starý cti a darem po svých služebnících: šarlat červený na něm byl dosti dobrý, a mohl státi čtyři zlaté, ale kožich byl huní, beraní, liščí a tchořové kůže, a byl již všecek zle opotřebován, že bych nedal zaň 10 grošův. Však ti sluhové, kteří kožich přinesli, nechtěli nakrátce nikam od patrona, i musil jim dáti, až chtěl-li jich býti prázden, na propití 26 zl., buď mu libo nebo žel. V sobotu (3. s.) hodinu před nešpory teprv nám osly přivedli, na něž vsedavše jeli jsme k Jaffě, a dostali jsme se tam s večerem. Tu naši galeoti na bárkách přijeli na břeh, ale pohané nedali nám vsedati, a některé drželi z nás, kdož bezděky chtěl na bárku vsísti, i kyji byli, druhé strkajíce, odtud trhali, až po dobré chvíli týž Abrahim svrchu psaný poslal jednoho svého, aby nás na pokoji nechali. Musili jsme ale předc jim dáti kurtaci, to jest na propití, každý po marketě benátský, chtěli-li jsme pokoj před nimi míti. A tak všichni pospíchajíce na bárky, jedni až do zadku a druzí až do pasu břisti jsme musili. I vsedavše s milým Bohem, pluli jsme na gáleji s radostí, děkujíce Bohu, že nám ráčil pomoci od takových nešlechetníkův, ježto so-

bě cti a víry neváží, a žádnému nic nedrží, co slíbí. Připluli jsme na galeji rovně, ani slunce za horu jde, a kdož sobě na té cestě kterou kýjovou ránu uhonil, ten sobě měl. V neděli a pondělí stáli jsme tu na galeji asi vlašskou míli od břehu, neb nešlechetníci pohanští nechtěli patrona pustiti a jej mocí tam drželi, že od nich bezděky bavlnu a přízi bavlnovou, jako z ní barchán dělají, a jiné věci lecjakés kupovati musil. V úterý (6. s.) o poledni patron k nám na galeji připlul, a tu strojili až do večera, a tu celou noc opravovali na galeji, což bylo potřebí. Ve středu když svítalo, rozpustivše plachty, pluli jsme den a celou noc majíce dobrý vítr, a tak i následující 2 dny.

V sobotu (10. s.) před polednem připluli jsme k ostrovu cyperského království, a musili jsme, majíce vítr proti sobě, ostati na moři a kotvy uvrci asi vlašskou míli od města Misfo řečeného.

V neděli hodinu na den připluli jsme k městu sbořenému Misfu, a vsedavše na bárky, pluli jsme tam ke mši a potom kupovali jsme potřeby k jídlu, chléb, vejce, slepice. Jiřík Gseloř s Janem Mládětem tu noc leželi v městě u jakéhos kněze, jehož dům byl prkny přikryt; ale že byly skuliny mezitím, pršela na ně rosa horká, že kdež která krůpě upadla, spálila je a bylo znáti na kůži, jakoby je varem zlil.

Ostavše tu potom v pondělí celý den, pluli jsme v úterý tři hodiny před světlem pryč odtud, majíce dobrý vítr až do poledne, ale potom byl vítr proti nám, a trval i následující dny, když jsme pluli podle hor tureckých. Teprv přes týden v úterý měli jsme vítr odpolu dobrý. Ve středu potom (21. s.) před polednem dostali jsme se do přístavu rodýzského, a tu vsedavše na bárky pluli jsme do města, i šel každý z nás do hospody. Večer šli jsme na nocleh někteří do toho domu, jenž slove infirmaria; neb hospody zlé jsou a není na čem v nich ležeti. V témž infirmáři dali mně a tovaryši mému dvě komory a k večeři poslali nám bílého chleba a vína. Ve čtvrtek ráno šli jsme s patronem naším na hrad před mistra rodýzkého, kterýž jest rodem Francouz, jménem Petr Duboifon, čistý muž k sedmdesáti létům a má dlouhou šedivou bradu. Když jsme k němu do pokoje vešli, měl při sobě rady své 12 osob a kancléře svého, všecko čisté muže, v pěkných šatech a mající na hrdlech veliké zlaté řetězy po drahně stech zlatých. Před jeho pokojem také mnoho dvořanů bylo, vše křižovníci téhož zákona. Tu když jsme vešli do pokoje k němu, přivítal patrona a nás některé ruky nám podav. Mluvil dobře na hodinu, sám s patronem naším stoje, a my také stáli všickni, po kterémžto navštívení šli jsme opět do hospod svých. V pátek (25. s.) byli jsme ráno v kostele sv.

Jana Křtitele před samým hradem mistrovým, a po mši ukazovali nám v kapli hradní některé svátosti, jmenovitě trn z koruny páně, jenž visí v křišťálu okrouhlém, že jej dobře viděti. Někteří z rad mistrových, rytíři, ježto uměli druzi latině, a druzi také německy, pravili mi za jisto, že ten trn každý veliký pátek, když orloj tři hodiny tepe, kvete čistým bílým kvítkem, a že tkví až do šesté hodiny, jakož to všichni očitě vídají, kdož tu jsou na týž den. Také nám okázali rámě sv. panny Kateřiny, a sic mnohé jiné svátosti. V sobotu a v neděli pobyvše ještě v Rodýzu, kupovali jsme sobě, kdož chtěl šamlaty, koberce a drahé kamení, neb toho tu dosti najdeš. K večeru zjednavše své věci, pluli jsme na bárkách na galeji, a na noc zdvihše plachty, jeli jsme dále při dobrém větru, kterýž i druhé dny byl nám přízniv, že jsme ve středu před večerem (28. s.) šťastně do přístavu k městu Kandii připluli, načež někteří pluli na bárkách do města, jiní ale tu noc ostali na galeji. V Kandii jsme ostali tři dni, kde každý kupoval, což mu bylo třeba. Bylo tehdáž dosti vína v hroznech i melounech. V přístavu stálo mnoho lodí, náv, grip a fust, na něž nakoupené malvazí nakládali do jiných zemí, jako do Hispanie, Francie, Anglie a Benátek. V neděli 1. září vypluli jsme před světlem od Kandie, a několik dní nebyl nám dobrý vítr.

XIV.

Ve středu (4. září) ten celý den i noc měli jsme výborný vítr k naší cestě, a připluli jsme opět k těm tureckým horám, o nichž jsme dříve psali. V těch horách jest jedno místo, jemuž vlašsky říkají Porta de quaglie, jako by řekl, „křepelčí port", ježto na tom místě křepelice letící z našich zemí tu u moře se shromažďují a pak ve velikých houfech pryč přes moře se stěhují. Pravil mi patron náš, že nejednou se díval, když seberouce se, takto jako mračna letěly, přihodíli se (prý), že která upadne na vodu ze mdloby, ta že předce dále plove, zdvihnoucí křídlo jedno nahoru, aby ji vítr hnal, jako lodí větrnou plachtou se žene; však proto že předce jich mnoho ztopí se. V tom křepelčím portu lapají množství tohoto ptactva Turci z vesnic tu příležících, připravivši sobě na tyči ne dlouhé vázané siťky okrouhlé jako řešeto, v levé pak ruce držíce železnou mřížku jako klobouku půl, do nížto nakladou dřívíčka suchého, že světle hoří. A tak když tmavá noc, ti myslivci jdou na pole s tou přípravou, a chodí po polích svítíce rovně jako sekáči na lukách jeden vedle druhého s tím ohněm, načež křepelice běží k tomu světlu na blízko, že je uhlídati a tou siťkou přikrýti možno. Tak jich nalapají přes noc veliké množství, druhý na osmdesát a druhý i více. Ta myslivost počíná

se o sv. Bartoloměji a trvá potom po dvě neděle, i viděl jsem to očitě sám z galeje, od nás asi na čtvrt míle nad mořem, kterak jich dobře na osmdesát tak s těmi siťkami chodilo, lapajíce ty křepelky. Na zejtří když jsme byli připluli do Modonu, přinášeli Turci živé ty křepelice na trh, a prodávali nám je. Před Modonem a i potom jsme se několika dni zameškali, majíce odporný vítr; druhdy jsme právě nikam nemohli, než tak jako na jednom místě na galeji se kolebali. A teprv po desíti dnech v sobotu (14. září) strhl se větřík nám spolu dobrý a byl nám zvláště příznivý následující dny. V pondělí po tom (16. z.) asi čtyři hodiny na noc připluli jsme do přístavu města Korfonu, a tu uvrhše kotvy, zůstali jsme přes noc na galeji. V úterý ráno pluli jsme na bárkách, a byli jsme v klášteře sv. Uršuly, v němž jsou mniši jako svatojakubští v Praze. Po obědě sednuvše nás větší díl na bárky, pluli jsme zase na galeji, ale někteří Němci a Jan Mládě nebožtík, ostavše tu zjednali sobě lodi pluli k městu Otrentu řečenému, úmyslem tím, chtíce skrze neapolské království na Řím domů jeti. Týž den vypluli jsme o poledni z přístavu Korfonského a strhl se veliký vítr a nám tak výborný, že se všem zdálo, že každou hodinu 4 míle naše jsme upluli; leč pod večerem utišil se vítr, že jsme tu celou noc téměř nikam nemohli. Ve čtvrtek (13. z.) o nešporech pluli

jsme při výborném větru rovně proti Dubravníku, jsouce od něho asi 5 neb 6 vlašských mil. Dále v noci nechali jsme po levé ruce ostrov Mlit a jiné některé. V pátek asi dvě hodiny před večerem připluli jsme k městečku Lesině do přístavu, kdež jsme toho dne i zůstali. Tu tehdáž připluly 4 galeje veliké z Benátek k nám do přístavu, a na každé viděl jsem trubače, bubenníky a pištce. Cesta těchto galejí byla do pohan, do Alexandrie po kupectví, ježto odtud vezou sem do našich zemí pepř, zázvor, skořici, hřebíček, muškát, kadidlo, myrrhu a jiné věci. V sobotu s velikou tíží při špatném povětří jedva jsme se dostali k ostrovu Soltě; neboť musili galeoti vesly galeji hnáti. V neděli (22. z.) vypluli jsme před sluncem zase na moře, majíce z počátku mdlý vítr. Od kaple sv. Jana Malvazí 5 mil vlašských jsou hory kamenité, ač neveliké, a slove tu Kauceista (?). Při těchto horách počíná se právo a obyčej, od dávných časů zachovávaný na všech benátských galejích, návách, grypách, neb jiných lodích, když buďto s kupectvím anebo s poutníky z pohan neb Turek jedou, a sice ten, že připlujíce k tomuto místu, každý patron musí usaditi tři soudce, jež přísahu mu učiní, že chtí každému spravedlivě souditi. A tu kdožkoli na té vší cestě jeden druhému co půjčil, aneb jeden od druhého co koupil neb vyvěřil, i nechtěl-li by jemu toho dluhu zaplatiti: ten a

takový může dlužníka svého pohnati před ty dotčené soudce, z nichžto dva drží v ruce lopatku dřevěnou! Žaluje-li tedy kdo, že mu ten neb onen dlužník tolik a tolik grošův benátských dlužen jest, tedy jeden ze soudců jde k tomu dlužníku, a dotknuv jeho tou lopatkou, dí takto: Tento Jan neb Petr žaluje na tě, žes mu tolik grošův dlužen; jsi-li — zaplať jemu, pakli jemu dnes nezaplatíš, stůj opět bohdá zejtra tento čas a tuto hodinu před námi usazenými soudci. Tu přes takový půhon smluví-li se týž dlužník se svým věřitelem, a jemu zaplatí, dobře: pakli se nesmluví, a jemu nedá, tedy nazejtří stana před těmi soudci, musí svému věřiteli práv býti. Soudcové vyslyšíce obě strany, učiní výpověď mezi nimi vedle spravedlnosti a zdání svého, a na tom přestáno; neboť žádná strana přes takovou výpověď k vyššímu právu odvolati se nemůže. Však tito tři soudcové nemají výše šouditi a práva říkati, než toliko o dluh do šesti marcelův grošův benátských, jichž půl třinácta platí uherský zlatý aneb jich dukát. Pakli jest dluh nad to, kdo nechce zaplatiti, můž se odvolati na vyšší právo do Benátek. Od téhož místa svrchu psaného Kauceista až za půl druhého sta mil vlašských, totiž na ostrov řečený Polumotora trvá soud a právo to; dále nikdo více nemůže k soudu tomu pohnán býti, až teprv v Benátkách, před úředníky na to usazené. Tentýž den

připluli jsme k ostrovu nevelikému, a tu jsme i kotvy uvrhli; nebo bylo velmi ticho, až teprv v noci opět dále jsme jeli naší cestou. V pondělí (23. z.) o nešporech připluli jsme k městu Zadru. Tu nám praveny zlé noviny, kterak nešlechetný zhoubce křesťanstva, Turci, porazili Chorvaty na hlavu a množství jich zbili i zjímali, což se stalo 15. den před naším příjezdem na den sv. Georgana (9. září). I přihodilo se tímto způsobem, že jeden hejtman císaře tureckého, — jménem Hadrembasse, sebrav se s nejlepšími Turky, maje asi 10 tisíc jízdného lidu, táhl jest přes hory do Chorvát a tudy dále do země krále římského k městu Lublani v Karneolii (v Krajině). V té vší krajině pobravše sílu lidí muže, ženy, panny i pacholata před sebou hnali. Hrabi, páni a rytířstvo chorvatské, sebravše se, táhli jim v předstihy na ty hory, kudy Turci do země vtrhli, a tu se sčekávali. měli jsou, jakož toho zpraven jsem, na tři tisíce koní a pěších asi na osm tisíc, mezi kterýmžto byli hrabi někteří a znamenití páni, totiž ban chorvátský, ban z Jayce z bosenské země a jiní. Krále pak římského hejtman ve Štyrště, Jakub Gakl jménem, poslal k nim, aby sčekali a nic nepočínali až do jeho příjezdu, že také táhne jim na pomoc s několika sty koňmi a s některým tisícem pěšími. Ale oni Chorvati toho učiniti nechtěli, než chtíce raději sami čest vítězství míti, a nadějíce se

témuž, ježto před několika léty na týchž horách snad dvakráte Turky porazili, lehce sobě jich vážili, a do boje se chystali. Zvěděvše pak Turci o nich, napřed vězně ty všecky zjímané v té jízdě sehnali do jednoho dolu, a což bylo zmužilých k braní, všem hlavy stínali, bojíce se, když by se s Chorvaty bili, aby jim ku pomoci nepřiskočili. Potom zřídivše své houfy, pustili jeden v honce k horám, kdež jich Chorvati čekali, a na tři tisíce Turkův na koních přeplavilo se okolo luhův přes nějakou řeku nevelikou, jimž bylo poručeno, kdyby Chorvati jich honce honili, aby pominouce se s nimi i hned ze zadu v ně vskočili. Chorvati však o takové záloze ničeho nevědouce, neb jich v luzích těch viděti nemohli, a uzřevše honce Turky, hned s hor táhli proti nim do polí a do rovin. Tu začali spolu harc a smísivše se bili se krutě, že některé sto Turkův zbito; načež Turci prchli a utíkali na svou zálohu. Chorvati hned po nich táhli, majíce dobrou naději po dobrém počátku, ale v tom obě zálohy turecké, jedni z předu a druzí ze zadu na ně vskočivše, bili je a je na hlavu porazili. Pravil mi o tom jeden dobrý urozený člověk, kterýž sem do Zadru byl přijel, žalostivě sobě veda, že v té bitvě ztratil vlastního bratra a šest strýcův přirozených, ano, že sám byl na bojišti a viděl ta zbitá těla, ježto skoro za míli z dělí ležela jako snopové hustě, že by se s jednoho těla na

druhé kráčeti mohlo. Doložil též, že tentokráte málo kterým hlavy stínali, ale téměř všem nosy uřezali, a ty s sebou nesli pryč pro lehkost; neb jim císař od každé hlavy dává zlatý, což se i stává, když který uříznutým nepříteli nosem se vykázati může. Zbito v té bitvě mnoho urozených rytířův, mezi nimiž také hrabě Ivan z Getiny, syn bana chorvátského, na sedmdesát kněží a mnichův, a na 10 tisíc jiného lidu. Zjímáno pak na 15 set lidí, mnoho dobrých a urozených rytířův, i také sám ban chorvatský, pak ban bosenský z Jayel a hrabata Mikuláš a Wilem z N. Tak po té nešťastné porážce celá téměř země spustla a jest vyhubena. Neb všichni lidé veřejně na Turky táhli, leč kdož pro starost a pro mladost nemohli, domnívajíce se jistě je poraziti, jako se prve jim několikrát stalo v témž místě. Vypravoval také týž člověk, že taková neslýchaná žalost a pláč tam panuje, že by se mohlo nejzkamenělejšímu srdci zželeti jich nebožátek, že mnohý otec a máti ztratili své všecky syny i dcery, — synové zbiti a dcéry pryč vedeny — množství žen ovdovělo, tak, že v druhé vsi najdeš nejméně šest vdov s malými dítkami a muži všecky zbiti a zjímáni. I neviděli jsou nikdá za lidské paměti od zbroje tak připravených Turkův, jako jsou ti byli, rovně jako křesťané, majíce pancíře, oboječky zadní i přední, kusy i lebky na sobě; a bitva tato počala na den sv. Georgona tři

hodiny před polednem v krajině jedné chorvátské, jíž říkají Karbava, u zámku řečeného Udvinec, 60. mil vlašských od Zadru a našich mil českých dvanácte. Bůh račiž lidi tyto potěšiti!

V úterý (24. září) potom ráno byli jsme u mše v kostele sv. Simeona, a po obědě, ohledavše díl města, pluli jsme zase na galeji. V noci strhlo se náramné povětří s velikým blýskáním a trvalo do samého rána, i obětovali jsme všickni Bohu, že jsme byli v přístavu; neb kdyby nás bylo takové povětří na velikém moři zastihlo, bylo by zle o nás. Mne pak milý Bůh zřetelně ráčil od neštěstí ostříci; neb jsem sobě ten večer byl vymyslil na malé lodi plouti do městečka Ankony, a odtud dále k matce Boží do Loreta, abych i tu pobožnost svou vykonal, a byl jsem i sobě zjednal loď k převezení; leč když jsme rovně u večer vsedati měli, (neb tu celou noc měsíc svítil v plném světle) na mé veliké štěstí žádný z tovaryšův mých ani kdo jiný chtěl s sebou plouti, a pročež já sám také zůstal jsem. Ve středu když jsme již od Zadru dále plouli asi 5 mil vlašských, byl veliký vítr proti nám, a patron vida černá oblaka vystupovati a boje se bouře, obrátil zpátky do přístavu, odkud jsme vyjeli. V čtvrtek (26. z.) upluli jsme ten celý den 15 mil vl. při malém a mdlém větru; leč den na to byl vítr k naší cestě výborný až i příliš, že jsme velikou vě-

trnou plachtu dolů spustiti musili a toliko malou plachtou pluli, avšak jsme tak prudce jeli, že všecko fičelo. Hodinu s poledne rozehrál veliký vítr vlny, až hrozno bylo; galeje sem i tam se kolébala, a byli jsme všickni u velikém strachu, že bouře nastane, jíž marynáři říkají fortuna. Hleděli jsme tedy břehu získati a asi vlašskou míli od země kotvy jsme uvrhli. V sobotu, den sv. Václava, ač jsme jen 15 mil vl. měli od Parenza, přece jsme pro zlý vítr doplouti nemohli. V neděli pak ráno před sluncem patron vzav k sobě mne, pána Jetřicha z Guthšteyna a jiné z našeho tovaryšstva na bárku, pluli jsme přímo k Parenzu, a s galejí museli více než míli zajížděti, než kudy jsme my jeli, větru holdujíce. Když jsme pak přijeli k Parenzu, nedali nám slézti z bárky, pravíce, že jedem z moru z království sicilského a že jim poručeno, aby žádného nepouštěli, kdož by odtud plul. Potom vyšel z města hejtman s některými měšťany, jemuž oni podesta říkají, a mluvili s patronem naším, by jim v tom za zlé neměl, že mají v tom od knížete a pánů Benátčan přísné přikázání, aby žádného do města nepouštěli, kdož odkudkoli z moru jedou. I musil jim patron přísahu učiniti, položiv dva prsty na svaté čtení, že v moru jsme nikdež nebyli, že žádný na galeji na tu psotu neumřel, ani nemocen byl, ani jest; načež nás na břeh pustili. Navštívivše klášter sv. Mikuláše na vršku blíz-

ko města, šli jsme do hospody a po obědě na žádost naši zjednal nám patron bárku, na níž bychom se rychleji dostali do Benátek, ježto na galeji ne tak prospěšně plouti se může. Tu smluvili jsme se, že nás tam dovezou za šest dukátů a provodivše patrona našeho na galeji i rozžehnavše se s ním, vsedli jsme na tu bárku a pluli jsme k městečku pánův benátských, ježto slove Nova civitas, to jest Nová obec, od Parenzu 10 mil vl. Městečko to jest malé, špatné, málo v něm potřeb najdeš, a také málo ještě osazeno lidu v něm; neboť páni Benátčané nedávno počali je znovu vystavovati a hraditi. Odtud po večeři, když měsíc byl vyšel, vsedše na bárku, pluli jsme předce, a zdál se nám z počátku malý a povlovný vítr býti. Vypluvše na jakýs oklik, mluvili jsme k patronovi, neb uměl dobře slovanský a rozuměl nám, a plul vedle břehu nedaleko od země. I přiřekl nám tak učiniti, a my na jeho přípověď se ubezpečivše, lehli jsme a spali. On však opiv se, zanedbal toho, že vítr veliký zahnal nás na veliké moře od země, než jsme jako řkouc zvěděli. Tu veliké vlny jako domy, větrem jsouce hýbány, bárku tak vznášely, jakoby po žebřících nahoru a dolů chodila, a nalévalo se nám tak do bárky, že jsme dva musili vodu škopky vylévati. Byli jsme tehdáž u velikém strachu, že nevěřím, by který z nás jak živ byl pobožnější, než tu tehdáž; neboť nebylo k jiné-

mu podobné, než že se všichni ztopíme, a již hrdel svých všickni jsme se byli odvážili, nevidouce žádných hor ani země, ač měsíc svítil a jasno bylo. V té úzkosti slíbili jsme se všichni na pout do Lorety, neb alespoň že každý oběť tam pošle, což když jsme si všickni věrně umínili, počalo se povětří tišiti a dobrý vítr nastal k naší cestě. V pondělí (30. září) přijeli jsme jako hodinu na den k Benátkám do přístavu mezi ty dva hrady. Neradím však žádnému, kdoby se tam zahodil, plouti na malé bárce přes tu zátoku, mnoho mil obnášející, že neviděti ani hor ani země; neboť rády bývají v ní jakož mi praveno, fortuny, totiž bouře mořské. Od Nového města do Benátek počítá se 90 vl. mil (hádám našich českých 23), kteréž jsme v 8 hodinách upluli. V Benátkách jsme pobyli 4 dni, ledajakés věci sobě skupujíce. V pátek (4. října) posnídavše, pluli jsme na bárce do městečka Mastris (Mestre), kde nás čekali s koňmi. Týž den jeli jsme do Trevíru, kdež jsme v sobotu zůstali, a nazejtří potom a následující dni brali jsme se potom touž cestou a týmiž noclehy téměř, kudy jsme i tam jeli. Přijel jsem zase do Kadaně asi dvě hodiny na noc ve středu po svatých Šimonovi a Judovi (30. října).

XV.

Takto jsem počítal na míle tu cestu, kudy jsem jel a sice: z Kadaně až do Benátek počítáme našich mil 96. — Z Benátek plujíc do Parenzu jest 100 mil vl., odtud do Zadru 200 mil vl., do Leziny 120 m., do Kurcoly 50 m., do Dubravníku 80 m. Dále z Dubravníku do Korfonu 300, do Cypru 400 m., do Jaffy 300 m. Z Jaffy, ježto na břehu leží, a dále po zemi a po souši do Ramy 12 m., odtud do Jerusaléma 40 m., a z těch 40 mil, jedouc od Ramy jest asi 15 mil dobrá cesta, odtud zlá a kamenitá cesta, ježto nelze horší. Tak suma všech mil vl. z Benátek do Jerusaléma dělá okolo 2500 aneb počítajíc 4 míle vl. za 1 naši, dělá něco přes 600 mil. Druzí však, počítají jenom 3 míle vl. na 1 naši, a mně se samému zdálo, pokud jsem to shlédl, že jejich 3 míle mohou zvláště tam na moři s naší jednou se srovnati. A tak by se počítalo něco přes 800 mil našich.

——

Galeje, na které jsme pluli, byla zdélí 30 mých sáhův a zšíři asi 6 nebo 7. Bylo na ní provazů velikých i malých, že nevěřím, by v jednom městě kterém v Čechách, Prahu a Horu vymíně, všecko provazy, malé i veliké v hromadu sebrané, je převážili. Na té lodi,

když jsme vyjeli z Benátek, bylo nás všech 506 osob, potom ale než jsme do svaté země připluli, mnozí od nás na cestě ssedali, a nezůstalo sem než 185 poutníkův. Galeotův zpravujících lodi bylo 205.

——

Z těchto zemí páni, hrabí a dobří lidé pluli na též galeji s námi.

Čechové: Já Jan Hasištejnský — Pan Jedřich z Guthšteina — Jiřík Gfeleř — Jan Laytolt z Eybrnic — Nikl Grys od Tachova — Jan Mládě z Vilemova — Blažek, můj kuchař, a Jiřík, pacholek Mláděte.

Bavoři: Hrabě Volf z Ortmberku — Fridrich Mautnar z Kocensteina — Kašpar z Kaple — Hendrych Truchklingr — Pavel z Ultmburgu.

Hessové: Filip hrabě z Valdeku — Hendrych z Imikhauzu — Niklas Ossmar, kaplan hraběte Filipa — Vilém z Gresten — Cheremann z Ziedrdissen — Petr, kuchař hraběte.

Durinci: Hrabě Lot ze Štolbergu, bratr vlastní knížete Henricha, kterýž s knězem Fridrichem saským na druhé lodi jel.

Frankové: Fridrich Šenk z Limperku, Rytíři Volf z Gutemberka, Jiřík z Šelberka a Vilém z Uwerbachu — Zikmund z Tiningen

— Jan z Helmsstatu — Girk Truksas — Hans Girk z Ubšperku — Zikmund Fuchs — Raff z Tolhaymu, — Petr kaplan páně Šenkův — Hendrich Ernst kuchař Šenkův — Antonín Lorber — Kylian Ekl.

Švábi: Pan Jan ze Stadia rytíř a doktor — Ludvík z Virtmberku, doktor — Jan Iglinger — Jan Reger — Jan Ryss, Niklas Lot.

Rakušané: Pan Krištof a pan Rudolf, bratří z Hornsfeldu — Rudolf pacholek, a Kolman kuchař jich.

Prušané: Tic ze Sparneku — Jedřich z R.

Slezáci: Hynek z Eedlic — Krištof Lise, jeho pacholek.

Markové: Pan Krištof z Polence, rytíř — Tomáš Švan — Děslav Manav — Kaplan Mikuláš — Klaus Varmer — Petr Volmpmar.

Uhři: Kněz Michal z Eperiasse — kněz Tomáš Šeboci — kněz Řehoř z Budína — kněz Havel ze Syketu — Šimon Kaplas z Ygob.

Švýcaři: Bravn Sanc z Libenfelsu, doktor — Felír Grebl.

Z Bamberských hor: Mistr Niklas z Anthdorfu — Fridrich z Racensteinu — Hynek z Rebic.

Z Flandrie: Jošt Balaw — Kornel Kramář z Anthdorfu.

Holanti: Gerhard z Leydenu — Klaus z Dortu — Florian z Kanssen — Petr Adrian z Dortu — Klaus z Dusen a z Harlamu.

Zelanti: Jan z Mittelburku — Cornelius — Bosáci Adrian Erhard Bernardin.

Angličané: Jan Butler a Jan Gaystan, páni Jan Spenser a Vavřinec Dobiller, dobří lidé. Tomáš Litteneg. — Kněz Vilém Felb. — Kněz Jan Stewsen — Kněz Jan Korth.

Z Britanie: Paní Johanna hraběnka z Perier. Magdalena její panna. Kněz Petr kaplan a Petr Dinkonborth, kuchař její.

Z Hispanie: Jan z Garcie — Petr Sanoy — Kněz převor z Mora Petr z Mittanda — Kněz Jan Kumptor ze Spadi. — Kněz Negnira. Bosáci Augustin, František od sv. Kříže.

Z Francie: Pan Vilém z Hangestu, pán z Agilersu, pan Ino z Insule, pan v Andresi. — Mistr Hugo Kadi — Mistr Jan a kněz Albin. — Bartoloměj Gaňo z Lugduna — Petr kuchař, Petr Prito. — Jan Ronseam — Kněz Olmer z Billersu — Luis z Fortu — Gerhard Wellen z Gesnen. — Elaude Toren — Jan z Sanomence — Jan Beranger a Simon Barremie z Ochtarellen — Hugo Gonget — Petr Birotten. Kněz Granian z Sinai — Piro z Riffertu.

Z Henegavy: Mistr Tomáš z Manswolt. Kněz Tomáš z Monlin — Kněz Julian z Gewer. — Jan Blandion.

Z Polska: Jakub z Rynssi — Mikuláš z Gerssi (Jezzy?) Kněz Mikuláš kanovník Krakovský.

Ze Slovan: Matiáš Kuda. — Lukáš z Piaso. — Kněz Petr. —

Z Lombardie: Pan Dominik, p. Baptista, pan Esob, rytíři — Kněz Petr a Anděl — Filip z Sena. — Marek z Parmy.

Toho času pluli na druhé lodi, subtilgaleji, tito dole psaní:

Jich Mst. kněz Fridrich, kníže saské, kurfürst a kněz Krištof, kníže bavorské a mnichovské. S nimi tito hrabi a páni: Filip kníže z Anhaltu, Baltazar hrabě ze Švarcburku, Henrich hrabě ze Štolberku, Adam hr. z Pachlinku, Henrich z Gerova, Hanuš ze Švarcenberku, Anarih z Wildenfelsu. Tito rytíři a dobří lidé: Pan Henrich ze Švamberka, Zikmund Flug, doktor, opat z Kamenického kláštera; N. Štole doktor a rada knížecí, Štěpán z Gutenberka; Henrich Minich, maršálek knížecí; Cesar a Hangolt Flug, Anshelm z Tetova, Rudolf z Plavnic, Hanuš Hundt; Kunc z Roženberka; Jakub z Frauenhofu; Mikuláš z Wideršperku; Jiří a Kašpar z Cedvic, strejci, Uc z Endu, Anton z Rozenova, Vilém z Harasu, Lipold z Hermansgrunu, Kunc z Maltic, Kašpar ze Špetu; Kunc z Košvic a t. d.

Z Jerusaléma k Jordánu počítá se ještě 10 mil našich anebo málo více. Nedaleko Jordánu leží zbořené město Ninive a již málo v něm lidí. Dále jest moře Mrtvé, v kterémž se propadly Sodoma a Gomora, a jest je dobře viděti. Jerusalém nejen nám křesťanům, ale také židům a pohanům slove městem svatým. Žoldán, kterýž je drží, jest mocný pán, a má veliká a široká panství; jejichž počátek hned od moře u Jaffy. Bydlí v městě Alkayru, kamž asi 15 dní pouti z Jerusaléma, a dle zpráv slyšených jest to město veliké velmi. Pravil mi jeden, ježto tam byl a také Prahu viděl, že jest jako 4 Prahy zvíci, a jest v něm množství lidí, tak že po všech ulicích tak husto a hlučno, jako když v Praze sněm anebo jarmark bývá. Praveno mi dále, že nemají obyčeje lidé v témž městě, aby sobě každý hospodář a obyvatel v svém domu co vařil a pekl, než že jest množství obecních kuchyní, kdež dosti všem obyvatelům navaří a napekou masa volského, velbloudího, telecího, skopového, jehněčího, slepic, kapounův a časem kuřenec, jakž kdo chce a rád jí, a toho každý hojnost najde sobě koupiti. Pro veliké horko a sucho bývá tu náramný prach, že na 3000 velbloudův chovají k nošení vody a smočování toho prachu. Alkayro leží v Egyptě. Nedaleko od téhož města, snad 3 míle vl., má týž žoldán zahradu, v níž roste balzám. Má révy, též jako víno, a z něho teče balzám rovně jako

pryskyřice z višně, kterýžto je-li pravý, jest barvy žluté a čisté jako akštýn. Mimo judskou a egyptskou drží žoldán také zemi velikou arabskou, kteráž na tré se dělí, jedna slove Arabia pustá, druhá skalnatá, a třetí šťastná, a tato jest velmi hojná a výborná, nebo roste v ní kadidlo, myrrha, zázvor, skořice, rebarbora a mnoho jiných věcí, z kterýchžto žoldán má veliký užitek od kupcův křesťanských na každý rok, ježto věci ty v pobřežních městech, jako v Alexandrii, Baruchu se kupují a nám dále do našich zemí dodávají. Praveno mi za jisto, že lidé v té Arabii tělem pěkně vonějí, nad lidi jiných zemí. Týž žoldán drží také červené moře, přes které šli synové israelští z Egypta, a nalézají se v něm čisté a veliké rubíny. V panství téhož žoldána jest i město Mekka, kdež leží pohřben Mohamed, kterýž pohanům a Turkům víru jich vymyslil. Praveno mi, že v témž městě drahé kamení jest velmi lacino. Mekka leží od Abkayru pětmezcitma dni pouti, Turci a pohané jezdí a chodí tam k Mohamedovi a jeho hrobu, též jako my křesťané putujeme do Jerusaléma k božímu hrobu. Žoldán mívá na svém dvoře přes 20.000 dvořanů, jimž oni Mamelukové říkají, ano druhdy bývalo jich i na 30.000 tisíc. Tito lidé bývali dříve vše křesťané, a potom zapřevše víry své, vzali na se víru (jich pohanskou) Mohamedovu. To přichází tímto způsobem, že Turci činíce časem jízdy

do křesťan, totiž do Chorvat, do Štýrska a jiných zemí krále pána našeho a krále římského, co tu lidí poberou, přeberouce pacholat a mládeže, což se jim zdá, to schovají, a ostatek prodají do Pohan, kdež potom ta pacholata chovají, vedouce je na svou víru. Když budou v 16. a 17. letech, tu každému dá koně a jezdí s kopici jedni jako Ráci a Turci, a druzí s lučištěm jako Tataři a s tejezy (touly), v nichž své šípy mají. Též také druzí křesťané z okolních jim přísedících zemí, když co v své zemi nešlechetného učiní, že proto utéci musí, utekouce se do Pohan zapřou víry, a bude u žoldána dvořenínem a mamelukem. Tu potom má plat od žoldána sobě i pro svého koně, že mu se každý den dostane několik stříbrných peněz, jimž oni říkají maydyny, a dukát neb zlatý jich rázu platí 25 těch maydynův. Potom bude-li sobě v tom pěkně a čerstvě počínati, a ukáže-li se statečně v půtce, maje s nepřáteli činiti: tehdy se mu žoldu povýší nad to, což mu prve dáváno. Zachovává-li se i potom slušně, slouže pánu svému několik let, dá se mu úřad a hejtmanství v městě lecjakém aneb na zámku, a tu má službu a určené peníze; však musí za to jmenovitý počet lidí a koní chovati a hotov býti, když rozkáže žoldán. Tam mezi týmiž pohany nejsou páni, hrabí, ani zemané, než komuž z těch mamelukův král žoldán dá hejtmanství v kterém městě, ten úřadem pán toho města

slove, jako na př. pán z Gazaru, pán Jerusalémský pc. Ale to jich panství není trvalé, než nezachová-li se slušně v svém úřadě, hned mu je král vezme a dá jinému. Žádný nemá z nich nic svého vlastního, ani hradu, ani města, ani vsí, ani dědin, než všecko jest žoldána samého, a dvořané ti všickni svými žoldy živí jsou, jež od něho mají. Jsou pak mezi těmito mameluky druzí čistí, podobni a zmužilí pacholci, vše brady majíce. Obecně všichni chodí v hazukách bílých z čistého plátna a po nich se opasují rouchem jako ubrusem, na hlavách pak mají klobouky veliké, čistým červcem navlačované. Druzí z nich sobě ty klobouky tlustě obvinují tenkým plátnem, jemuž my zde říkáme synavof anebo pohanské plátno. Sic jiní žádní nesmějí červených takových klobouků nositi, než toliko oni mamelukové. Jedni chodí bosi, druzí v střevících, tak že toliko prsty do nich vstrčí, a nohu po nárti, nazad však ho nevtáhne na patu, ale chodí tak na zápatku. Ženy jich pohanské chodí v pláštích, hlavy sobě jimi přikrývajíce, a mají před tváří hustou, vázanou vazbu z černého hedvábí, že jim nelze tváře viděti, pěkná-li jest čili škaredá, ale oni skrze to dobře vidí. Zdají se býti sic ušlechtilé a zživotilé, i nohou i rukou ušlechtilých, které pak jsou znamenitější ty chodí v botkách bílých nevázaných, též jako se zde dělají. Druhé dávají sobě ruce zmalovati asi napolo k loktu, a též

nehty u rukou červenou barvou zbarviti, kterážto barva nesejde, aniž ji mytí škodí. Kteréhožkoli křesťana pohané zastihli by s kterou pohankou, by pak i obecná ženská byla, jenž by s ní skutek činil: ten musí víry své křesťanské ustoupiti a ji zapříti, anebo hrdlo ztratí beze vší milosti.

Jízdní tito mamelukové, jakž jsem já je viděl a co mi praveno, jezdí jednostejně všickni, v čemž chodí, toliko každý šavli k sobě připáše, a druzí z nich mívají kopička a pavézku na hřbetě, druzí lučiště a tegezy; ostruhy pak jen tak na holou patu sobě upínají. Sedla mají hluboká, zasedací a obdloužná, střmeny široké a prostranné, a koně mají dobré dosti a rychlé. Jsou také v té zemi ještě jiní jezdci, totiž Arabové. Ti vlastně právem jsou dědici té země Arabské, ale tito pohané, zmocnivše se jich, i tu zemi jim odňali, a oni, nemajíce žádného zámku ani města, s ženami a dětmi svými, polem leží na pustinách a tu sobě sejí obilí k své živnosti. Však nezdržují se na jednom místě, než onde tisíc, dva, tři, a druhde méně po několika stech. Když jich král žoldán potřebuje k čemu, a je obešle, tehdy jsou mu hotovi, podobně jako černé vojsko bylo králi Matiašovi uherskému. A též jakož jsem toho zpraven, jako z černého vojska brali na zapření, když se jim čeho nedostalo od jídla, pití a píce, tak též Arabové tam také činí a berou. Selský lid

mezi nimi jest velmi ubohý a mamelukům podroben jako jiná hovada. Přinese-li který ten pohan sedlák co na trh, chtě to prodati, zvláště věci od jídla, to jemu mameluci berou jako své. Jestli že tomu bude odmlouvati, tehdy jej k tomu i kyjem ztepe, a po zbití, an mu k nohám padne a bude je líbati, prose aby mu odpustil. Tíž sedláci mají se zhovadile i ve svém jídle; neb jsem to očitě viděl, že nalámavše sobě chléb a kusy melounův na kůži velbloudí, nalili na to mléko, a promíchavše rukama v hromadu, tak spolu tu matlaninu jedli s velikou chutí, podobně ohařům, když jim po honu zvěři na kůži vnadu dávají. Víra jich pohanská, kterouž jim Mohamed vymyslil, jest tato: Napřed věří v Boha, kterýž stvořil zemi i nebe. Mohameda mají za proroka jim od Boha poslaného k naučení víry pravé. O Kristu nevěří, by Bohem byl, než že jest byl prorok veliký, a že se z čisté panny narodil, a že jej židé bez viny a pro závist ukřižovali. Při svých modlitbách se nábožně mají, tepouce se v prsa a klekajíce. Týž Mohamed ustanoviv jim ten zákon, dopustil, že každý může míti žen, kolik se mu zdá a líbí, což učinil tou příčinou, aby se snáze k svému zamyšlenému bludu přivedl. Víno píti jim zapověděl v zákoně tom jim vydaném, jemuž říkají Koran, než proto druzí kradmo je pijí; však zví-li se na koho, toho starší kýji tepou. Vína však tady dosti roste,

a kupují jej z vinic v hroznech židé a ty mnohé roty křesťanské, jakož o nich dříve psáno. Ti sobě je lisují k pití svému; ostatek oni pohané suší sobě na hrozinky, jež jedí, a jsou, zdá se mi lepší než naše, kteréž z Turecka do Benátek a sem do našich zemí se prodávají. Žádný z pohanův rodilý nemůž býti žoldánem, než toliko z mamelukův. Když tedy král žoldán umře, nedědí žádný z práva ze synův jeho, než kdo se těm mamelukům zachová a hradu v městě Alkayru se zmocní, anebo více mamelukův na své straně má, získav je sobě dary: ten pán a král jich. Tak vždycky alespoň bývalo od starodávna, až teď nyní za tohoto posledního žoldána, když jsem já tam byl, teprv po jeho smrti to se změnilo, že syn jeho, zmocniv se panství toho, králem a pánem jich jest učiněn. To mi o něm pravili, byl velmi netrefný a naprosto blázen, čině veliké křivdy svým poddaným i křesťanským kupcům, jež do jeho země po kupectví z křesťanských zemí jezdili. Dosedl pak na trůn tím způsobem, že otec jeho starý žoldán tak zjednal a s císařem tureckým se smluvil, že dal dceru svou synu jeho, přislíbiv mu pomáhati po smrti starého žoldána, by on králem a dcera královnou, ač proti obyčeji, byla učiněna; což se i stalo. Ale což jsem slyšel, někteří jiní proto zasadili se proti němu, a válka o to mezi nimi jest byla. Než potom léta patnáctistého čtvrtého, když se psalo, pravil mi za jisto

bratr Zikmund bosák, ježto ten rok byl ze svaté země přijel, že téhož svrchu psaného žoldána zabil jeden jeho hejtman, a že po něm sám byl žoldánem a pánem. Však panování jeho nedlouho trvalo, a bylo v krátkém čase několik žoldánův, z nichžto někteří zbití a jiní dáni u vězení, z něhož nikdy nevyjdou; neboť ať jich počestně chovají, ale stráž mají nad nimi, že sebe mocni nejsou.

Vysvětlení

jmen zeměpisných, dějepisných a neobvyklých k snazšímu porozumění tohoto díla.

A.

abluce f. (z lat. abluere) umytí, mytí rukou.
akštajn (z něm. agestein, agetstein, agatstein dle řeckého *αχατες*) jantar i achat, které se za sebe zaměňovaly.
Albanozorové (Albanci).
Alkajro = Kairo hl. město Egypta.
alkéř (z něm. Aerker, Erker), pavláčka na domě, podstřeší.
ambít m. = ochoz vůkol domu, zvláště v klášteřích, síň, chodba na sloupích.
angor n. ankor m. (z lat. ancora) = kotva.
Antyberi (Antivari), černohorské město při Jaderském moři.

B.

Baffa (Bapho), město na záp. břehu ostr. Cypru.

barchan m. = tkanina, jejíž osnova je lněná, vetkání bavlněné.
Baruch, město v Arabii při moři.
Betanie (Bethanie = místo datlí), sídlo Lazarovo na úpatí hory Olivetské vých. od Jerusaléma.
Betfage (Betfage = dům, místo fíků), malé místo na vých. svahu hory Olivetské mezi Bethanií a Jerusalémem.
Betlem (Betlehem, vlastně Beth Lechem = dům chleba).
biret m. (ze středlat. birretum, barretum), aksamitový nebo soukenný kloboukk.
biscolt m. (z ital. biscotto), dvakrát pečený a cukrem zadělaný chléb.
Biscopia (Episcopi, Telos či Tilos), ostrov v Egejském moři.
Bracedemagine = zbořený hrad benátský při moři u města Roroni na Morei.
Budna (Budua, Budva), město v jižní Dalmacii.
Butmiro (Butrinto), město východně od ostrova Korfu.

C.

Caceryno (Cerigotto-Antikythera, u Jansona), ostrov.
Calnymo (Calymnos), ostrov v Egejském moři záp. od pobřeží Malé Asie.
cantica f. (lat.) píseň.
Capiana, některý ostrov ze Sporad.

Casso, ostrov severových. od Kandie.
Castello Turnero = hrad na Morei.
centulán = rada knížete benátského.
centurio = setník.
Cernus (Cerines), město na severním pobřeží Cypru, starodávná Keraunia.
cisterna = vodní nádržka.
Civitas Nova (Nové město) v panství benátském.
Coloses = starý název města Rhodu.
comendorství = užitek, výnos.
Constancia, město na Cypru. Jest to Salamis, přezvaná tak na počest císaře Konstantia.
Constantinopol = Cařihrad.
Cristiana = ostrov, který Lobkovic klade k asijskému břehu mezi Sporady a ne do Kyklad, kde jest známý ostrov Christiana.
cvilink = tkanina lněná, dvojnitá.
Cvízl = městečko v Bavořích.

Č.

Čimero (Chimara), pohoří na poloostrově Balkánském proti ostrovu Korfu, které Harant z Polžic jmenuje Chimera.

D.

Daktyl = datle.
Deggendorf viz Tekendorf.
Demezo (Mezzo), ostrov v moři Jaderském

Dubravník = Zara.
Dulcingo (Dulcigno, Ulciň), město v Alkanii.
Duračo (Durazzo, Drač), staré Dyrrhachion, přístaviště střední Albanie.

E.

Ecká země (Oetzthal) v Tyrolsku.
Ekenffelden (viz Ekenffeld), město v Bavořích.
Ethink Nový a Starý = města na Innu v Bavořích.

F.

Falkonera = ostrůvek severně od Kandie.
Famagusta = město a přístaviště na Cypru.
Fanno (Fano), ostrov v průlivu Otranském sev. od ostrova Korfu.
Finika (Phineka), zbořené město v Lycii zap. od Caku, Chelidonie.
Frygia = Frygie.
fusta = druh lodí.

G.

galej (ze středolat. galea) = veliká loď.
galeot, lodník na galeji.
gardyan (quardian), představený františkánského (bosáckého) kláštera.
Gaudepont, ves v panství benátském.
Gaumalio (Cap Malia), pohoří na jižním cípu vých. Moree.

Gaumatepan (Cap Matapan), staré Taenaron (jižní cíp Moree).
Gazar (Gaza), jedno ze tří hlavních měst filištínských na jižních hranicích Palaestiny.
Gelilongia (snad Kos, který Janson nazývá Lango), ostrov v Egejském moři, některý ze Sporad.
Golffosantalie, záliv Adalijský na jihu Malé Asie.
Greta (Creta), starší název ostrova Kandie.
gryffa neb gryppa = druh lodí.

H.

harc, počátek bitvy, první útok.
heroltovati (Herold, hlasatel), chlubně hlásati.
holdovati (z něm. huldigen) větru; příznivý vítr míti.

Ch.

Charbava (Krbava), horská krajina Chorvatska na pomezí Dalmacie.
Chýše, město v Čechách v okrese žlutickém, r. 1493 sídlo pánů z Gutštejna.

I.

Infirmaria, asyl pro poutníky vůbec a pro nemocné z nich zvlášť na Rhodu.
Ingryzu, krajina na Morei, asi míli od města Modonu.

Inmontana Judea, hory Judské.
insule = ostrov.

J.

Jajce = město bosenské.
Josaffat, údolí u Jerusaléma, nazvané po pohřbeném tu králi Judském Josaffatovi.

K.

Kakabus, město jest Kekoba neb Kakava u Lycie, leží však na ostrůvku stejného jména a nikoli na poloostrově, jak se Lobkovicovi zdálo.
Konia, město na Kandii.
kápě (capitisum) kukla, přikrytí hlavy, z něhož jen hlava vyhlédá.
kapléř = škapulíř.
Kaptchylidonie = pohoří.
karena (ze středolat. carena), 40tidenní půst nebo ujma, ustanovovaná buď biskupem věřícím neb opatem mnichům.
Karky (Charki), ostrov severozáp. od Rhodu.
Kastelloruzo (Kastelloryzo, Meis), hrad krále neapolského v Lycii.
kaštel (z lat. castellum), tvrz, městečko opevněné.
Kathero (Kattaro, Kotor), krajské město v jižní Dalmacii.
Kaucejsta (Chapocesto), pohoří v Dalmacii, jižně od Sebenika.

Kaverero (Kabrera), ostrov u jihozápadní Moree.

Kazopo (Kasopo), městečko na ostrově Korfu na sv. břehu.

clausa (z lat. clausa), úžina.

Kočka, ostrov u samého Raguzu (jméno upomíná na ostrov Gazza (Sušac), ten je však u Korčuly, tedy od Dubrovníku hodně daleko).

kolace f. (z lat. collatio), snídaně, svačina.

koltra (z lat. culcitra), opona, záclona.

konfect (z lat. confectum), cukrové pečivo, lahůdka.

Korffon (Korfu) město na ostrově téhož jména.

Korffon též Kraffon (Korfu), ostrov.

Korona (Koroni), město na jihozáp. Moree.

korporal, mešní rouška, na niž kněz staví kalich.

Korynty (Korutany, avšak zde míněno Kraňsko, které spisovatel patrně omylem pokládal za část Korutan).

korytanský kozel, kamzík.

krakštajn m. (z kragstein), ze zdi vyčnívající kámen.

křtalt (Gestalt), tvar, podoba.

Kunigslan, Kunclan (Conegliano na řece Livenza), město v panství benátském.

kuor m. (z řeckého chorós), u Lobkovice presbytéř.

Kurčula, ostrov v moři Jaderském.

Kurčula (Curzola), městečko na ostrově téhož jména.
kurtace = dohodné, odměna dohazovači.
kvadrátí (collectivum), čtverečné kamení.

L.

Labach (Laibach, Lublaň) v Koryntích.
látro (z něm. Lachter), veliký sáh zdéli 4 malých loket v hornictví a uhlířství.
Lero (Leros), ostrov v Egejském moři, záp. od pobřeží M. Asie.
Licia = Lycia.
Lidie = Lydia.
Lidia (Lydda, Diospolis), ves u Jerusaléma.
limoun = citron.

M.

majdyn, druh peněz.
Malamoko, městečko u Benátek.
malvazí, druh sladkého vína zlaté barvy.
mamelík (z arab. mamelúk = otrok), mameluk.
mandl = mandle.
marcel = druh peněz.
Maria Sancta (Sancta Maura, Leukas) ostrov, původně poloostrov v moři Jonském.
marketa, druh peněz benátských.
Marsyonal, arsenal v Benátkách.
marynář, námořník, námořní lodník.
Mastris (Mestre), město v panství benátském.

Matron v Ecké zemi (Matrei v Oetzthalu), město jižně od Innsbrucku v Tyrolsku.

Medyolan = Milan.

Meka, město v Arabii.

Melada, ostrov v moři Jaderském proti městu Jadru.

Melida (Meleda, Mljet), ostrov v moři Jaderském u jižního cípu Dalmacie mezi Kurčolou a Dubrovníkem.

Merlera (Melera) Větší a Menší, ostrov v průlivu Otranském, sev. od ostrova Korfu.

Meron (Murano), městečko u Benátek.

sv. Michaela ostrov (Pazman) proti městu Jadru.

mina svata = Johannis amor (láska sv. Jana).

Mirra (Myrra), zbořené město v Lycii, kde sv. Mikuláš byl biskupem.

Misso (Limisso), zbořené město na Cypru.

Modon (Madon), město na Morei.

Monet, ves v panství benátském.

mordhak = druh zbraně.

N.

Nassara (Nissyros), ostrov v Egejském moři.

Natalia, hory turecké v Malé Asii.

nava f. nav (z lat. navis), loď.

Nesseria (Messaria), ostrov mezi jižními Sporadami.

Niederndorf (Niederdorf), město v Tyrolích u Toblachu.
Nykazia (Nicosia), hlavní město ostrova Cypru.

O.

Osero (Ossero, Cherso, Crés), ostrov v zálivu Guarnerském.
Otrento (Otranto), město na jihu Italie.
Ovo, ostrůvek u ostrova Cerigo.

P.

Padev (Padua ital. Padova), město a provincie v panství benátském.
Pakasu Velká a Malá (Paxos a Antipaksos), ostrovy v moři Jonském.
Parenzo, město na Istrii.
parkán, zídka bez vápna.
Paslogonia, Paphlagonia.
patena, miska na hostii při kalichu.
pateř, z lat. Pater noster.
Patera, město v Lycii, rodiště sv. Mikuláše.
Pathmos, ostrov v Egejském moři u M. Asie mezi jižními Sporadami.
pegáček = nenakynutý koláč.
Pola (Pulje), přístav a město v Istrii.
Pole hrnčířské u kláštera hory Sionské.
Polumotorie vzniklo patrně stažením z Polaticum.
Promontorium, jakž se nazývala nynější Punta di Promontorio na Istrii.

poma granata, jablka jadrná.
Porcilete, ostrůvky, jsou snad Porcelli u ostrova Stampalie.
potestát (z lat. potestas) moc mající, vyšší úředník.
Pravnek (Bruneck na Rienzi) hrad a město biskupa brixenského.
Prodano, ostrov na záp. od Moree.
pulerovaný, hlazený.

Q.

de Quagia Porta (Guaglio Porto), jako by řekl křepeličí port u mysu Matapanu, kde křepelky naposled odpočívají, než se pouští přes moře na pobřeží Krety a Cyreny.
Querno (Quarnero), golf mezi Istrií a Chorvatskem.

R.

Raguz (Dubrovník) v Dalmacii.
Rama Ramuz (Ramleh), město ve sv. zemi jihových. od Jaffy.
Retino (Rettimo, Rethymnon), město na Kandii.
Rodyz, město na ostrově téhož jména.
Rodyz (Rhodos), ostrov.
Romania jest středověký název Moree.
Roznhajm, městečko na horním Innu v Bavořích.

S.

Sambucěla (Sabbioncělo), pohoří a kraj při břehu dalmatském.
Santurin (Santorin, Thera), ostrov v Egejském moři mezi Kykladami.
Sapiencia, ostrov u jižní Moree.
Sazemo (Saseno), ostrov v průlivu Otranském.
Septekají jest jihozáp. cíp Lycie, zvaný „Sedm mysů“. Turecké slovo Kaia vyskytuje se v mnohých jmenech a znamená skála.
Seva (Selva), ostrov jižně od ostrova Cherso.
Siloe, kúpadlo.
Siloe, údolí v Palestině.
Skalka sv. Petra u města Jaffy.
Sklepy (klenuté chodby) pro poutníky na břehu u města Jaffy.
Standia (Dia), ostrov sev. od města Candie.
subtil galea, druh lodí.
Suppato jest dle Lobkovice veliké město pod horami Čimero naproti ostrovu Korfu.
Syloe (Siloe), kúpadlo (Natatoria Syloe), pramen Siloah.
Symea (Syme, nyní i Symi), ostrov sev. od Rhodu.
synalbof, druh plátna.
Sytya (Sitia), město na Kandii.

Š.

šamlat, tkanina z velbloudí srsti.
šaršoun, dlouhý meč, kord.

Škarpata (Karpathos, Skarpanto), ostrov mezi Kandií a Rhodem.
Škrofa, některý ostrov ze Sporad.
Škutera (Skutari, Skadar), město v Albanii u jezera téhož jména.
šlojíř, závoj, rouška.
šnek, točité schody.
Špalato (Spljet), město v Dalmacii.
šperloch, přikryvadlo.
špihovati, zásobovati potravou, opatřovati.
Štampalia, ostrov v Egejském moři.
Štan (Stein), hrad a osada na řece Traun v Bavořích.
Štercink, městečko v Tyrolích jižně od Innsbrucku.
štuk, stučka (plátna).
štukverk, štukverkoví, ozdobné dílo z malty neb sádry.
šumovati, odstraňovati pěnu.
Švac, městečko na Innu v Tyrolsku.

T.

tamin, druh tkaniny.
tegez (z lat. teges od tego), toulec.
Tekendorf (Deggendorf), městečko na Dunaji v Bavořích.
Terviz, město v panství benátském.
turkus (türkis), drahokam barvy světle modré.
Turnezo (Castello), hrad na Morei.
Týr vzniklo z Trýr odsutím prvého r. Jest

to Trier (Trevir) na Mosele, kde pobyl Hasištejnský bezpochyby na své cestě do Lucemburka.

U.

Udvinec (Udbina), hl. město Krbavy, krajiny Chorvátské. Porážka Chorvátů u Udbiny, jíž se jim počíná veliká tíseň od Turků, stala se 11. září r. 1493.

V.

Valona (Avlona), hrad a pod ním město vých. od ostr. Saseno v průlivu Otranském.
vel nebo velum (z lat.) plachta.
Virgl (Vörgl), městečko na Innu v Bavořích.

Z.

Zancto (Zakynthos), ostrov v moři Jonském proti Morei.
Zansago (Sansego, Šusak), ostrov j.-v. od Istrie v zál. Guarnerském.
Zara (Jadro), Zadar.
Zolta (Solta), ostrov v Jaderském moři proti Dalmacii.
Zumiko (Samikon), pevný zámek Benátčanů na Morei.

OBSAH.

Str.

Úvod: 3

I. Odjezd z Kadaně. — Krátké uvedení krajiny a místa na cestě do Benátek. — Smlouva s patronem lodi. — Městečko Meran. Prohlídka arsenálu v Benátkách. — Klášter sv. Jiří. — Klášter sv. Antonína a jeho památnosti. — Klášter sv. Heleny. — Služby Boží v kostele sv. Blažeje obřadem řeckým 9

II. Kterak kníže benátský naproti jel markraběnce mantovské. — Popis knížecí galeje a osob na ní, jakož i jiných lodí s přípravami jejich. — Uvítání markraběnky. — Kupecké krámy. — Kostel sv. Marka. — Hlučný výjezd knížete na moře. — Patriarcha světí moře a kníže se s ním zasnubuje. — Návrat do Benátek. — Po návštěvě saského Bedřicha. — Jeho obydlí. — Prohlídka krámů podruhé. — Klášter sv. Lucie. — Kláštery bosácké. — Jiné sv. Františka a matky Boží 29

III. Prohlídka některých kostelů v Benátkách. — Kterak uvítal kníže benátský kněžnu ferarskou a její dceru. — Veliké lodi. — Uvítání kněžen. — Závody na loďkách. — O panství benátském, kterak se rozšířilo. kterak se spravuje. — Rada benátská. — Některé znamenitosti. — Užitky z obchodu. — Odchod poutníků. — Klášter sv. Mikuláše. — městečko Parenco. — Zbořené město Pola. — Některé ostrovy 38

Str.

IV. Město Zader neb Zara. — Kostel sv. Simeona a jeho památnosti. — Kterak jeho sv. ostatky přeneseny byly. — Okolí zaderské. — Klášter sv. Michaela na ostrově téhož jména. — Jiný sv. Klimenta. — Jiný sv. Kosmy a Damiána. — Starý Zader. — O království bosenském. — Šibeník a jiná města po břehu. — Kostelík sv. Jana Malvazí a původ jeho. — Ostrovy Solta, Lesina, a j. — Ostrov a městečko Kurčola. — Meze panství dubrovnického. — Ostrov Mlit neboli Meleda. — Další plavba k Dubrovníku . 47

V. Dubrovník. — Klášter sv. Františka. — Kterak se ta obec spravuje. — Jak hlavní baštu jednu osazují. — Vydírání cla s Turky společné. — Kostel matky Boží s památnostmi svými z rozkazu knížecího poutníkům našim ukázán. — Návštěva u knížete na kolaci. — Pocta hostům prokázaná. — Nastoupení další cesty. — Město Skader a jiná na přímoří ležící. — Valena, městečko v Albanii. — Zprávy o té zemi a marném od Turků jí dobývání. — O zlých mravech a obyčejích Albánců. — Ostrov Karfon. — Kazoppo a Sunato, městečka zbořená. — Klášter matky Boží 55

VI. Poloha města Korfonu a co tu památného. — Ostrovy Paxo a Antipaxo. — Maura. — Cefalonia. — Zante. — Hrady Tornese a Belvedere. — Zumiko. — Město Modon. — Ostrovy Sapienza a Kadzera. — Město Koran. — Ostrov Cerigo. — Připlutí k ostrovu Kandii. — Kostelík sv. Pavla. — Kterak ostrov povstal. — Připlutí k hlavnímu městu Kandii a krátké vyobrazení jeho. — Způsob správy a řízení. — Kterak Kandia v moc Benátčanův se dostala. — Klášter sv. Františka s památností jeho 57

Str.

VII. Ostrov Standia. — Skalka Folkonero. — Ostrov Santorin a j. — Báječné pověsti o ostrovech Pathmos a Kharki. — Hrad sv. Petra. — Krátký popis ostrova Rodýzu. — Připlutí k městu Rodýzu. — Památnosti jeho, kostely, nemocnice, o nichžto širší zpráva se dává. — Hrad mistra rodýzského a jeho komonstvo 68

VIII. Další zprávy o Rodýzu. — Vykořísťování otroků. — Kostel sv. Jana a ohrada při něm. — Kostelík sv. Antonína. — Zahrada při něm. — Opevnění města od přístavu a země. — Dobývání Rodýzu od Turků r. 1480. — Klášter sv. Pantaleona. — Památnosti kostela sv. Jana. — Výjezd z Rodýzu. — Některá zbořená města na břehu tureckém. — Zátoka sv. Heleny. — Nábožné bájky 76

IX. Ostrov Cypr. — Kterak se pánům Benátčanům dostal. — Zdejší plodiny. — Památnosti města a jiné. — Pověsti o městě Missu a Nikosii. Další pouť až ku břehům sv. země. — Klášter Panny Marie. — Město Caesarea. Znamení ohněm dávané. — Město Jaffa. — Obstarávání průvodních listů. — Skalka sv. Petra. — Příjezd úředníků žoldánových 88

X. Popsání stanu pána z Gazaru. — Zapisování poutníků. — Dary od patrona pánu tomu poslané. — Smlouva o průvod do Jerusaléma. — Cesta z Jaffy do Rámy. — Dům poutníků v Rámě. — Kázání tam poutníkům. — Vycházka do vsi Lydie. — Cesta další až k Jerusalému. — Špitál poutníků v Jerusalémě. — Ohledávání míst svatých blíže hory Sionu 92

XI. Hora olivetská, její okolí a rozličné tu kostely. — Popisují se některá místa vně Je-

Str.

rusaléma, známa z evangelického čtení. — Památná svatá místa v samém městě. — Navštívení chrámu Božího hrobu a všecky památnosti tu spatřené. — Popis kapličky, v níž hrob Boží se nalézá. — Pobyt v noci v témže chrámu 110

XII. Cesta do Betléma. — Ohledání tu chrámu a znamenitých pod zemí kaplí. — Projiždka krajinou Judskou a některé na té cestě viděné starožitnosti. — Klášter hory Sionu. — Památky v něm a po okolí. — Bethanie a návrat odtud přes horu olivetskou . 119

XIII. Krátký popis Jerusaléma vůbec. — Osmero sekt křesťanských v tom městě a která svatá místa v chrámě mají. — Odjezd z Jerusaléma. — Nesnáze v Rámě a Jaffě. — Další cesty nazpět mimo ostrov Cyperský. — Pozdržení se na Rodýzu a navštívení mistra zdejšího zákona. — Zastavení se na Kandii . 127

XIV. Lapání křepelek v Turecku. — Další plavba přes Modon, Korfu k Dubrovníku. —Soudcové na lodi ustanovení k porovnání dlužníků a věřitelů. — Smutné noviny o pobití Chorvatů, téhož času pod zámkem Udbincem. — Zader. — Příjezd do Parenca. — Nebezpečná plavba do Benátek. — Šťastný návrat do vlasti 138

XV. Počet mil do Palestiny. — Velikost galeje. — Jména poutníků na téže lodi. — Země Žoldána egyptského. — Hlavní město Kahira. — Arabie. — O Mamelucích. — Jejich oděv a obyčeje. — Kroj tamějších žen. — O bídném stavu Arabů. Víra mohamedánská. — Pořádek a právo v posloupnosti žoldánů . 149

Vysvětlení jmen zeměpisných, dějepisných a neobvyklých k snazšímu porozumění tohoto díla 161

SVĚTOVÁ KNIHOVNA DLE OBSAHU.

(Počátek seznamu na 2. str. obálky.)

Bret Harte, Puritánka 475-476.
Brody, Sněženka 36.
— Herecká krev 265-267.
Carmen Sylva, Utrpení na pozemské pouti 204-205.
Cervantes, Don Quijote I. 101-109.
— II. 123-131.
— Poučné povídky 317-319.
— Novelly 324-326.
— Dvě novelly 330-332.
Constant, Adolf 305-306.
Coppée, Henrietta 132.
Čech, Jestřáb contra Hrdlička 1
— Humoresky 392.
Čechov, Mužíci 40.
— Na šestce 377.
— Nudná historie 434.
— Povídky 341.
— Step 515-516.
Čirikov, Tuláček 489—490.
Daudet, Rosa a Ninneta 51-52.
Dickens, Klub Pickwickův I. 62-64 II. 70-74; III. 82-85; IV. 87-89.
— Koleda 55.
— Tři vánoční povídky 244.
Ebner-Eschenbachová, Na zámku a ve vsi 320-321.
Erben, Vybrané báje I. 491—492.
— II. 517-519.
Franko, Boa constrictor 28-29.
de Gobineau, Asijské novelly I. 445-446., II. 452-453., III. 456-457.
Goethe, Utrpení mladého Werthera 192-193.
Gomulicki, Novelly a skizzy 276.
Goncourtové. Renáta Mauperinova 135-137.
Gorkij, Čtyři povídky 245-246
— Kresby a povídky 242-243
— Povídky 206-208.
Hálek, Muzikantská Liduška 436.
— Tři povídky 439-441
Hansson, Tři novelly 97-98.
Hauff, Pohádky I. 366-369; II. 469. až 471.
Herites, Tajemství strýce Josefa 94-96.
Hoffmann, Malý Zaches 236-237.
— Zlatý hrnec 551-552.
Chateaubriand, Atala. René 77-78
Irwing Náčrty 399-400.
Jirásek, Filosofská historie 22-23.
Keller, Sedm legend 386-387.
Kielland, Novellety I. 221-222 ; II. 225-226.
Kosarac, Dvě povídky 121-122.
Lagerlöfova, Poklad pana Arne. — 487-488.
Leontěv, Pembe 342.
Lěskov, Nesmrtelný Golovan 412
Lier, Píseň míru 178-180.
Loti, Aziyadé 380-382.
Ludwig, Mezi nebem a zemí 56-58
Mácha, Cikáni 38-39.
Mackay, Poslední povinnost 336-337.
— Alberta Schnella zaniknutí 422-423.
Maupassant, Dědictví 162-163.
— Sám a sám 252-254.
Mendoza, Lazarillo z Tormes 37.
Merimée, Dvě novelly 10.
Meyer, Pokušení Peskarovo 482-483.
Murger, Kapucínův roman 215-217.
Musset, Novelly a povídky I. 24, II. 349-351.
— Zpověď dítěte svého věku 146-149.
Necra, Addio 43.
Neruda, Výbor povídek 292-293
— Různá prosa 338-340.
Němcová, Babička 238-241.
Němirovič-Dančenko, Tři vánoční povídky 188-189.
Orzeszkowa, Jiskry 223-224.
Palsson, Dvě islandské povídky 66.
Perez Galdós, Marianela 413-415
abbé Prévost, Manon Lescaut 20-21.
Puškin, Dubrovský 116
Rajberti, Kočka 473-474.
Richepin, Historie ze zásvětí 195.
Rubeš, Tři humoresky 14.
Schnitzler, Lieutenant Gustl 383.
Schreinerová, Sny 463-464.
Sienkiewicz, Dvě cesty 232.
— Na slunném pobřeží 5.
— Selim Mirza 231.
Skramová, Paní Inče 503-504.
Stevenson, Podivný případ dra. Jekylla a pana Hyda 133-134.
Sudermann, Starost 273-275
Svetlá, Hubička 144.
Šandor-Gjalski, Povídky 510.
Tolstoj, Statkářovo jitro 2.
Twain, Vybrané humoresky 113-115.
Valera, Pepita Ximenes 6-7.
Vazov, Strýcové 347-348
Vereščagin, Na vojně v Asii a v Evropě 416-419.
Vikelas, Tři novořecké povídky 120.
Villiers de l'Isle Adam, Vybrané povídky 227
[illegible] Lid a páni na Rusi 15.

SVĚTOVÁ KNIHOVNA DLE OBSAHU.

(Počátek seznamu na 2. str. obálky.)

Zahradník, Bájky a básně *511-514*.
Zangwill, Snílkové ghetta *211-213*.
Zapolska, Lidský zvěřinec *218-220*

Spisy poučné a jiné.

Bauer, Lavoisier *553*.
Bělinskij, Puškin *426-427*.
— Kritické články *549-550*.
Conn, O mechanismu života *396-398*.
Flammarion, Koprník a soustava světová *138-140*.
— Pouť nebeská *363-365*.
Foster, Fysiologie *183-184*.
Geikie, Fysikální zeměpis *92-93*.
— Geologie *25-27*.
Giberneová, Hlubiny moře *333-335*
Goadby, Anglie za Shakespeara *261-262*.
Havlíček, Politické zásady *60*.
— Obrazy z Rus *370-372*.
Historia o životu dra. J. Fausta *327-329*.
Hufeland, Makrobiotika *281-283*.
Humboldt, Obrazy z přírody I. *523-526*.; II. *538-541*.
Hutten, Dialogy *199-200*.
Huxley, Uvedení ve vědy přírodní *277*
Kodym, Zdravověda *48-50*.
Komenský, Štěstí národa *236*.
— Labyrint světa *497-500*.
Kovalevská, Upomínky [illegible]
Kurilov, Populární úvod d[illegible] přírodních věd *543*.
Lockyer, Astronomie *90-91*.
Martin Kabátník, Cesta do Jerusalema a Kaira *18*[illegible]
Mauthner, Podstata řeči. *5*[illegible]
Michel, K dějinám umění [illegible]
Michelet, Pták *447-449*.
Palacký, Politické myšlenk[illegible]
Peters, Mineralogie *249-251*.
Polo, Milion *388-391*.
Rieger, Politické výroky a zá[illegible]
— Rakouští Slované a Maďaři
Rochefoucauld, Maximy morální *352*.
Roscoe, Chemie *263-264*.
Ruskin, Koruna z plané oli[illegible]
— Sézam a lilie *228-230*.
Seignobos, Politické dějiny [illegible]
Sixta, O sopkách *353-354*.
Stewart-Balfour, Fysika [illegible]
Stremouchov, Za čínskou [illegible]
Váňa, Doba a její lidé *86*.
Verne, Krištof Columbus *42*[illegible]
Vlček, I novému pokolení *40*[illegible]

Jednotlivá díla vydáváme jakožto samostatné a vždy ukončené [illegible] Každé jednoduché číslo jest za 20 hal. (10 kr.) — Předplatné na [illegible] kterýchkoli 2 K, pošt. K 2·20. Větší díla vycházejí ovšem ve sva[illegible] trojnásob. atd. (tedy za 40, 60 atd. hal.). Svazky jsou číslovány, [illegible] dvojité mají dvě čísla, trojité tři čísla atd.

Ve zvláštních elegantních vazbách, provedených dle návrhů V. Olívy, v[illegible]

	K
Andersen, Pohádky a povídky I.	2·—
» » » II.	2·20
» » » III.	2·20
de Balzac, Eugenie Grandetova	2·10
Björnson, Nad naši sílu . . .	2[illegible]
Carmen Sylva, Utrpení na pozemské pouti	1[illegible]
Cervántes, Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha . . .	6[illegible]
— Poučné povídky	3[illegible]
Čelakovský, Ohlasy písní českých a ruských	1[illegible]
Dickens, Klub Pickwickův . .	6[illegible]
Erben, Kytice	1[illegible]
Gorkij, Povídky	2[illegible]
Hálek, V přírodě, Več. písně a j.	2·60
Hálek, Muzik. Liduška a j. p[illegible]	
Hauff, Pohádky	
Heine, Kniha písní	
Kielland, Novelis[illegible]	
[illegible] řesky	

792200055

Úplná Světová knihovna je na skladě v kterémkoli knihkupectv[illegible]